

NORGES BANK

1979/4

ARKIVEKSEMPLAR

Penger og Kreditt

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

Norges Banks bibliotek

0 100270PR

Handwritten text, possibly a name or title, oriented vertically.

Handwritten text, possibly a name or title, oriented vertically.

Penger og Kreditt
Nr.4/des. 1979/årg. 7

Norges Bank

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

INN H O L D

- 239 I dette nummer
- 240 Godt nytt år?
- 242 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 256 Kredittoversikt
- 262 Valutaoversikt
- 268 Norges Banks swap- og terminforretninger
med bankene
*v/Bjørn Rogstad i samarbeid med
Odd Nordhus*
- 272 Byggingen i gang – etableringstillatelse
for Norges Banks nye hovedsetebygning
v/Kjell Stixrud
- 274 Alternativer i stabiliseringspolitikken
v/Hermod Skånland
- 287 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 291 Tabeller

Penger og Kreditt utgis hvert kvartal
av Norges Bank, Oslo

Redaktør: Hermod Skånland

Redaksjonssekretær: Liv Kjelland

Redaksjonsutvalg: Jarle Berge, formann

Knut Andreassen, Valutaavdelingen

Einar Forsbak og Martinus Halsen, Kredittpolitisk avdeling

Erik Chr. Kolderup, Administrasjonsavdelingen

Håkon Sannes, Utretnings- og informasjonsavdelingen

Oddvar Trones, Ekspedisjons- og regnskapsavdelingen

Redaksjonens adresse:

Norges Bank, Utretnings- og informasjonsavdelingen

Boks 336, Sentrum, Oslo 1

Telex: 11369 nbank n

De synspunkter som fremkommer i denne
publikasjon, representerer artikkelforfatterens
egen oppfatning og kan ikke tas som uttrykk
for direksjonens standpunkt til de
forskjellige spørsmål

Ettertrykk med kildeangivelse er tillatt

Design: Anisdahl/Christensen

Sats og trykk: Norges Banks Seddeltrykkeri, Oslo.

Teksten er satt med 11 pkt. Baskerville

og trykt i offset på 100 g Hvit Antikk
fra Alvoens Papirfabrik A/S.

ISSN-0332-5598

I dette nummer

Vi beklager at dette nummer er blitt litt forsinket. Det skyldes at seddeltrykkeriet, som også trykker Penger og Kreditt, måtte stenge noen dager på grunn av ombyggingsarbeider. De faste spaltene med oversikt over konjunkturutviklingen og over kreditt- og valutaforhold er imidlertid ajourført og skulle gi et bilde av situasjonen – slik den ble bedømt ved årsskiftet.

På lederplass stilles spørsmålet – godt nytt år? – noe som markerer en viss usikkerhet ved overgangen fra 1970- til 1980-årene. Bakgrunnen for de siste kredittpolitiske tiltakene blir skissert, og i den forbindelse pekes det også på visse hovedproblemer som vi må ventes å stå overfor i 1981.

Hermod Skånland holdt i oktober et foredrag som han har kalt "Alternativer i stabiliseringspolitikken". Vi gjengir det i sin helhet. Det gjør vi vel vitende om at oktober ligger godt bak oss, og at foredraget allerede er gjengitt andre steder. Vi har likevel antatt at det vil ha en særlig interesse for Penger og Kreditts lesere, både på grunn av de synspunkter foredraget inneholder om sentralbankens stilling og den oversikt det gir over fordeler og ulemper ved alternative styringssystemer med sikte på større økonomisk stabilitet.

I en artikkel av *Bjørn Rogstad* og *Odd Nordhus* forklares hva som rent teknisk menes med "Norges Banks swap- og terminforretninger med bankene", og det redegjøres også for hensikten med slike transaksjoner. De representerer et nytt virkemiddel i likviditetsstyringen og ble første gang tatt i bruk høsten 1979. Ved swap- og terminforretninger tas det i første rekke sikte på å korrigere uønskede virkninger av Norges Banks valutaintervensjoner. Virkemiddelet har den fordel at det kan settes inn raskt. Rent praktisk har introduksjonen gått greit, men det er ennå for tidlig å si noe sikkert om de tilsiktede virkninger ble som de skulle.

For omtrent åtte år siden tok Norges Bank de første skritt med sikte på å få reist en ny hovedsetebygning, i 1973 ble det holdt arkitektkonkurranse, og siden den tid har prosjekteringsgruppen og byggherren i samarbeid kontinuerlig holdt på med planleggingen. Det er derfor opploftende at vi nå er kommet så langt at etableringstillatelse er gitt, og at de første spadestikket kunne tas for året 1979 var omme. *Kjell Stixrud* gir i dette nummer av Penger og Kreditt en redegjørelse for byggesaken.

Godt nytt år?

Det året som gikk, var det beste i norsk økonomi på nokså lenge:

- Vi har styrket vår relative konkurransevne i forhold til året før med anslagsvis 7–8%. Dette skyldes både pris- og inntektsstoppen og at det endelig igjen er en tydelig produktivitetsvekst i industrien.
- Våre markedslands import steg med 8–10% mot gjennomsnittlig 3% i årene 1974–78.

- For første gang siden 1973 fikk vi en bedring i bytteforholdet overfor utlandet. Tar vi med både bedrede fraktmarkeder og høyere oljepriser, svarte den til ca. 2% av landets inntekt.

Av flere grunner er det fare for at det blir dette ene året som skiller seg ut, og at suksessen ikke kan gjentas i 1980:

- Selv med et moderat inntektsoppgjør kan det bli vanskelig å unngå at den likviditet som gjennom finanspolitikken er tilført og fortsatt tilføres publikum, etter hvert slår ut i forsterket pris- og kostnadspress.
- Importstigningen i våre markedsland må ventes å falle tilbake til høyst 4%.
- Vi kan ikke regne med noen slik bedring i bytteforholdet for varer som vi fikk i 1979, men utviklingen i oljeprisene og på fraktmarkedene kan nok fortsatt gi en viss bedring i samlet bytteforhold.

Det økonomiske opplegget for 1980 er utformet blant annet med sikte på at den

bedring som er oppnådd gjennom 1979, skal kunne bevares gjennom det nye året. Men hva vi gjør i år, vil i høy grad være bestemmende for utviklingen også i 1981 og videre fremover. Derfor er det nødvendig å danne seg et bilde av hovedproblemene også på noe lengre sikt. Enkelte av disse er det, all usikkerhet til tross, egentlig ikke så vanskelig å se:

- Tidligere erfaringer tilsier at det internasjonale tilbakeslag som vi nå med nokså stor sikkerhet kan vente i år, vil ha virkninger for norsk økonomi langt inn i 1981.
- Avviklingen av selektive og generelle støttetiltak må på kort sikt ventes å få virkninger for sysselsettingen. Ikke minst må en regne med at verkstedindustriens problemer vil melde seg med økende tyngde.
- En tilstramning i de offentlige budsjetter betyr at den sterke sysselsettingsøking i denne sektor vil avta.

Disse forhold tilsier at det vil bli stilt økende krav til vår egen evne til å begrense kostnadsstigningen dersom vi fortsatt skal kunne holde sysselsettingen på et høyt nivå.

Fra Norges Banks side har det vært gitt klart uttrykk for at de oppgaver vi står overfor, hadde vært lettere å mestre med en strammere finanspolitikk. Men når finanspolitikken nå en gang er som den er, må det

legges desto større vekt på at kredittpolitikken kan gjennomføres etter forutsetningene. De tiltak som ble truffet i slutten av november, må ses på denne bakgrunn. De innebar egentlig ikke noen tilstramning, men det ser ut til at først da en tok i bruk de virkemidler som var nødvendige, ble det klart hvor stramt det kredittpolitiske opplegget i virkeligheten er.

Ved at bankenes tilgang på midler bindes i så høy grad som det nå skjer, og ved at en så stor del av bankene er underlagt B-lånsbestemmelsene til langt ut i 1980, skulle det være rimelig utsikt til at utviklingen i bankutlånene bidrar til å dempe etterspørselen. Det er forståelig at bankene mener at også en økning av rentenivået for utlån burde vært brukt for dette formål, og at de finner anvendelsen av prisreguleringen på dette området ulogisk ut fra den oppgave som er tillagt kredittpolitikken. Men politikk er nå en gang det muliges kunst, og en øking i utlånsrentene nettopp i den situasjon vi nå står overfor, kunne ha gjort det vanskeligere å få gjennomført mer sentrale deler av pris- og inntektspolitikken. Det kan så menn vise seg vanskelig nok i alle fall. Dessuten kunne et høyere generelt rentenivå begrenset muligheten for den

overføring av en del av boligfinansieringen til bankene som det nå tas sikte på, og som på lengre sikt må være også i bankenes interesse.

Spørsmålet har flere ganger vært reist om ikke kredittlovens §8 burde vært tatt i bruk. Og hadde vi vært noenlunde trygge på at den situasjon vi står overfor, er forbigående, hadde vi vel gjort det. Men det ser ut til å kunne ta mange år før bankene igjen på normal måte vil kunne bruke de innskuddsmidler de mottar, til utlån. I en slik situasjon ville bruk av §8 kunne bli nokså langvarig. Det ville ha fryst strukturen i bankvesenet, svekket konkurransen mellom bankene, og etter som likviditeten økte, er det fare for at midlene ville ha funnet andre veger til markedet, slik at hensikten i alle fall ikke ville vært oppnådd.

Så vel de begrensninger som i 1980 er lagt på bankene, som de vi etter beste evne har lagt på oss selv som nasjon, er ikke verre enn at vi burde kunne leve med dem. Og skulle vi ved årets slutt komme til at året ikke ble så godt som vi hadde ventet, kan det jo være at det er våre forventninger og ikke året det har vært noe i veien med.

H. Sk.

Den internasjonale konjunktursituasjon

I forrige konjunkturoversikt ble det understreket at de internasjonale økonomiske utsiktene hadde forverret seg betydelig i løpet av sommeren. Dette negative utviklingsbildet forsterket seg ytterligere mot slutten av 1979. Ved siden av at oljeprisene har fortsatt å stige, har stadig flere industri-land strammet til sin økonomiske politikk,

særlig pengepolitikken. Rentenivået har således steget markert i de fleste industri-land. Anslaget for veksten i OECD-landenes samlede bruttonasjonalprodukt ble derfor i OECDs Economic Outlook i desember 1979 nedjustert til 1% i 1980, mot 3¼% i 1979 (teksttabell). Dette anslaget innebar liten eller ingen produksjonsvekst i første halvår av 1980 fulgt av et svakt oppsving i annet halvår, som nesten helt ut skyldes

*Bruttonasjonalprodukt og konsumpriser i utvalgte land
(Prosentvis endring fra foregående år)*

	Bruttonasjonalprodukt, faste priser			Konsumpriser		
	1978	1979 Anslag	1980 Prognose	1978	1979 Anslag	1980 Prognose
USA	4,4	2	-1¼	6,8	9	9½
Japan	5,6	6	4¾	4,5	3¼	7¼
Vest-Tyskland	3,5	4¼	2¼	2,6	4½	5
Storbritannia	3,3	½	-2	8,3	12¼	15½
Frankrike	3,3	3	2	9,3	10¾	11½
Italia	2,6	4	2	12,1	14¾	16½
Nederland	2,4	3¼	1¾	4,1	4¼	5¼
Belgia	2,5	3	2½	4,5	4¾	6¼
Sverige	2,8	4	3	10,6	7¼	9
Danmark	1,0	2½	¾	10,1	9¾	12
Finland	1,4	7¼	4½	7,8	7½	10
Norge	3,5	2¾	4¼	8,1	4¾	6¼
OECD-området veid med landenes BNP	3,9	3¼	1	6,8	8	9¼
Norges viktigste eksportmarkeder ¹⁾	3,0	3	1	7,6	8¼	10

¹⁾ Veid med andel av norsk vareeksport, unntatt skip, plattformer og olje.
Kilde: OECD, Economic Outlook, December 1979.

oppgang i USA. I anslaget for 1980 ble det imidlertid ikke tatt hensyn til OPEC-møtet i midten av desember 1979, som resulterte i ytterligere heving av oljeprisene. Reviderte anslag peker således i retning av at det blir liten eller ingen vekst i OECD-landenes samlede bruttonasjonalprodukt i 1980.

OECDs prognoser i Economic Outlook er basert på forutsetningen om uendrede realpriser på olje i 1980 i forhold til midten av november 1979. I løpet av 1979 steg råoljeprisene med omkring 70%, eller fra litt under 13 dollar pr. fat til om lag 21,50 dollar pr. fat. Denne gjennomsnittsprisen var i stor grad påvirket av at råoljen fra Saudi Arabia fram til midten av desember ble solgt for 18 dollar pr. fat. Selv om oljekvalitetene også er av betydning for prisen, er oljen fra de fleste andre oljeproduiserende land blitt solgt til vesentlig høyere priser. Til tross for at OPEC-møtet ikke endte med noen enighet om en felles oljeprispolitikk, tyder anslag på at gjennomsnittlig pris på OPEC-oljen vil være om lag 26,50 dollar pr. fat i januar 1980, eller nesten 25% høyere enn gjennomsnittet for 1979. En regner med at kombinasjonen av internasjonal konjunkturavmatning og økt oljeproduksjon utenfor OPEC vil føre til at etterspørselen etter OPEC-olje faller med mer enn 5% i 1980. Dette burde isolert sett tilsi et fall i realprisen på olje. OPEC-landene vil trolig motvirke en slik utvikling ved å redusere oljetilbudet tilsvarende for å opprettholde stramme markedsforhold. Mye kan derfor tale for at gjennomsnittlig oljeprisøkning i 1980 vil bli høyere enn 25%.

Hvis oljeprisene stiger med 50%, har OECD foretatt beregninger som viser at det vil redusere produksjonsveksten i medlems-

landene med 2½–3 prosentpoeng, øke inflasjonen med 3 prosentpoeng samt heve driftsunderskuddet for OECD-området med 70–80 milliarder dollar. Det fremgår av dette at den fortsatte prisøkningen på olje vil gi seg betydelige utslag for den internasjonale økonomiske utvikling. Med slike dystre utsikter later det til å være bred enighet i industrilandene om nødvendigheten av å koordinere utformingen av energipolitikken. På møtet i Det internasjonale energibyrå (IEA) i begynnelsen av desember 1979 ble det vedtatt å fastsette nasjonale importtak på mellomlang sikt for å begrense etterspørselen etter råolje. Hvis det blir en betydelig kortsiktig tilstramning på oljemarkedene, taler mye for at OECD-landene da vil søke å få til samordnede tiltak med sikte på å unngå sterke prisøkninger med uheldige realøkonomiske følger. Dersom derimot realprisen på olje skulle falle igjen, er det mulig industrilandene vil prøve å motvirke det ved spesielle skattetiltak for å sikre en jevnere relativ prisoppgang på olje. Fallet i realprisen på olje mellom 1974 og 1978, som i hovedsak skyldtes en etterspørselsbegrensende politikk med sikte på å dempe den generelle prisstigning, vurderes således i ettertid som uheldig.

I prinsippet er OECD-landene langt på vei enige i en felles energipolitikk, men hittil er lite fulgt opp ved konkrete vedtak. Særlig de store industrilandene later til å være lite stemt for en ny samordnet aksjon som fører til at land med størst handlefrihet i sin økonomiske politikk bidrar aktivt til å sikre økt etterspørsel og produksjonsvekst. Den høye prisstigningstakten vurderes således stadig som et hovedproblem når det gjelder å få realisert en sterkere øko-

nomisk vekst i fremtiden. For å bekjempe den underliggende tendens til prisoppgang, har følgelig mange av industrilandene heller ønsket å legge om politikken i mer restriktiv retning. Synkroniseringen av ulike lands økonomiske politikk vil imidlertid forsterke og også synkronisere nedgangstendensene i verdensøkonomien. Ikke minst fra de nordiske lands side er det av den grunn gitt uttrykk for at utformingen av politikken i de enkelte OECD-land må varieres etter landenes relative økonomiske situasjon. Det burde derfor være rom for en mer ekspansiv politikk i land som Japan, Vest-Tyskland, Sveits, Belgia, Nederland og Østerrike, som alle har en sterk utenriksøkonomisk stilling og lav prisstigning.

Aktiviteten i OECD-området utviklet seg inntil høsten 1979 noenlunde i samsvar med det som var ventet ved begynnelsen av året. De siste månedene har konjunktur-oppgangen derimot vist stadig klarere tegn til å svekkes, og USA og Storbritannia ser ut til å lede konjunkturavmatningen. I land som Japan, Vest-Tyskland, Frankrike, Italia og i en del mindre land har veksttakten holdt seg bedre oppe, men også her vil tilstramminger i den økonomiske politikk og effektene av oljeprisøkningene etter hvert gi seg større utslag.

En regner derfor med en viss avmatning i disse landene i første halvår av 1980. Dels som følge av sterkt oppsving i konsum og investering og dels som følge av en viss lageroppbygging har importveksten i OECD-landene vist en kraftig stigning i 1979. Ifølge OECDs anslag er markedsveksten for norsk eksport justert opp til 10% i 1979 mot 5% i 1978. For 1980 ble markedsveksten for norsk eksport før olje-

prisøkningene i desember 1979 anslått til 4½%.

Som følge av oljeprisøkningene har det vært en verdensomspennende oppgang i inflasjonstakten, og i annet halvår av 1979 lå prisveksten i OECD-landene på over 12%. En regner med at stigningstakten vil avta noe gjennom 1980, og for året under ett er gjennomsnittlig konsumprisstigning i OECD-området etter de nye oljeprisøkningene anslått til omkring 10%, mot 8% i 1979. Det ventes betydelige ulikheter i prisstigningstakten i de ulike land (teksttabellen).

Ifølge OECDs anslag i desember 1979 vil forverringen på vel 4% i bytteforholdet bidra til at OECD-landenes samlede driftsbalanse blir svekket med om lag 40 milliarder dollar i 1979, eller fra et overskudd på 9 milliarder dollar i 1978 til et underskudd på om lag 30 milliarder dollar i 1979. Sterkt eksportoppsving til OPEC-landene og avtakende importetterspørsel i industrilandene vil bare i begrenset grad minke betalingsbalanseutslagene av de siste oljeprisøkningene, og en regner med at OECD-landenes driftsunderskudd vil stige til over 50 milliarder dollar i 1980. OPEC-landenes overskudd er på den annen side beregnet å øke med nesten 60 milliarder dollar til 65 milliarder dollar i 1979 og muligens med ytterligere 30 milliarder i 1980. De ikke-oljeproduserende utviklingsland vil derimot ikke bare bli rammet av de høye oljepri-sene, men også av lavere etterspørsel fra industrilandene. De kan derved komme til å stå overfor fallende priser for sine eksportprodukter. Selv om de bare søker å opprettholde en beskjeden importvekst fram til utgangen av 1980, antas det at deres driftsunderskudd vil øke fra 36 milliarder

dollar i 1978 til 47 milliarder dollar i 1979, og nærmere 70 milliarder dollar i 1980. Mens fordelingen av OECD-området driftsunderskudd vil utvikle seg i retning av bedre balanse, og ikke i samme grad som i 1973–74 ser ut til å representere et finansieringsproblem, kan det herske liten tvil om at mange utviklingsland vil få store tilpasningsproblemer i årene fremover.

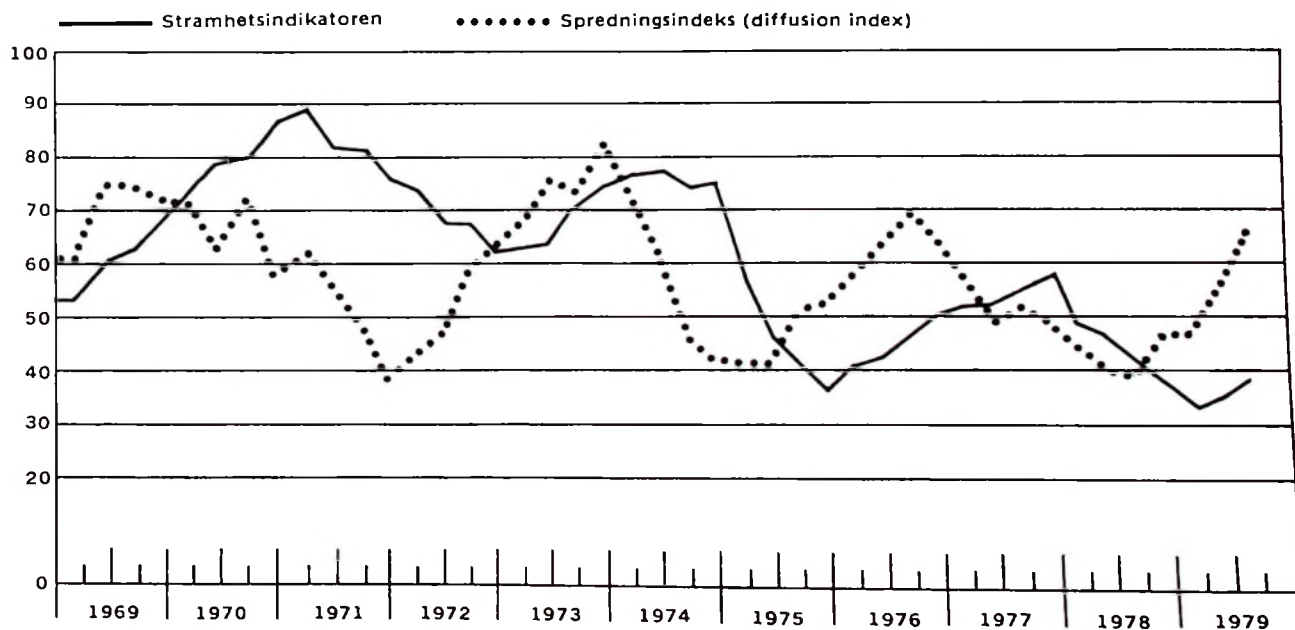
Konjunktursituasjonen i Norge

Helhetsbildet. Det statistiske materiale som Norges Banks konjunkturindikatorer bygger på, viser at norsk økonomi også i tredje kvartal av 1979 var preget av en moderat oppgangskonjunktur. Norges Banks spredningsindeks kom således opp i 66 mot 59 i annet kvartal og 47 i første kvartal. Dette innebærer at et økende flertall av indikatorene viser oppgang. Foruten at både

ledende indikatorer (som lager, ordre og til dels vareeksport) og sammenfallende indikatorer (som byggevirksomhet og i mindre grad industriproduksjon) stadig viser oppgang, er også etterslepene indikatorer (som detaljomsetning, vareimport og sysselsetting) i ferd med å ta seg opp. Stramhetsindikatoren for arbeidsmarkedet ligger derimot stadig på et lavt nivå. Alt i alt peker situasjonen i retning av større bredde i konjunkturoppsvinget, og at det i økende grad kommer fra innenlandske vekstfaktorer. Utviklingen i konjunkturindikatorerne gir videre grunn til å anta at den moderate oppgangskonjunkturen vil fortsette gjennom første halvår 1980.

Statistisk Sentralbyrås konjunkturbarometer bekrefter at den generelle bedømmelse av fremtidsutsiktene er optimistisk, og den har ikke vært så positiv siden annet kvartal 1976. Mens den mer optimistiske fremtidsvurderingen i første kvartal

Fig. 1. Sammenfattende konjunkturindikatorer

fortrinnsvis gjaldt foretak i tradisjonelle eksportindustrier, omfattet den i tredje kvartal 1979 også i utstrakt grad hjemmemarkedsindustrien.

Etter at industriproduksjonen tok seg merkbart opp i perioden mai–august, har den vært preget av tegn til stagnasjon de tre etterfølgende månedene. Dette skyldtes hovedsakelig at eksportvareproduksjonen de siste månedene har vist tegn til utflatning eller endog svak nedgang. Den tiltakende veksten i hjemmemarkedsproduksjonen kan imidlertid bidra til at industriproduksjonen vil vise omtrent samme vekst i 1980 som i 1979, eller omkring 2¼%. Til tross for denne oppgangen vil gjennomsnittlig produksjonsvolum i industrien også i 1980 ligge under toppnivået i 1974. Foruten at detaljomsetningsvolumet er i ferd med å peke oppover, indikerer investeringsstillingen at en betydelig oppgang vil finne sted i industriinvesteringene i 1980. Selv om utviklingsmønsteret for privat konsum også neste år vil ventes å være preget av beskjeden stigning i disponibel realinntekt, er det grunn til å tro at norsk industris bedre konkurranseevne vil føre til at en noe større del av den innenlandske etterspørsel i tiden fremover blir dekket av innenlandsk produksjon.

Forholdene på arbeidsmarkedet har som ventet strammet seg merkbart til i annet halvår av 1979. I november var den sesongkorrigerede ledighetsprosenten kommet ned i 1,1. Antall sysselsatte lå i årets ni første måneder nesten 1% over samme periode i 1978. Økningen fant særlig sted innenfor helsevesen og undervisning, mens industri-sysselsettingen falt med 3%. Selv om et forholdsvis stort antall personer stadig er sysselsatt ved ekstraordinære tiltak, har et

økende antall bedrifter oppgitt mangel på arbeidskraft som flaskehals for ytterligere produksjonsstigning. I betraktning av at institusjonelle stivheter i det norske arbeidsmarkedet gjør arbeidskraften lite mobil, må arbeidsmarkedet alt i alt betegnes som meget stramt. Foreliggende konjunkturerier indikerer videre at arbeidsmarkedet vil holde seg stramt også i første halvår 1980. De svakere internasjonale vekstutsiktene burde derfor ikke betinge spesielle tiltak for å stimulere sysselsettingen.

Den faktiske økonomiske utvikling i 1979 var som ventet preget av sterk eksportvekst og svak innenlandsk etterspørsel. Utenlandsetterspørselen utviklet seg imidlertid vesentlig sterkere enn antatt ved begynnelsen av året. Dette bidrog igjen til at industriproduksjonen vokste sterkere og arbeidsmarkedet ble strammere enn regnet med. Samtidig har en i betydelig grad lyktes i å redusere stigningstakten i pris- og lønnsstigningen og bedre industriens internasjonale konkurranseposisjon. En har følgelig etter hvert fått betydelige og langt på vei de tilsiktede utslag av myndighetenes økonomiske tiltak. Norsk eksportindustri er blitt mer konkurransedyktig på eksportmarkedene, og hjemmeindustrien later til å ta tilbake noe av sine tapte markedsandeler. Hvis den bedre konkurranseevne gir seg sterkere utslag, kan tradisjonell vareeksport vise volumvekst også i 1980. Videre kan mye tale for at bedringen i bytteforholdet for tradisjonelle varer er av mer varig karakter, samtidig som bunnen ser ut til å være passert for fraktmarkedene. Prisoppgangen på olje og gass har også bidratt til at underskuddet i utenriksøkonomien er blitt redusert sterkere enn tidligere regnet med. Den tradisjonelle varebalansen viser

derimot igjen tendens til økende under-skudd, og den var mot slutten av 1979 kommet opp på nesten samme nivå som toppunktet omkring årsskiftet 1977/78.

En avgjørende forutsetning for at den gjennomgående gunstige utviklingstendens i norsk økonomi skal vedvare, er at en også i 1980 når fram til enighet om et opplegg for beskjedne nominelle lønnstillegg. Det er viktig å unngå at de bedre fortjenesteforholdene i utekoncurrerende næringer fører til lønnskrav som forplanter seg til andre næringer som ikke har realøkonomisk dekning for å imøtekomme slike krav. Dersom konkurranseposisjonen kan bedres ytterligere i 1980, vil norsk økonomi bli mindre rammet av den internasjonale konjunkturavmatning. Moderate inntektsopp-gjør må imidlertid understøttes av en etter-spørselspolitikk som i større grad enn hittil sikrer samsvar mellom veksten i publikums likviditet og innenlandsk bruk av varer og tjenester. Mye kan tale for at den økonomiske politikk har virket mer ekspansivt enn forutsatt, og at den har bidratt til å skape sterkere ubalanse mellom sysselset-ting i industri og andre næringer enn det som er ønsket på lang sikt.

Lager. Industriens lagerbeholdninger gikk ned også i tredje kvartal 1979, særlig som følge av de gode markedsforholdene for norsk eksport. Den sesongkorrigerte indek-sen for industriens lager har vist jevn nedgang fra annet kvartal 1978. Det er i første rekke den kraftige nedbyggingen av eksportvarelagrene som har forårsaket denne nedgangen. På den annen side stop-pet fallet i importvarelagrene opp i tredje kvartal. Siden importvarelagrene er på et historisk sett lavt nivå, og en venter at

Fig. 2. Lagervolumet

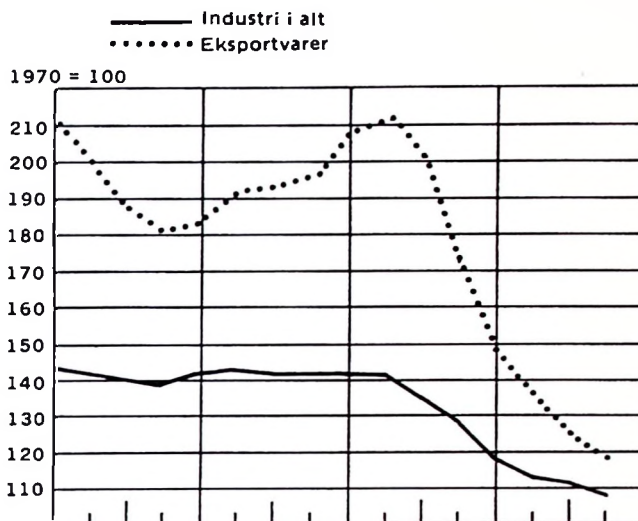
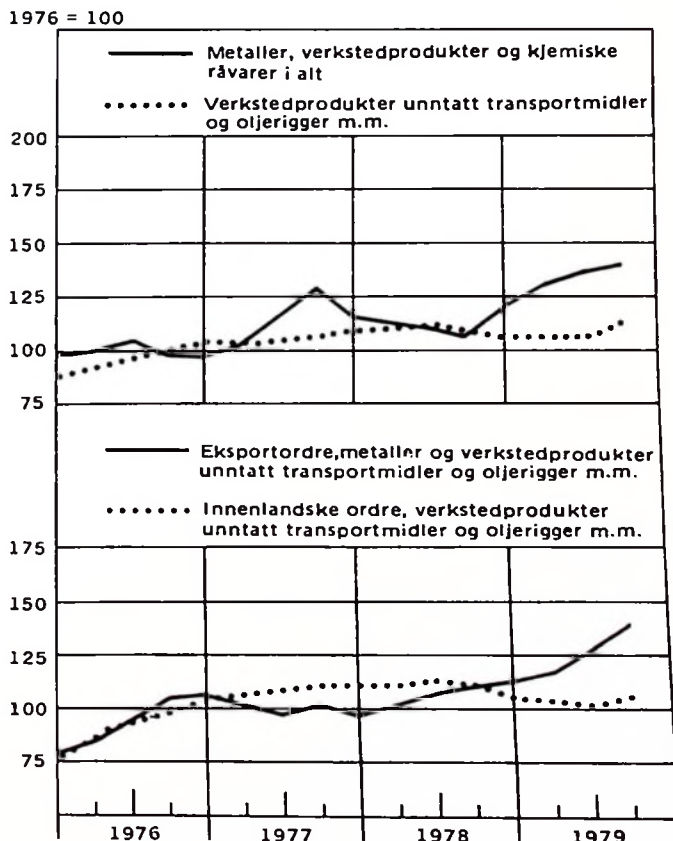

Fig. 3. Ordretiligang, verdi

innenlandsk etterspørsel vil ta seg opp, vil lagrene av importvarer ventelig bli bygget opp i tiden fremover.

Tidligere års konjunkturmonster viser at eksportlagrene bygges opp når etterspørselen svikter, mens det motsatte skjer når markedsforholdene bedrer seg. Siden en regner med vesentlig svakere utenlands- etterspørsel neste år, virker det rimelig å vente en viss oppgang i eksportlagrene av tradisjonelle norske varer gjennom 1980. Den stramme penge- og kredittpolitikken har imidlertid økt kostnadene ved å holde lager fordi rentenivået er blitt høyere, samtidig som det er vanskeligere å få lån til lagerfinansiering. Videre kan de usikre langtidsutsiktene for internasjonal økonomi tale for at bedriftene blir forsiktigere med å bygge opp lagrene. Alt i alt kan flere forhold peke i retning av at industriens lageroppbygging blir forholdsvis moderat i 1980, i motsetning til hva som var tilfellet i 1975–76.

Ordre. Ordretilgangen viste i tredje kvartal 1979 klar bedring både i tradisjonelle norske eksportnæringer og i hjemmekonkurrerende konsum- og investeringsnæringer. Noe av økningen reflekterer sterk stigning i skipsverftsordrene, men ordrestatistikken gir inntrykk av at tilgangen på de fleste områder holder seg godt oppe. Utenlandsetterspørselen forsterker seg fremdeles, og som et nytt trekk i bildet viser også innenlandske ordre oppgang. Som indikator på den konjunkturbestemte innenlandske investeringsetterspørsel bruker en gjerne delindeksen for innenlandske ordre til verkstedindustrien (unntatt transportmidler og oljerigger m.v.). Denne viste også en markert økning fra andre til tredje

kvartal 1979. Ordretilgangen i tradisjonell konsumvarerindustri, som produksjon av klær, skotøy og tekstilvarer, gikk også betydelig opp. Som følge av konjunkturavmatningen ute vil tilgangen av eksportordre antakelig svekkes igjen i 1980.

Konsumetterspørsel. Liten eller ingen realinntektsøkning for private husholdninger kombinert med stram penge- og kredittpolitikk bidrog til at veksten i privat konsum ser ut til å bli i underkant av 1% i 1979 mot en nedgang på 2,5% i 1978. Selv om detaljomsetningen tok seg kraftig opp i oktober og holdt seg godt oppe også i november, lå omsetningsvolumet i årets elleve første måneder nesten 1% lavere enn i tilsvarende periode i 1978. Erfaringer fra senere år har vist at det private konsumet som regel utvikler seg noe sterkere enn detaljomsetningen. Det skyldes at tjenestekonsumet, som utgjør en tredjedel av privat konsum, har steget sterkere. Tjenestekonsumet kan igjen splittes opp i bolig-, helse- og reisekonsum. Til tross for at charterreisene utviklet seg svakt i 1979, fører oppgangen i bolig- og helsekonsumet til at tjenestekonsumet også i 1979 trekker totalt privat konsum litt opp i forhold til utviklingen i detaljomsetningen.

Oppsvinget i detaljomsetningen i oktober og november bidrog til at vekstraten, regnet på årsbasis, kom opp i 1% for seks månedersperioden fram til utgangen av november 1979. En del av denne kraftige oppgangen kan imidlertid tilskrives kortsiktige faktorer som spekulative oppkjøp av gull- og sølvvarer. Den innenlandske prisreguleringen har ført til at de norske prisene har hengt etter den eksepsjonelt sterke inter-

nasjonale prisstigningen for disse varegruppene.

I tillegg til motorkjøretøyer og bensin har også etterspørselen etter andre varegrupper tatt seg litt opp. Den ventede omsetningsoppgang i detaljhandelen mot slutten av 1979 ser dermed ut til å ha funnet sted. Det har trolig sammenheng med forventninger om høyere priser i 1980 etter opphevelsen av pris- og inntektsstoppen. Myndighetenes signaler om fortsatt streng regulering av prisene kan likevel tale for at denne effekten blir mindre enn tidligere antatt.

Selv om mye vil avhenge av hvilke resultater partene i arbeidslivet kommer fram til ved lønnsoppgjørene til våren, vil privat disponibel realinntekt trolig vise beskjeden økning også i 1980, slik at den bare vil få svak positiv virkning på privat konsum. Beregninger foretatt av Norges Bank, viser videre at det antatte, litt lavere realrentenivået i 1980 vil få omtrent samme stimulerende virkning på forbruket som den planlagte lavere kreditttilførsel vil ha en kontraktiv effekt. Alt i alt peker Norges Banks anslag i retning av at privat konsum også i 1980 vil stige med om lag 1%. Den svake forbruksutviklingen de siste to årene har særlig gitt seg utslag i mindre kjøp av varige forbruksgoder og i høyere privat sparing. En viss reversering av dette mønstret kan imidlertid ikke utelukkes. I så fall vil konsumveksten neste år bli noe høyere enn det Norges Banks nåværende anslag tilsier.

Investeringssetterspørsel. Sesongkorrigerte tall viser at industriinvesteringene, regnet i verdi, gikk litt opp fra annet til tredje kvartal 1979. Resultatet av Statistisk Sen-

Fig. 4. Detaljomsetningsvolumet

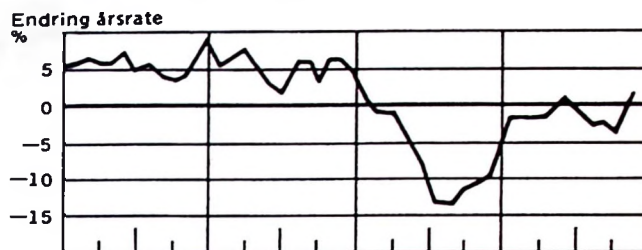
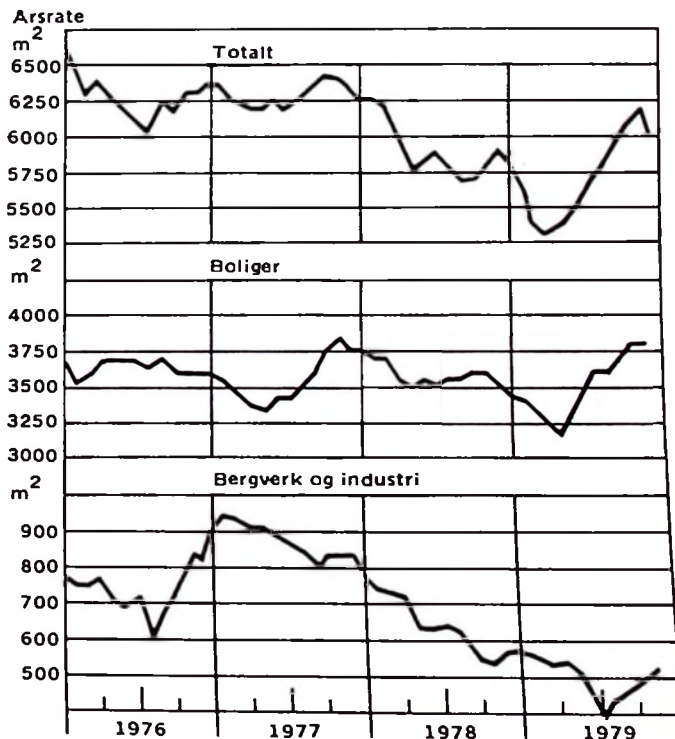

Fig. 5. Utførte investeringer i industrien, verdi

Fig. 6. Bygg igangsatt

tralbyrås investeringsundersøkelse for november indikerer at industriinvesteringene, regnet i faste priser, ville falle med omkring 20% i 1979. Ifølge investeringsstatistikken er antatte investeringer for 1980 justert betydelig opp fra august til november 1979. Regnet i verdi, er antatte investeringer i industrien nå beregnet å øke med 33% i 1980. Stigningen er sterkest for kapitalintensive eksportnæringer som treforedling og produksjon av metaller. Fortjenesteforholdene i de utekonkurrerende næringene har vist markert bedring, og dette gir seg i økende grad utslag i investeringsetterspørselen.

Byggeaktiviteten har vist stigende tendens siden april 1979, og særlig boligbyggingen har vært inne i en moderat vekstfase. I løpet av seks-månedersperioden fram til utgangen av november 1979 viste igangsettingstallene for totalt boligbyggeareal en årsrate på nesten 3,8 mill. m², eller det høyeste nivå siden toppåret 1975. Også når en sammenligner antall leiligheter som ble påbegynt i nevnte periode, med tall for tilsvarende måneder året før, fremkommer en klar oppgang, selv om dette nivå tallet ligger noe mer under 1975. Det har således skjedd et skift i retning av større leiligheter. Det økonomiske opplegget for 1980 forutsetter bare en svak økning i byggeaktiviteten, og veksttakten vil derfor trolig svekkes igjen.

Arcalet av bygg igangsatt i bergverk og industri, har derimot ligget på et lavt nivå, og lå i de elleve første måneder av 1979 19% under nivået i tilsvarende periode i 1978, og 50% under toppåret 1974. Igangsettingstallene for bergverk og industri har imidlertid pekt oppover siden juli 1979. Den planlagte høyere vekst i industriinve-

Fig. 7. Industriproduksjon, total

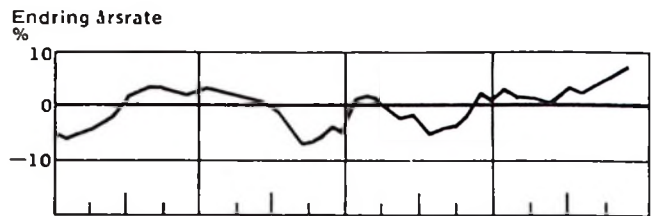
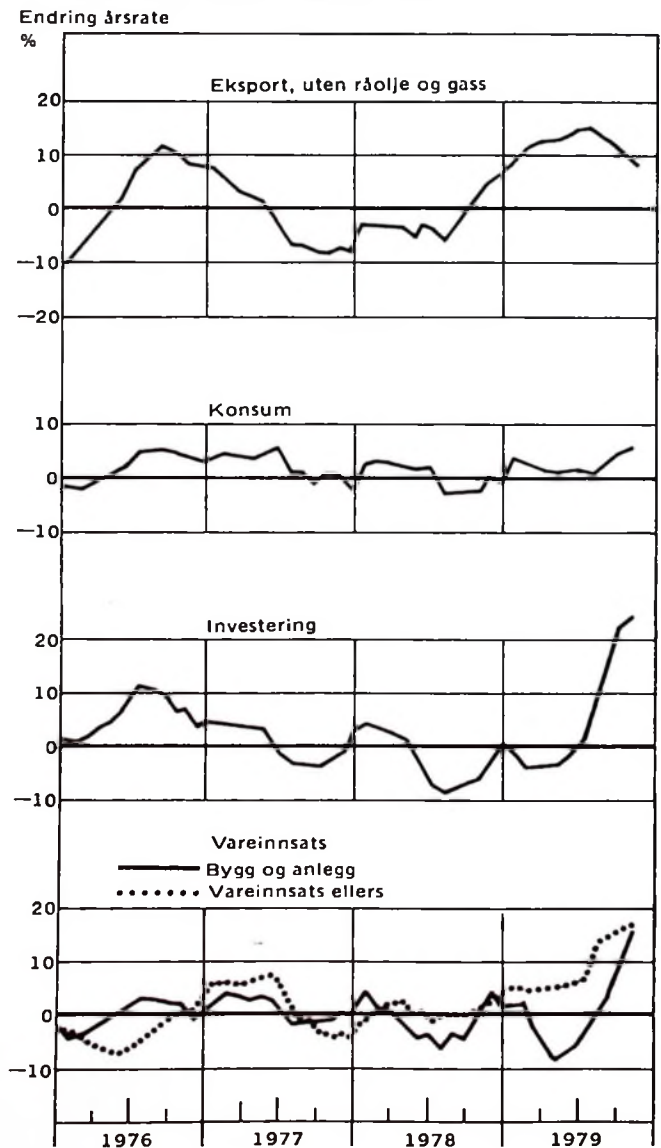

Fig. 8. Industriproduksjon etter anvendelse

steringene i 1980 vil antakelig bidra til at byggeaktiviteten i denne sektoren tar seg ytterligere opp i tiden fremover.

Produksjonsutviklingen. Norges Banks sesongkorrigererte tall for industriproduksjonen tyder på at vekstpotensialet i de utekonkurrerende industrier er på vei mot å tømmes, mens produksjonen i hjemmekonkurrerende og skjermet industri er i ferd med å ta seg opp. Mens den underliggende årsraten for produksjonsveksten i utekonkurrerende industri lå i overkant av 20% i alle månedene fra januar 1979 til juli, var den i november kommet ned i 3%. På den annen side viste produksjonen i skjermet industri og i hjemmekonkurrerende industri i seks månedersperioden fram til oktober 1979 en årlig vekstrate på henholdsvis 9% og 7%, etter å ha vist liten eller ingen vekst i første halvår. For 1979 under ett vil veksten i industriproduksjonen komme opp i om lag 2¼% mot en nedgang på 1,6% i 1978 og 1,3% i 1977. Industriproduksjonen har følgelig ennå ikke kommet helt opp på samme nivå som i 1976, og den ligger fremdeles 3% lavere enn toppnivået som ble nådd i 1974. Mens etterspørselen for flere av de utekonkurrerende industrier vil svekkes merkbart neste år, synes det rimelig å vente at det innenlandske markedet vil gi større vekstimpulser for skjermet og importkonkurrerende industri. Foreløpige anslag tyder derfor på at produksjonsveksten også i 1980 kan bli om lag 2%. Dette utviklingsbildet blir også understøttet av ordretilgangen, som forsterket seg i tredje kvartal 1979.

Arbeidsmarkedet. Alle indikatorene for arbeidsmarkedet viser at det i løpet av

Fig. 9. Arbeidsmarkedet

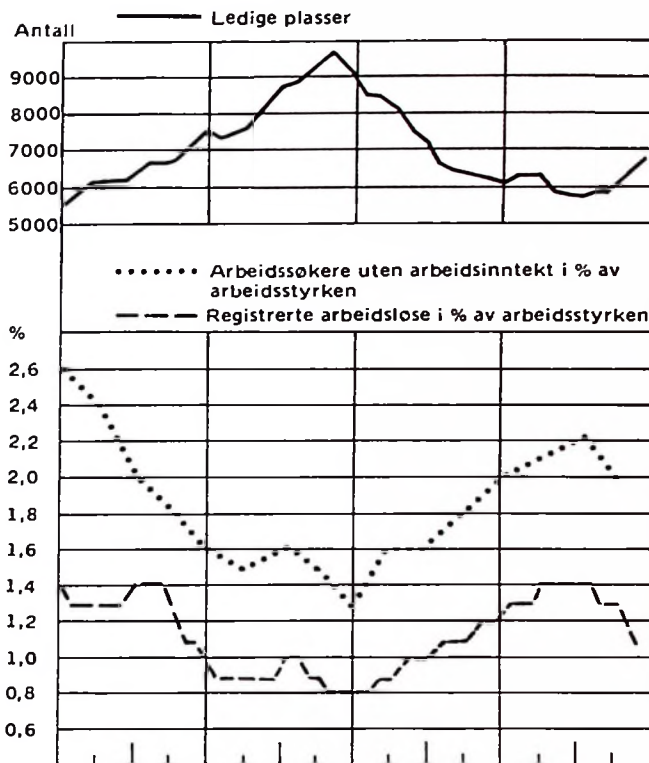
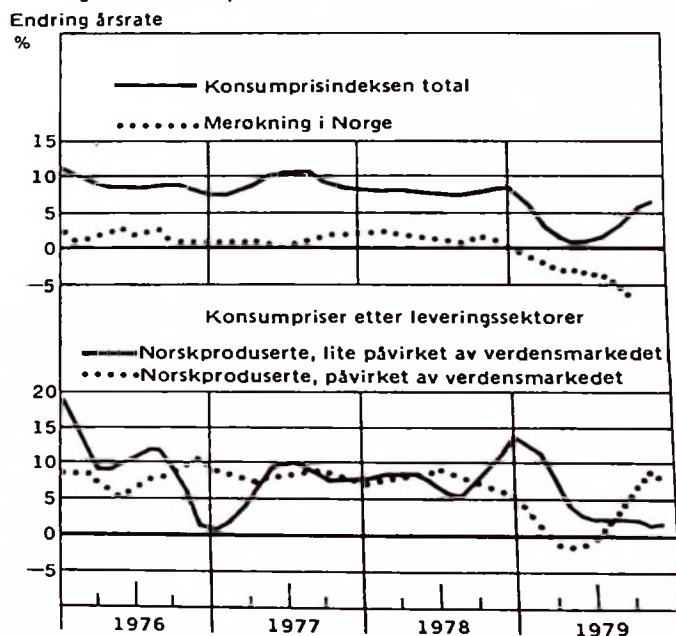

Fig. 10. Konsumprisene

hosten 1979 fant sted en klar tilstramning. Den registrerte arbeidsloshet kom i tre-månedersperioden september–november 1979 ned i 1,1% av arbeidsstyrken (sesong-korrigerte tall), eller det laveste nivået siden sommeren 1978. Ifølge Statistisk Sentralbyrås kvartalsvise arbeidskraftundersøkelse, som er bedre egnet for internasjonale sammenligninger, utgjorde antall "arbeids-søkere uten arbeidsinntekt" 2,0% av arbeidsstyrken i tredje kvartal mot 2,2% i annet kvartal 1979. Videre gikk tallet på ledige plasser merkbart opp. Antallet syssel-satte ved arbeidsmarkedstiltak lå likevel fremdeles forholdsvis høyt og utgjorde i oktober 1979 16 400 personer, eller 2 700 mer enn i samme måned året før.

Den moderate oppgangsfase norsk øko-nomi for tiden er inne i, taler for at arbeidsmarkedet, korrigert for sesongmes-sige variasjoner, vil holde seg forholdsvis stramt også i første halvår av 1980. Videre tyder flere forhold på økende grad av strukturelle problemer. Mens flere eksport-bedrifter mangler folk, er det overskudd på arbeidskraft i enkelte skjermede og hjem-mekonkurrerende bedrifter.

Pris- og kostnadsutvikling. På grunn av kraftige prisimpulser fra utlandet forsterket konsumprisstigningen seg gradvis fra juli 1979. Prisindeksen for "norskproduserte varer påvirket av verdensmarkedets priser" og for "importerte varer" viste således i seksmånedersperioden fram til midten av november en stigningstakt på 8–10%. Til tross for at prisøkningen på norske varer og tjenester lite påvirket av verdensmarkedets priser, stadig er meget beskjeden, er det visse tegn til økt prispress også fra hjemme-markedet. Dette kommer blant annet til

Fig. 11. Lønnsutviklingen i industrien

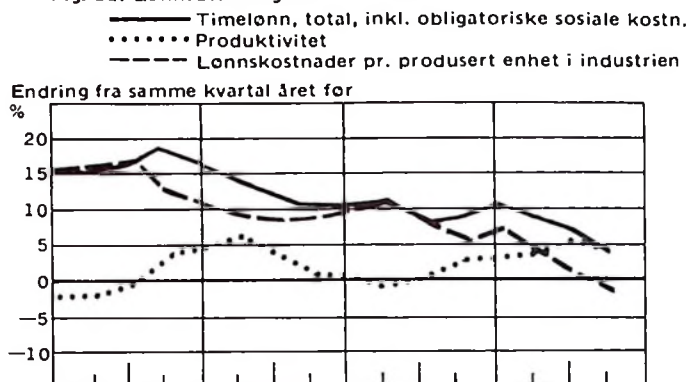

Fig. 12. Utviklingen i norske eksportmarkeder

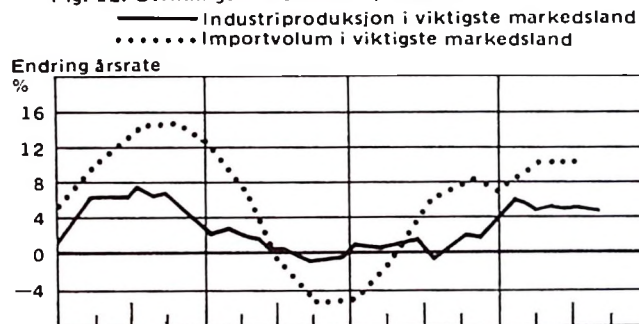
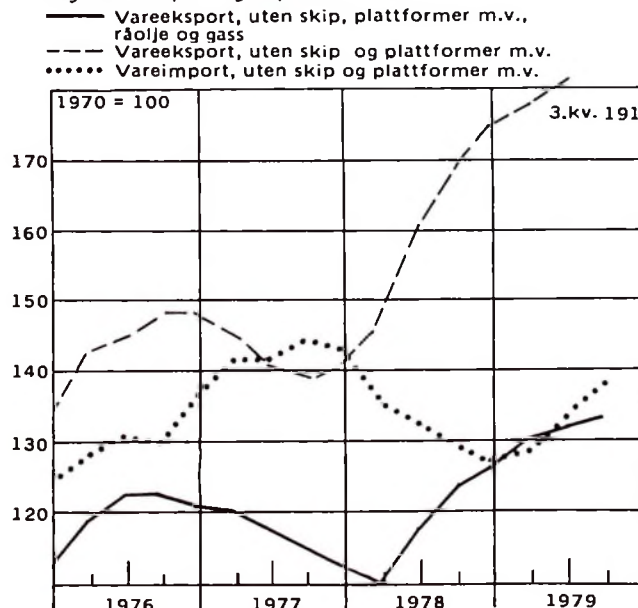

Fig. 13. Eksport og import, volum

uttrykk i engrosprisindeksen, som i seksmånedersperioden fram til midten av november viste en stigningstakt på 11% (årsbasis). Til sammenligning viste konsumprisen i seksmånedersperioden fram til november en stigningstakt på nesten 6%. I 1970-årene hadde endringene i konsumprisindeksen en tendens til å ligge etter endringene i engrosprisindeksen. Den kraftige stigningen i engrosprisene peker derfor mot at konsumprisene kan ta seg ytterligere opp i tiden fremover. Mye vil imidlertid avhenge av hvor restriktivt den nye prisreguleringen blir praktisert etter at pris- og inntektsstoppen er opphevet fra utgangen av 1979. Veksten i konsumprisene må likevel betegnes som meget moderat i internasjonal sammenheng. Fra november 1978 til november 1979 lå gjennomsnittlig prisstigning i industrilandene nærmere seks prosentpoeng høyere enn i Norge. Mens konsumprisene vil vise en oppgang på om lag 4,8% i 1979, antyder foreløpige anslag at gjennomsnittlig økning i 1980 vil ligge rundt 6%. Faren for fortsatt prisoppgang på olje utgjør et usikkerhetsmoment, men også for 1980 under ett vil prisstigningen i Norge ligge betydelig lavere enn gjennomsnittet for de øvrige industriland.

Gjennomsnittlig timefortjeneste for menn og kvinner i industrien lå i de tre første kvartaler av 1979 3,5% høyere enn i samme tidsrom i 1978. Fordi den nye sykelønnsordningen har medført merutgifter for arbeidsgiverne, økte totale timekostnader i industrien i samme periode med 5,7%. For 1979 under ett steg timekostnadene med noe i underkant av 5% mot om lag 10% hos våre viktigste handelspartnere. Samtidig var produktivitetsveksten sterkere enn hos våre viktigste konkurrenter. Norsk

Fig. 14. Eksport og import, priser

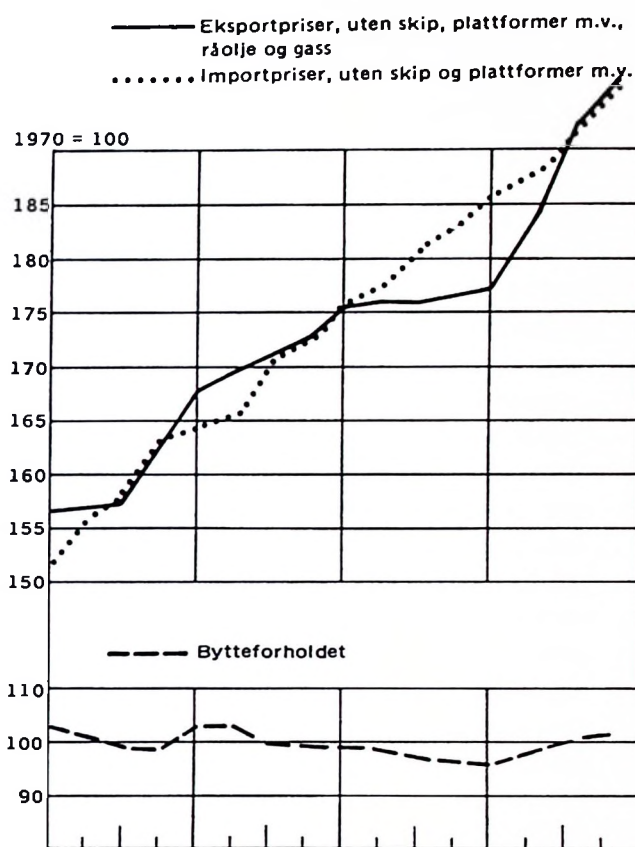
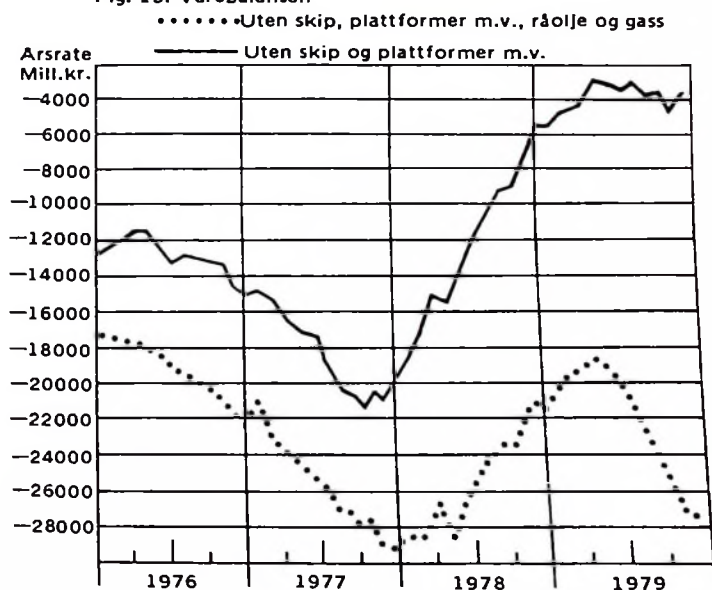

Fig. 15. Varebalansen

industriens konkurransevne, målt ved relative lønnskostnader pr. produsert enhet, vil derfor ifølge foreløpige anslag bli forbedret med 7–8% i 1979 og med ytterligere 4–5% i 1980. Ved utgangen av 1980 vil norsk industriens relative lønnskostnader fremdeles ligge om lag 10% høyere enn i 1970, eller 3% høyere enn i 1973.

Forholdet mellom eksportprisene for industrivarer og lønnskostnader pr. produsert enhet brukes ofte som en indikator på eksportindustriens lønnsomhet. Den kraftige eksportprisoppgangen kombinert med liten eller ingen økning i lønnskostnadene pr. produsert enhet i norsk industri, indikerer således klar bedring i lønnsomheten i 1979. Utviklingsbildet for 1980 er mer usikkert, men det er utsikt for en viss bedring i eksportindustriens lønnsomhet også da. For skjermet og hjemmekonkurrerende industri bidrar på den annen side prisreguleringen til at fortjenesteforholdene neppe vil vise særlig bedring i 1979 eller i 1980.

Utenriksøkonomien. Som påpekt i oversikten over den internasjonale konjunktursituasjon, viste importen i våre viktigste markedsland betydelig oppsving gjennom de tre første kvartaler av 1979. Selv om eksporten av tradisjonelle varer viste tegn til å flate ut i tredje kvartal, lå volumet 11½% over tilsvarende nivå i 1978. Volumveksten for året under ett ser ut til å bli omkring 10%, eller omtrent i samsvar med markedsveksten. Mens norske eksportører i begynnelsen av en oppgangskonjunktur vanligvis vinner markedsandeler, tapes disse gjerne mot slutten av oppgangskonjunkturen og under et internasjonalt tilbakeslag. Dette utviklingsbildet, som resulterte i til-

bakevinning av markedsandeler i 1978 og til dels også i 1979, skyldes at norsk eksport har en varesammensetning som gjør den særlig følsom overfor internasjonale konjunktursvingninger. Den internasjonale konjunkturavmatning i tiden fremover peker derfor i retning av at eksporten i 1980 vil øke svakere enn den antatte markedsveksten på rundt 4%. Dels som følge av at norsk industriens relative kostnadsposisjon er kraftig forbedret de siste to årene, men også som resultat av økt innsats på markedsføring og andre salgsfremmende tiltak, kan likevel mye tale for at mer bearbejdede eksportvarer vil vise fortsatt volumvekst og derved bidra til at nedgangen i eksportveksten blir mindre enn det tidligere konjunkturmønster skulle tilsi.

Importvolumet (uten skip og plattformer) tok seg ytterligere opp i tredje kvartal 1979. I seks månedersperioden fram til utgangen av september gikk volumet opp med en årlig rate på 14%. Et nytt trekk i bildet er at det nå i økende grad er import til konsum, ikke minst bilimport, som peker kraftig oppover. Importveksten til vareinnsats og investering holder seg imidlertid stadig på et høyt nivå. Den vil antakelig avta i tiden fremover, men sterkere innenlandsk etterspørsel kombinert med en viss oppbygging av importvarelagrene, kan tyde på at volumøkningen for vareimporten i 1980 blir noe høyere enn nasjonalbudsjettets årsanslag på 4%.

Eksportprisene for tradisjonelle varer gikk betydelig opp i tredje kvartal 1979 og lå da nesten 20% høyere enn i samme kvartal av 1978. Prisoppgangen var spesielt markert for jern og stål, aluminium og papir og papp. Samtidig viste importprisene sterk økning. Det fant derfor bare sted en

svak bedring i bytteforholdet. Mens prisindeksen for tradisjonelle eksportvarer regnes uten olje og gass, inneholder prisindeksen for import disse varegruppene. Importprisindeksen er derfor i noen grad trukket opp av den senere tids prisstigning på olje. For 1979 under ett ble bedringen i bytteforholdet om lag 5%, men ligger fortsatt 4% lavere enn toppnivået i 1975. Til tross for at det norske bytteforholdet for tradisjonelle varer vanligvis svekkes under en internasjonal konjunkturedgang, kan de høyere produksjonskostnader internasjonalt som følge av økte energipriser bidra til at nåværende bedring opprettholdes.

Det samlede driftsunderskudd overfor utlandet ble redusert fra 8,2 milliarder kroner i perioden januar–september 1978 til 3,4 milliarder kroner i tilsvarende periode i 1979. Bortsett fra at fraktinntektene lå litt høyere, skyldtes bedringen i sin helhet større eksportinntekter fra oljevirksheten. En vesentlig del av det økte underskuddet på varebalansen kan tilskrives at det i årets ni første måneder, i motsetning til i 1978, ikke var eksport av rigger og plattformer. Den tradisjonelle varebalansen (uten skip, plattformer m.v., råolje og gass)

har likevel vist klar tendens til større underskudd siden mai. I seks månedersperioden fram til november 1979 var underskuddet på den tradisjonelle varebalansen kommet opp i over 27 milliarder kroner, regnet på årsbasis, som er det høyeste underskuddet siden april 1978. Til sammenligning viste varebalansen, inklusive råolje og gass, i samme periode et underskudd på 4 milliarder kroner, regnet på årsbasis.

Fraktratene viste oppgang gjennom storparten av 1979 og ligger til dels betydelig over nivået året før. De fleste skip har forlatt opplagsbøyene, og bare 4% av den norske handelsflåten ligger fortsatt i opplag. Kontraheringene av nye skip er videre i ferd med å ta seg opp. Fraktmarkedet er ofte påvirket av lite forutsibare forhold, som gir seg sterke utslag på marginene. Det kan derfor være vanskelig å si noe om utsiktene for 1980. Mye kan likevel tale for at lavere tilgang på ny tonnasje langt på vei vil oppveie den svakere internasjonale etterspørsel og derved holde ratene godt oppe også i 1980.

Oslo, 8. januar 1980

Kredittoversikt

Veksten i *publikums likviditet* har ligget på et relativt høyt nivå de senere månedene. Økningen de siste 12 månedene pr. utgangen av oktober 1979 var 13,8%. Av de enkelte komponenter som inngår i publikums likviditet, viste "betalingsmidler i alt" (tilnærmet lik M_1 -begrepet i internasjonal litteratur) en vekst på 11,1% i denne perioden, mens veksten for "tidsinnskudd" var 15,9%. Trendberegninger indikerer en vekst i publikums likviditet på ca. 14,0% i 1979, mens årsanslaget i det siste nasjonalbudsjettet var 12,0%. Veksttakten – beregnet på grunnlag av de siste seks måneders sesongkorrigerte tall – har tatt seg noe opp de siste månedene, men ligger fortsatt 1–1,5 prosentpoeng lavere enn i årets første måneder.

I perioden januar–oktober økte publikums likviditet med 14,0 milliarder kroner, mot ca. 9,3 milliarder kroner i samme periode i 1978. Mer tilførselen i 1979 kan hovedsakelig tilskrives økt tilførsel ved utlåns ekspansjon fra forretnings- og sparebanker, samtidig som inndragningen ved publikums netto salg av valuta til bankene var mindre i 1979 enn året før.

Bankene solgte i perioden august–oktober valuta til Norges Bank for ca. 1 milliard kroner, netto, slik at nettosalget i årets ti første måneder var vel 4,2 milliarder kroner. Sammen med den store likviditetstilførsel ved sentralmyndighetene medførte

dette en betydelig vekst i *banklikviditeten*. For å begrense likviditetstilførselen ved valutatransaksjoner, har Norges Bank foretatt såkalte "valutaswap'er" med bankene. Dette medførte isolert sett en inndragning av ca. 200 mill. kroner. For ytterligere å begrense den innenlandske likviditetstilgang, har Norges Bank intervenert direkte i terminmarkedet ved å inngå avtaler om fremtidig kjøp av dollar mot levering av kroner. Slike kjøp utgjorde ca. 700 mill. kroner i oktober. (Det henvises i denne sammenheng til en artikkel i dette nummer av Penger og Kreditt.)

Innskuddsveksten i bankene de siste 12 månedene lå mellom 14 og 16% i månedene mai–oktober. For å hindre den sterke innskuddsveksten i å slå ut i uønsket sterk utlånsvekst, har det vært nødvendig å binde en stadig større andel av bankenes midler. Til tross for en vesentlig skjerping av virkemiddelbruken i sommermånedene – blant annet ved økte primærreservekrav og halvering av bankenes A-lånspotensiale i Norges Bank fra 1. september – økte bankenes utlån meget sterkt i september 1979. Særlig gjaldt dette forretningsbankene, hvor den sesongkorrigerte utlånsøkning var ca. 900 mill. kroner. Det tilsvarende tall for sparebankene var ca. 370 mill. kroner.

For å dempe utlånsveksten, foreslo Norges Bank overfor Finansdepartementet å

heve primærreservekravet for sørnorske forretnings- og sparebanker med henholdsvis fire og ett prosentpoeng fra 5. november 1979. Samtidig ble det foreslått å innføre et primærreservekrav for nordnorske sparebanker på 3%, da utlånsveksten for denne bankgruppen var meget høy.

Etter drøftinger med myndighetene og bankene ble det besluttet å gjennomføre tilstramningen ved at bankene kjøpte markedspapirer med en effektiv rente på 10,4% i stedet for en formell heving av primærreservekravet. En heving av primærreservekravet vil normalt innebære at bankene kjøper statskasseveksler til en rente som inntil nylig var 6–6½% p.a. Bankenes beholdning av markedspapirer var etter dette vel 9,2 milliarder kroner. Sammen med beholdningen av statskasseveksler representerte dette en binding av bankenes midler på ca. 11,5 milliarder kroner. I tillegg vedtok Norges Bank å suspendere bankenes automatiske låncadgang i Norges Bank med virkning fra 1. november 1979 og inntil videre.

Uten disse likviditetspolitiske tiltak ville banklikviditeten ifølge Norges Banks beregninger ha blitt meget rommelig i november–desember. Målet med tilstramningstiltakene var å få flere banker til å oppta B-lån. Banker som opptar B-lån, får betingelser knyttet til sin utlånsvekst en viss tid fremover. Jo flere banker som opptar B-lån, jo bedre kontroll får man over den samlede utlånsvekst fra bankene. Pr. 24. desember var det 33 B-lånsbanker. Disse stod for 85,3% og 7,2% av henholdsvis forretnings- og sparebankenes utlånsmasse. Når så mange sparebanker har klart seg uten lån i Norges Bank, beror dette på at de har hatt en relativt god likviditet. Særlig har de hatt

store innskudd i forretningsbankene som de har kunnet trekke på. Dessuten har bankenes adgang til å diskontere markedspapirer begrenset deres behov for å oppta B-lån som følge av kortsiktige likviditetspåkjenninger, f.eks. ved skatteinnbetalinger.

Gjennomsittlig interbankrente på dagslån lå på 8,4% i september, 9,9% i oktober og 11,4% i november. Enmånedrenten for norske kroner, beregnet på grunnlag av terminkurser, lå på 13,7% i november mot hele 17,0% i oktober og 13,2% i september. Tilsvarende tall for tremånedersrenten var 13,7%, 15,6% og 13,0%. Det har således vært "dyrt" å unngå B-lånsposisjon for banker som har likviditetsproblemer. Når pengemarkedsrentene sank noe fra oktober til november, tyder dette på at bankene etter hvert er blitt mindre villige til å betale høye renter for å unngå B-lån.

Forretnings- og sparebankenes sesongkorrigerede utlånsøkning var ca. 430 mill. kroner i november, ca 30 millioner *under* veiledende tall for måneden. Bankenes utlån lå imidlertid pr. utgangen av november ca. 2 100 mill. kroner over kredittbudsjettets veiledende tall for *hele* 1979. Med de likviditetspolitiske tiltak som er gjennomført i den senere tid, og med et forholdsvis stort antall banker i B-lånsposisjon, er det grunn til å tro at bankutlånene vil vise en moderat utvikling i tiden fremover.

I september økte, som tidligere nevnt, *forretningsbankenes utlån* med ca. 900 mill. kroner, sesongkorrigeret, mens økningen i gjennomsnitt for oktober–november var ca. 200 mill. kroner. Tilstramningstiltakene overfor forretningsbankene ble først gjennomført utover høsten, og dette er trolig forklaringen på at en ikke før i oktober kunne registrere en mer dempet

utlånsvekst. I perioden januar–november var den sesongkorrigerte vekst 10,4%, regnet på årsbasis, mens den budsjetterte utlånsvekst i 1979 er 7,2%. Økningen i nedbetalingslån er den dominerende faktor bak den sterke utlånsveksten. Denne utlånsart har vist sterk vekst, samtidig som den utgjør ca. 60% av forretningsbankenes totale utlånsmasse.

Veksten i nedbetalingslån de siste 12 måneder steg fra 9,1% i mai til 14,6% i oktober. Veksten i disponerte kassekreditter var – med unntak av september – moderat i ovennevnte periode. Disponerte byggelån – herunder boligbyggelån – viste klart svakere vekst enn gjennomsnittet for totale utlån. For både bevilgede kassekreditter og byggelån viste de sesongkorrigerte tall nedgang i oktober. Veksten i bevilgede lån var imidlertid klart sterkere enn veksten i de tilsvarende disponerte lån. En stor del av forretningsbankene er som nevnt i B-lånsposisjon. For disse vil det være nødvendig med en sterk begrensning av nye kassekredittbevilgninger i tiden fremover. Uten en slik begrensning vil en mer "normal" – dvs. høyere – kassekredittutnyttelse for mange bankers vedkommende vanskeliggjøre tilpasningen av utlånene til de B-lånsbetingelsene de er pålagt.

Tradisjonelt har forretningsbankene plassert en vesentlig del av sin utlånsmasse hos næringslivet. I den senere tid har imidlertid kommuneforvaltningen og spesielt lønns-takere fremstått som store låntakere.

Således var veksten de siste 12 måneder for utlån til kommuneforvaltningen 20,5% pr. utgangen av september. For lønns-takere var veksten 14,1% ved utgangen av september mot 4,1% ved utgangen av mai. Sett i relasjon til "konsumlånforståelsen", var

Fig. 1. Forretningsbankenes utlån

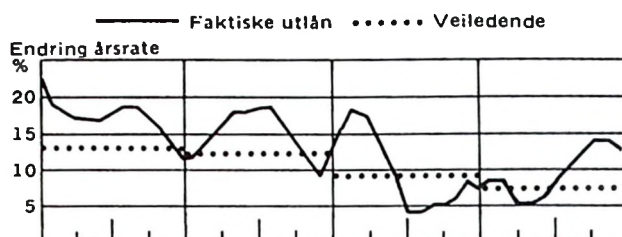

Fig. 2. Sparebankenes utlån

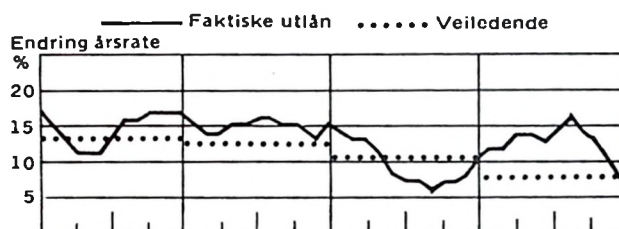

Fig. 3. Publikums likviditet (money)

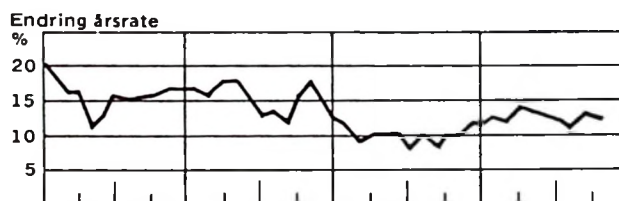
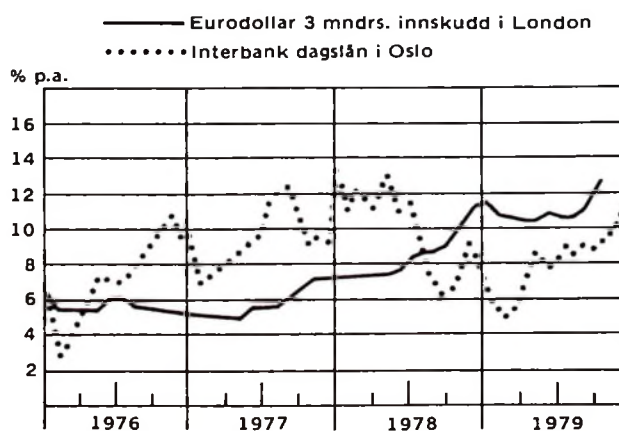

Fig. 4. Renteutviklingen, månedlig gjennomsnitt

septembertallet foruroligende høyt. Veksten de siste 12 måneder for utlån til næringslivet lå mellom 6 og 8% de siste måneder.

Det synes å være en klar sammenheng mellom økningen i lån til lønnstakere og økningen i nedbetalingslån. Den relativt svake vekst i lån til næringslivet gjenspeiles i den svake vekst for disponerte kassekreditter.

Innskuddsveksten de siste 12 måneder var 16,6% ved utgangen av oktober, vel ett prosentpoeng over gjennomsnittet for månedene mai–september. I kroner utgjorde økningen de siste 12 måneder 8 milliarder, hvorav 4,5 milliarder ble bundet i obligasjoner, statskasseveksler og markedspapirer. Utlånsprosenten (utlånsøkning/innskuddsøkning siste 12 måneder) var 53,9 i oktober mot 59,7 og 71,1 i henholdsvis august og september. Til sammenlikning var utlånsprosenten 51,8 i 1978, da utlånene ble regulert direkte ved bruk av kredittlovens §8, og 86,8 i 1977.

Sparebankenes sesongkorrigerte utlån økte med ca. 240 mill. kroner i gjennomsnitt for månedene september–november. For kalenderåret utgjør den sesongkorrigerte vekst i perioden januar–november ca. 12%, mens den budsjetterte vekst for sparebankenes utlån i 1979 er 7,6%. Overskridelsen oppstod i første halvår. Siden har utlånsveksten vært omtrent i overensstemmelse med det som er forutsatt i kredittbudsjettet. De første tilstramningstiltakene overfor sparebankene kom allerede i begynnelsen av juni, og fra og med midten av august har virkemiddelbruken vært meget stram. Også i sparebankene dominerte nedbetalingslånene utlånsveksten. Denne utlånsart utgjør ca. 75% av sparebankenes

totale utlånsmasse, og veksten de siste 12 måneder pr. utgangen av oktober lå på 13,8%. I tillegg lå veksten for disponerte kassekreditter gjennomgående høyt – rundt 20% – i månedene mai–oktober. Disponerte byggelån – herunder boligbyggelån – utviklet seg svakt også i sparebankene. I sparebankene har det vært bra samsvar mellom veksten i bevilgede og disponerte kassekreditter og byggelån.

Sett i relasjon til "historiske" forhold, har fordelingen av utlån på institusjonelle sektorer endret seg den senere tid også i sparebankene. Både utlån til kommuneforvaltningen og næringslivet viste sterk vekst. Pr. utgangen av september var den, målt over siste 12 måneder, 30,0% for utlån til kommuneforvaltningen og 18,8% for næringslivet. Veksten i nedbetalingslån til disse "sektorer" var også meget sterk. Totale lån til lønnstakere økte med 7,8% i tolv månedersperioden fram til utgangen av september. I relasjon til "konsumlånforståelsen" er dette noe for sterkt. I tillegg kommer at sparebankenes utlån til personlig næringsdrivende økte med nær 25% i samme periode. Grupperingen av låntakere på disse to sektorer har vært noe varierende, men det er grunn til å tro at det har funnet sted en overflytting fra lønnstakergruppen til selvstendig næringsdrivende.

De siste 12 måneder fram til utgangen av oktober økte innskuddene med 15,6% i sparebankene, noe over gjennomsnittet for månedene mai–september. I kroner utgjorde økningen de siste 12 måneder nær 7 milliarder. Av dette ble 5,6 milliarder bundet i obligasjoner, statskasseveksler og markedspapirer. Sparebankenes netto innskudd i forretningsbankene ble redusert med 1,4 milliarder kroner i samme periode. Utlåns-

økningen i prosent av innskuddsøkningen de siste 12 måneder var 61,2 i oktober mot 62,5 og 61,7 i henholdsvis august og september. Utlånsprosenten har således vært vesentlig mer stabil i sparebankene enn i forretningsbankene. Utlånsprosenten var 51,8 i 1978 og 71,9 i 1977.

I løpet av 1979 oppstod det igjen et misforhold mellom antatt innskuddsvekst i bankene og utlånsveksten ifølge kredittbudsjettet. Denne skjjevhet synes å ville fortsette i 1980. Dette gjorde det nødvendig å binde en vesentlig større del av bankenes innskuddsvekst i statsobligasjoner. Dessuten var den effektive binding av primærlikviditet blitt så høy mot slutten av 1979 at muligheten for å bruke primærreservekrav i den kortsiktige likviditetsstyring, var blitt meget begrenset. Med sikte på dels å få bedre samsvar mellom innskuddsveksten og den begrensede utlånsvekst myndighetene har lagt til grunn, og dels å binde mer permanent den store likviditetsbeholdning som har bygget seg opp i bankene, ble de sørnorske bankers plasseringsplikt hevet med virkning fra utgangen av desember. På denne måten er disse banker pålagt å plassere 60% av økningen i forvaltningskapitalen i obligasjoner inntil den enkelte banks obligasjonsbeholdning når opp i 30% av forvaltningskapitalen.

Beregninger viste at selv med en så høy plasseringsplikt var det antakelig nødvendig fortsatt å ha høye primærreservekrav i 1980. En så stor binding av bankenes midler som det finans- og pengepolitiske opplegg nødvendiggjorde, ville innebære en betydelig inntektsmessig belastning på bankene. Dette kunne få uheldige konsekvenser. På denne bakgrunn var det ønskelig å heve rentene på statspapirer. Også

andre argumenter tilsa at renten på obligasjoner burde heves. Renten på obligasjoner har vært i utakt med andre rentesatser, idet obligasjonsrenten har ligget lavere enn på de fleste andre utlån fra banker, og også lavere enn renten på langsiktige bankinnskudd. Sammenliknet med renten på de internasjonale kapitalmarkeder, var også obligasjonsrenten lav i Norge.

Derfor ble renten på statspapirer hevet med to prosentpoeng 30. november, slik at f.eks. renten på 90 dagers statskasseveksler kom opp i 8,5% p.a., og renten på fem års statsobligasjoner kom opp i 9,5% p.a. I samsvar med renten på statskasseveksler hevet Norges Banks direksjon diskontosatsen fra 7% p.a. til 9% p.a. samme dag. Norges Banks utlånsrenter overfor bankene, dvs. automatiske likviditetslån (A-lån), betingede lån (B-lån) og lån på særvilkår (S-lån), ble hevet med 1–2 prosentpoeng, og dekortrenten på statskasseveksler ble hevet med 2 prosentpoeng. Kredittinstitusjonenes utlånsrenter overfor publikum ble fortsatt regulert i henhold til pris- og inntektsstoppen.

Norges Bank har tilrådd overfor Finansdepartementet at primærreservekravet for henholdsvis sørnorske og nordnorske sparebanker settes til 10 og 5% fra 14. januar 1980. Dette tilsvarer den nåværende likviditetsbinding i form av primærreserver og markedspapirer. Forslaget er begrunnet med den store overskridelsen av kredittbudsjettets utlånstall for 1979 og det forhold at en relativt liten andel av sparebankenes utlån er under direkte kontroll gjennom B-lånsordningen. Etter rentejusteringene for statskasseveksler er Norges Bank av den oppfatning at likviditetsbindingen i sin helhet bør skje ved primær-

reservekrav. Siden en overveiende del av forretningsbankenes utlån i tiden fremover er underlagt direkte utlånsregulering gjennom B-lånsvilkårene, har Norges Bank tilrådd at likviditeten lettes overfor denne bankgruppen. Det er foreslått at primærreservekravet for sørnorske forretningsbanker settes til 6% fra 14. januar, sammenlignet med en nåværende binding i form av primærreserver og markedspapir på 11%. For nordnorske forretningsbanker er det ikke foreslått noen primærreservekrav, men den nåværende binding er 4%. A-lånsadgangen vil fortsatt være suspendert for begge bankgrupper, men de banker som har opptatt B-lån i 1979, har et betydelig B-låns-potensial som de kan trekke på i de første månedene av 1980. Etter de siste rentejusteringene er renten på B-lån 11,5%.

Forutsatt at forslaget om nye primærreservekravsatser fra 14. januar blir fulgt, vil Norges Bank da gå ut med tilbud om gjenkjøp av utestående beholdninger av markedspapir.

Siden en overveiende del av forretningsbankene har opptatt B-lån og følgelig er pålagt utlånsrestriksjoner, har Norges Bank for disse bankene vedtatt å suspendere regelen om at tillatt utlån skal reduseres med 25% av høyeste B-lånsaldo. Begrunnelsen for dette er at forretningsbankene ellers ville ha måttet redusere sine utlån betydelig i de første måneder av 1980. For nye B-lånsopptak i januar-februar 1980 vil imidlertid fradragregelen igjen gjelde.

Oslo, 24. desember 1979

Valutaoversikt

Den internasjonale situasjon

Dollarstigningen utover våren 1979 kulminerte på forsommeren. Den sterke prisoppgangen i USA og den usikre internasjonale energisituasjonen bidrog til dette omsvinget i dollarkursutviklingen. Med sikte på å dempe inflasjonstakten annonserte amerikanske myndigheter 6. oktober en rekke penge- og kredittpolitiske tiltak, blant annet diskontookning. Tiltakene førte til at dollarens posisjon ble styrket. Fra første uke i oktober til midt i november økte således dollarens internasjonale verdi med 3,5% ifølge Valutafondets MERM-beregninger. I denne perioden intervenerte ikke Federal Reserve i valutamarke- det. Omkring midten av november oppstod en viss uro og usikkerhet omkring dollarens stilling som følge av det spente forholdet mellom USA og Iran. Blokkeringen av den iranske stats midler i amerikanske banker (og deres filialer i utlandet) samt signaler om at Iran – og kanskje enkelte andre olje-eksporterende land – ikke lenger ville motta oppgjør i amerikanske dollar, bidrog til denne uro og kunne føre til at dollarens rolle som internasjonal transaksjons- og reservevaluta ble svekket i tiden fremover.

Men sterk motstand fra myndighetene i de land hvis valutaer er mest aktuelle som arvtagere av dollarens rolle, gjør det vanskelig å se at en slik vridning bort fra dollar på

kort sikt kan få særlig omfang. Det er imidlertid skapt en uro omkring dollaren som har forplantet seg i valutamarkedene.

Innen EMS (European Monetary System) er det de siste måneder av 1979 foretatt to kursjusteringer. Den 24. september ble tyske mark justert opp med 5% i forhold til danske kroner og med 2% i forhold til de øvrige EMS-valutaer (franske franc, italienske lire, belgiske franc, luxemburgiske franc, hollandske gylden og irske pund). Den 30. november ble danske kroner justert ned med 5% i forhold til de øvrige EMS-valutaer. De to nedjusteringene av den danske kronen førte umiddelbart til at den innenfor EMS' kurssvingningsbånd skiftet fra en posisjon nær bunnen til topp. Belgiske franc har stort sett vært den svakeste valuta innen EMS. Italienske lire har gjennom det meste av høstmånedene ligget innenfor EMS' ordinære bånd og har således ikke behovd å bruke sin utvidete svingningsmargin.

Svingningsmarginen for valutaindeksen for finske mark ble med virkning fra 24. september utvidet, med det resultat at markens internasjonale verdi steg med 2%.

Omkring midten av oktober vedtok de britiske myndigheter å oppheve all valutakontroll. Dette må betraktes som et ledd i den konservative regjeringens forsøk på å redusere den offentlige sektors innflytelse og styrke innslaget av markedsøkonomi.

Tiltakene kan også ses på bakgrunn av Storbritannias EF-medlemskap og den nedbygging av eksternt regulering som dette forutsetter, samt den generelle styrking av britisk utenriksøkonomi på grunn av nord-sjøoljen. Den umiddelbare følge av at valutakontrollen ble opphevet, var en svekkelse av pundet. Pundet styrket imidlertid sin posisjon etter en renteøkning i Storbritannia i midten av november.

Japanske yen viste et sterkt fall de siste måneder av 1979. Den japanske sentralbanks betydelige intervensjoner i valutamarkedet kunne ikke hindre at yen-noteringen på dollar i månedsskiftet november/desember lå nær 250 (ved utgangen av september var den 222–223 yen pr. dollar). Yens stilling er imidlertid noe styrket etter en viss valutapolitisk tilstramning omkring månedsskiftet november/desember.

Valutamarkedene i oktober–november 1979 var generelt sett influert av en betydelig og skrittvis oppjustering av rentenivået i Europa og USA. Dette skjedde som ledd i en generell tilstramning av den økonomiske politikk. Til tider har det sett ut til at det var en viss konkurranse ut fra betalingsmessige hensyn om å være mest mulig "renteattraktiv". Dette har brakt rentenivået i flere land opp på et meget høyt nivå.

Det norske valutamarked

Omkring månedsskiftet september/oktober var likviditeten i banksystemet stram og renten i pengemarkedet høy. Dette bidrog til valutainngang og et press oppover mot kronen. Norges Bank intervenerte derfor i

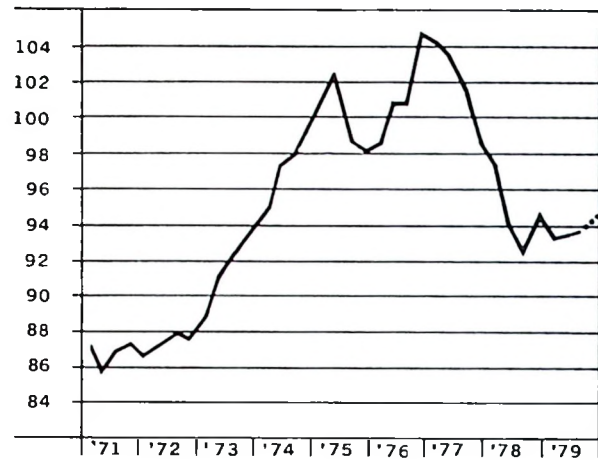
valutamarkedet (spot) for å dempe kursoppgangen. Den kronetilførselen som valutaintervensjonene medførte, var uønsket fra et likviditetspolitisk synspunkt. I den aktuelle situasjon ble det lagt stor vekt på å opprettholde en stram likviditet i banksystemet (jfr. kredittoversikten), og Norges Bank besluttet derfor å nøytralisere likviditetseffekten av valutaintervensjonene ved hjelp av valuta-"swaps". Dette innebar at Norges Bank kjøpte tilbake de kroner som ble tilført ved ovennevnte valutaintervensjoner, mot dollar. Samtidig inngikk Norges Bank avtale med vedkommende private banker om at denne transaksjon skulle reverseres etter en bestemt tid. Da kronen imidlertid holdt seg fortsatt forholdsvis sterk (jfr. figur 1), fant Norges Bank det hensiktsmessig å intervenere i terminmarkedet. Siktemålet var å dempe presset mot kronen uten at dette umiddelbart skulle ha virkning på kronelikviditeten i banksystemet. (En artikkel i dette nummer av Penger og Kreditt redegjør nærmere for Norges Banks swap- og terminforretninger med bankene som virkemiddel i likviditetsreguleringen.) Norges Bank kjøpte 140 mill. dollar – tilsvarende ca. 700 mill. kroner – på termin i løpet av oktober (tre måneders løpetid). I november kjøpte Norges Bank ytterligere 318 mill. dollar – tilsvarende ca. 1 600 mill. kroner – i terminmarkedet (dels to, dels tre måneders løpetid). Mot slutten av desember ble kronen noe svekket, og Norges Bank intervenerte i valutamarkedet ved å selge 235 mill. kroner spot. I 1979 tilførte Norges Bank netto ca. 2,75 milliarder kroner til bankene ved valuta-transaksjoner, hvorav 1,2 milliarder kroner ved intervensjoner (spot) i valutamarkedet. Resten gjaldt kjøp av valuta for dekning av

egne kunders valutabehov (blant annet statens valutatransaksjoner).

Figur 1 viser utviklingen av Norges Banks kursindeks for utenlandsk valuta. En lav tallverdi for indeksen betyr "sterk" krone i forhold til basisnivået 100, mens en høy indeksverdi (over 100) innebærer at kronens internasjonale verdi er svakere enn basisverdien. For å gjøre det lettere å få et riktig bilde av kursutviklingen, og for lettere å kunne se figurene 1 og 2 i sammenheng, er verdiene langs ordinataksen (den loddrette) avsatt med avtakende verdier i figur 1. I figur 2 derimot er ordinatverdiene som vanlig oppgitt med stigende tall (MERM-indeks). I begge figurer vil en stigende kurve betegne økning i kronens internasjonale verdi, og omvendt.

Figur 1 viser at kronens internasjonale verdi har ligget i overkant av basisverdien fra begynnelsen av september. Kursindeksen lå i oktober for det meste i området 99–99,5, mens den i november beveget seg tilbake i retning av basisverdien 100. I første del av desember lå den stort sett i området 100–99,5, men kronen var i siste

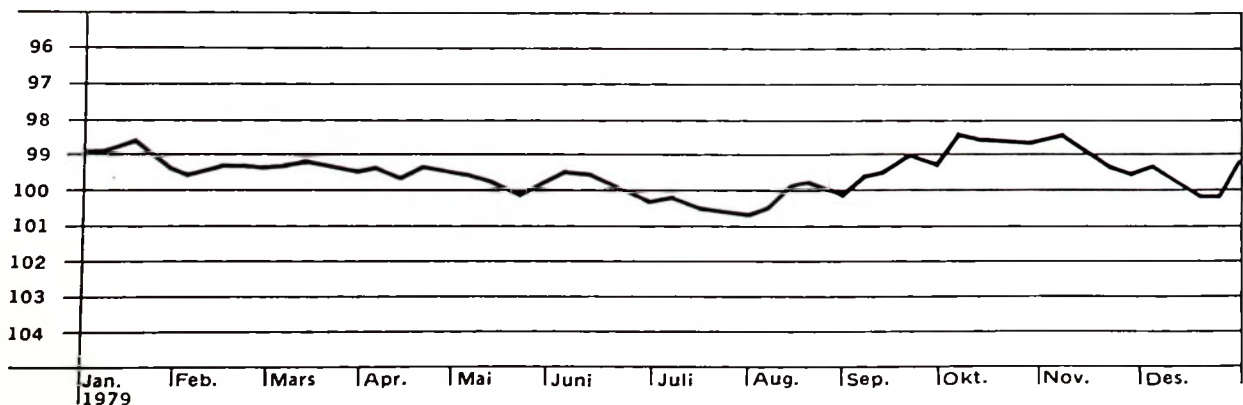
Fig. 2. Kronens internasjonale verdi beregnet etter Valutafondets MERM-metode (1975 = 100) Kvartalsgjennomsnitt

halvdel av desember noe svakere med indeksverdier over 100. Dette samlebilde av kronens internasjonale verdi gir inntrykk av stabilitet.

Betraktes kursutviklingen for kronen i forhold til enkeltvalutaer, er endringene til dels betydelige. Først og fremst gjelder dette noteringene for britiske pund, som har vist betydelige svingninger i norsk

Fig. 1. Kronens internasjonale verdi. Indeks for kurv-valutaene i forhold til norske kroner. Ukegjennomsnitt

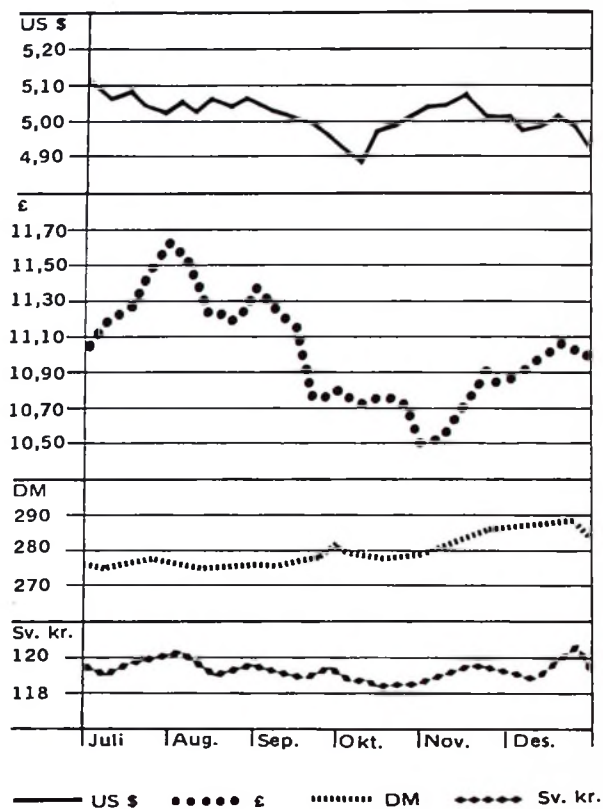
regning (se figur 3). EMS-valutaene har appresiert i forhold til kronen siden første halvdel av oktober. Spesielt merkbart var dette i løpet av november. Salgskursen for tyske mark på Oslo Børs steg således i løpet av november fra i underkant av 2,80 kroner pr. mark til ca. 2,88. Samtidig falt salgskursen for dollar fra ca. 5,05 ned mot 4,90 kroner pr. dollar. Salgsnoteringen for dollar var 31/12 1979 4,937. Det følger av kurvsystemet at når EMS-valutaene appresierer i forhold til dollar, vil kronen følge en middelvei mellom disse, idet de teller med henholdsvis 33 og 25% i den samlede kurv. Ved utgangen av året lå kronen 3½% under EMS-båndets midtpunkt.

Norges Banks internasjonale reserver økte med 6½ milliarder kroner i 1979, og de utgjorde ved utgangen av året ca. 21 milliarder kroner. Dette tilsvarer 3–4 måneders varcimport. Økningen skyldes inngang av utenlandske statslån (tilsvarende 5,7 milliarder kroner) og Norges Banks kjøp av valuta fra bankene for netto 2,75 milliarder kroner. På den annen side førte oppdrag fra kunder til netto utgang av valuta fra reservene (f.eks. rente- og avdragsbetalinger på utenlandske statslån).

Valutareguleringen

Ifølge foreløpige tall fra utenriksregnskapet var det i januar–september 1979 en samlet regulert netto kapitalinngang på 650 mill. kroner til andre private og kommuner. I nasjonalbudsjettet for 1980 er det regnet med en netto kapitalinngang for hele 1979 på 1 700 mill. kroner. I de tre første kvartaler av 1979 tilbakebetalte næringslivet (utenom oljevirkosomhet og skipsfart)

Fig. 3. Salgskurser (N. kr. pr. enhet) for US dollar, pund sterling, tyske mark og svenske kroner i Oslo

netto langsiktig utenlandsgjeld for til sammen 181 mill. kroner. Behovet for å låne i utlandet har vært betraktelig mindre enn i 1978, hovedsakelig som følge av den lave investeringsaktiviteten i industrien i første halvår 1979.

Selv om det er grunn til å regne med ytterligere netto kapitalinngang til andre private og kommuner i perioden oktober–desember, vil den faktiske kapitalinngang for hele året neppe bli så stor som anslått i nasjonalbudsjettet.

Næringslivets søknader om lisens for lån i utlandet (utenom oljevirkosomhet og skips-

fart) fortsatte å være moderat utover hosten. I januar–november ble det gitt lisens for langsiktige lån for til sammen 1 802 mill. kroner. Størstedelen skal brukes til finansiering av investeringer i industrien. Lånelisensieringen i 1979 har vært praktisert mer liberalt enn i 1978, og bare et mindre antall søknader er avslått. Den totale innvilgningsramme for langsiktige lån i utlandet til næringslivet (utenom oljevirk-somhet og skipsfart), som er satt til 2 370 mill. kroner for hele 1979, var ved utgan-gen av november utnyttet med ca. 94%.

Også for kortsiktige lån synes behovet å være noe mindre enn i 1978. I januar–november 1979 ble det gitt nye lisenser og fornyelser av eksisterende låneavtaler for til sammen 2 760 mill. kroner. Skipsbyggelån svarte for vel halvparten av beløpet.

I samme periode ble det gitt lisenser til direkte investeringer i utlandet i form av aksjer og andeler for til sammen 1 250 mill. kroner. Tallet domineres av Norsk Hydros oppkjøp av aksjene i det hollandsk/belgiske gjødningselskapet Nederlandse Stikstof Maatschappij. Sverige, USA og Storbritan-nia er de viktigste land for norske direkte investeringer i utlandet. I 1979 gjaldt de fleste lisenser investeringer innenfor handel og tjenesteformidling.

Når det gjelder utenlandske direkte investeringer i Norge, er det fortsatt sven-ske bedrifter som dominerer. Investeringene er vesentlig i handelsselskaper. I ja-nuar–november utgjorde det samlede li-sensbeløp 234 mill. kroner. Til sammen-likning var tallet i tilsvarende periode i 1978 190 mill. kroner.

I mai 1979 ble det åpnet adgang for næringsdrivende til etter søknader å plas-sere deler av sine valutatilgodehavender mer

langsiktig som bankinnskudd inntil 12 måneder og i verdipapirer med gjenstående løpetid inntil 12 måneder. Pr. 31/12 1979 er det gitt 26 tillatelser for til sammen 1 850 mill. kroner. Interessen har særlig vært stor i rederiene.

Ved utgangen av september 1979 hadde private og offentlige foretak, inklusive rederier og oljeutvinningselskaper, valuta-beholdninger for til sammen 8 100 mill. kroner, slik at beholdningene økte med 550 mill. kroner fra begynnelsen av året.

Siden november 1978 har en som en prøveordning for de 11 største valuta-bankene regulert totalposisjonen i valuta. Ordningen innebærer at bankene hver dag tilnærmet skal ha balanse mellom sin termin- og spotposisjon i valuta. Prøve-perioden, som skulle vare til utgangen av 1979, er forlenget til 1. april 1980. Fram til da vil Norges Bank vurdere hvorvidt ordnin-gen skal gjøres gjeldende på mer varig basis.

Hittil har ordningen fungert godt i den forstand at bankene har holdt seg innenfor de fastlagte svingningsmarginer. Som en følge av den sterke økning i bankenes netto valutafordringer på termin har det imidler-tid vært en betydelig valutainnngang via terminmarkedet i 1979. I januar–oktober økte således de 11 største valutabankenes samlede nettofordringsposisjon på termin med ca. 4 milliarder kroner. For å kurssikre denne, økte bankene samtidig sin netto spotgjeld i valuta med et like stort beløp, og dette innebar en valutainnngang på ca. 4 milliarder kroner.

Bakgrunnen for den sterke økningen i bankenes netto terminfordringer er olje-utvinningselskapenes økte behov for kro-ner til dekning av skatter og avgifter. Publikums salg av valuta på termin fortsatte

i november, men som følge av Norges Banks terminforretninger med bankene ble deres terminposisjon redusert i løpet av måneden.

Endringer i valutareguleringen

Høsten 1979 ble maksimumsgrensen for valutautlendingers adgang til etter søknad å kunne kjøpe børsnoterte norske aksjer og ihendehaverobligasjoner, hevet fra 50 000 kroner til 1 mill. kroner. Tiltaket er en oppfølging av tilrådingen i OECD, men må også ses i sammenheng med ønsket om å stimulere det innenlandske aksjemarkedet. Søknader om salg til valutautlendinger av aksjer i skipsaksjeselskaper skal som hittil sendes Handelsdepartementet – for øvrige børsnoterte aksjer og ihendehaverobligasjoner gis tillatelsen av Norges Bank.

Utenlandske forsikringselskaper vil etter søknad fortsatt få adgang til å plassere i norske ihendehaverobligasjoner utover nevnte maksimumsgrense for å dekke behovet for tekniske reserver i forbindelse med forsikringsengasjementer i Norge.

Tidligere kunne utenlandske ikke-banker uten lisens fra Norges Bank ha kroneinnskudd i norske banker på inntil 100 000 kroner. Maksimumsgrensen for slike kroneinnskudd er nå opphevet.

Meklere, forsikringselskaper og rederier kan etter gjeldende valutaforskrifter uten

samtykke fra Norges Bank åpne valutakonti i utenlandsk bank og hos utenlandsk forbindelse. Kontoen skal ha en oppsigelsestid fra 0 til 30 dager. Norges Bank har nylig gitt nærmere bestemmelser om adgangen til å veksle om til norske kroner i utlandet. De nye bestemmelsene innebærer at kontiene ikke uten særskilt tillatelse fra Norges Bank kan debiteres for salg av valuta (spot og termin) til utlendinger mot norske kroner. Dette tillegg i valutaforskriftene må ses i sammenheng med at Norges Bank høsten 1979 gjorde valutainnlendingers adgang til å foreta valutaforretninger mot norske kroner med utenlandske banker, avhengig av lisens.

Bestemmelsene om at verdipapirer som valutainnlending har ervervet med security-valuta, skal deponeres i norsk bank eller meklers depot i utlandet, er nå opphevet.

Beløpsgrensen for valutainnlendingers adgang til å kjøpe feriehus eller leilighet i utlandet, er hevet fra 150 000 kroner til 250 000 kroner pr. husstand. Hevingen gjør at maksimumsbeløpet er bedre i samsvar med de aktuelle prisforhold. Det er fortsatt ikke tillatt for flere husstander å slå seg sammen og kjøpe et feriested til over 250 000 kroner.

Det vises for øvrig til valutamelding nr. 11 av 12. november 1979 vedrørende endringer i Norges Banks forskrifter av 1. september 1978.

Oslo, 31. desember 1979

Norges Banks swap- og terminforretninger

Bjørn G. Rogstad,

konsulent i Kredittpolitisk avdeling,

i samarbeid med

Odd Nordhus,

kontorsjef i kontoret for valutaregulering i Norges Bank

Det er nødvendig å regulere likviditeten i banksystemet for å sikre at forretnings- og sparebankenes utlån utvikler seg i samsvar med kredittopplegget i nasjonalbudsjettet. Banklikviditeten bestemmes i hovedsak av inn- og utbetalinger på statlige konti, av variasjoner i publikums kassehold og av Norges Banks kjøp og salg av valuta. I tillegg kan Norges Bank og Finansdepartementet påvirke bankenes disponible likviditet gjennom virkemiddelbruken. De viktigste virkemidler i den kortsiktige likviditetsreguleringen er primærreservekrav, Norges Banks kjøp og salg av markedspapirer samt endringer i bankenes låneadgang i Norges Bank. For at utlånsstyringen skal være effektiv, kreves det at myndighetene for det første til enhver tid har en oppfatning av hvor stram likviditeten i bankene bør være, og dessuten at det er mulig å regulere banklikviditeten i samsvar med denne målsettingen relativt presist.

Til bruk i den kredittpolitiske styringen utarbeides det prognoser for banklikviditeten. I disse inngår også visse forutsetninger om Norges Banks valutaintervensjoner. Siden intervensjonene kan få et betydelig omfang og er vanskelige å forutsi, kan den faktiske likviditetsutvikling i bankene komme til å avvike ganske vesentlig fra prognosene om intervensjonene får slå igjennom på likviditeten. For å motvirke uønskede likviditetsvirkninger på grunn av interven-

sjoner, har Norges Bank nå begynt å gjøre swap- og terminforretninger med bankene som et supplement til de øvrige likviditetspolitiske virkemidlene. I denne artikkelen vil vi gi en kort forklaring på hva slike swap- og terminforretninger er, og vi vil også komme inn på de vurderinger som lå til grunn for at Norges Bank valgte å gjøre bruk av slike transaksjoner som et ledd i likviditetsreguleringen.

Hva er termin- og swapforretninger?

Terminhandel er kjøp og salg av valuta med lengre leveringstid enn to dager. Et hovedformål er å kurssikre fremtidige betalinger i valuta. Terminforretninger strekker seg vanligvis ikke utover 12 måneder, men det kan forekomme.

Terminforretninger har stor betydning for eksportører og importører, og det foregår også en betydelig terminhandel mellom de norske valutabanker og mellom norske banker og utenlandske banker.

Som regel vil bankene stå overfor en situasjon der kundenes tilbud av og etterspørsel etter valuta på termin ikke utligner hverandre. I Norge har kundenes samlede salg av valuta på termin til bankene stort sett vært større enn deres kjøp. Bankenes netto terminposisjon vil derfor vanligvis være positiv. En slik positiv terminposisjon

i valuta kurssikrer bankene ved f.eks. å låne valuta i utlandet, som de veksler om til kroner på spotmarkedet og plasserer kronene til forrentning. Når terminfordringene forfaller, får bankene inn valuta fra kundene og betaler ut kroner. Den innbetalte valuta bruker bankene til å nedbetale valutagjelden.

Med andre ord, når kunder er netto selgere av valuta på termin, finner det sted en netto valutainngang gjennom bankene ved at bankene tilpasser sin netto gjeldsposisjon (spot), slik at totalposisjonen (sum terminposisjon og spotposisjon) blir null. Dersom kundene kjøper mer valuta enn de selger, vil det finne sted en valutautgang. Valutaomsetningen på termin får således betydning for samlet valutainngang. Hvis Norges Bank må intervensere for å korrigere kursen på norske kroner, får dette dermed også konsekvenser for likviditetsforholdene i bankene.

En *valutaswap* består i at to banker bytter valuta mot kroner på nærmere avtalte vilkår om bytteperiode og byttekurs. Swap er en teknikk som bankene bruker for å jevne ut likviditeten seg imellom.

Det vises til artikkel om valutaterminmarkedet i Norge i Penger og Kreditt 1978/2.

Norges Banks terminforretninger med bankene i 1979

Fra slutten av 1978 har kunders tilbud av valuta på termin mot kroner stort sett vært betydelig større enn deres etterspørsel. Valutabankenes netto fordringsposisjon på termin var derfor sterkt økende i 1979. Fra

årsskiftet og fram til utgangen av oktober økte de 11 største valutabankenes terminposisjon med ca. 4 milliarder kroner. For å dekke den valutarisiko dette innebar, økte de samtidig sin valutagjeld med et like stort beløp, slik at det fant sted en netto valutainngang på ca. 4 milliarder kroner via terminmarkedet i januar—oktober 1979.

Den sterke økningen i salget av valuta på termin skyldes langt på vei oljeutvinnings-selskapenes økte behov for å kurssikre påløpne, men ennå ikke betalte skatter og avgifter til Norge. Disse skatte- og avgiftsbeløpene vil være stipulert i norske kroner, mens oljeselskapenes inntekter vesentlig er i utenlandsk valuta.

Ved å inngå terminforretninger med bankene, vil Norges Bank kunne influere på deres terminposisjon og dermed også indirekte på valutatilgangen og likviditetsforholdene.

Norges Bank inngikk første gang terminforretninger med bankene i oktober 1979. En sterk utlånsvekst i bankene gjorde det nødvendig å legge opp til en meget stram likviditet i banksystemet. Denne politikken innebar blant annet at det innenlandske rentenivået kom meget høyt — også sammenlignet med utlandet. Dette er sannsynligvis én av årsakene til at kursen på norske kroner steg i denne perioden. For øvrig var det sannsynlig at det i tiden fremover fortsatt ville bli stor etterspørsel etter kroner på termin fra oljeutvinnings-selskapene. På grunn av likviditetsmålsettingen ble det lagt avgjørende vekt på å unngå en tilførsel av kronelikviditet til banksystemet, noe en ville få om Norges Bank måtte kjøpe valuta (spot) fra bankene. Et alternativ til dette var å kjøpe valuta på termin. Bankene ville da fortsatt kunne oppnå kurssikkerhet,

men en ville unngå en inngang av valuta i spotmarkedet.

Fra siste del av oktober til midten av november kjøpte Norges Bank derfor valuta av bankene på termin for til sammen 2,3 milliarder kroner. Terminkjøpene ble foretatt til gjeldende markedskurs, og kontraktene forfaller i løpet av første kvartal 1980. Disse kjøpene bidrog etter alt å dømme i stor grad til at Norges Bank ikke behøvde kjøpe valuta i spotmarkedet.

Når terminkontraktene forfaller, vil bankene bli tilført likviditet. Det er altså bare en forskyvning av likviditetsvirkningene i tid en har oppnådd ved Norges Banks deltakelse i terminmarkedet. Men i mange situasjoner vil nettopp en slik forskyvning kunne være hensiktsmessig.

Bruk av swap som likviditetsregulerende virkemiddel

Swapavtaler mellom Norges Bank og valutabankene tar i første rekke sikte på å korrigere uønskede virkninger i banklikviditeten ved Norges Banks ordinære valuta-intervensjoner.

Nøytralisering av likviditetsvirkningen ved Norges Banks ordinære valutaintervensjoner forutsetter at tiltakene settes i verk raskt. I slike situasjoner tar det som oftest for lang tid å få gjennomført endringer i primærreservekravet til at dette er et hensiktsmessig virkemiddel, og Norges Bank har hittil stort sett gjort bruk av markedspapirer og endringer i bankenes automatiske låneadgang. Disse virkemidler retter seg imidlertid mot banksystemet som helhet, mens intervensjonene i første omgang bare berører likviditeten i et fåtall banker.

Selv om interbankmarkedet gradvis utjevner likviditetsforskjellen mellom bankene, har en hatt behov for et virkemiddel som kan brukes direkte overfor valutabankene. En av grunnene er at dette vil redusere muligheten for at banker som ikke direkte berøres av intervensjonene, feiltolker myndighetenes intensjoner med visse pengepolitiske tiltak. (Dette gjelder spesielt i situasjoner hvor en likviditetsinndragning ved intervensjoner er møtt med en generell utvidelse av den automatiske låneadgang i Norges Bank. Det vil da være viktig at bankene ikke oppfatter utvidelsen som en generell lettelse i kredittpolitikken.)

Ved å ta i bruk swapper, har Norges Bank et fleksibelt virkemiddel begrenset til valutabankene. En swap mellom sentralbanken og de private bankene kan betraktes som en markedsoperasjon hvor en kjøper og selger utenlandske fordringer i stedet for innenlandske verdipapirer.

Løpetiden på markedspapirer utstedt av Norges Bank, er tre måneder, og midlertidige utvidelser av låneadgangen i Norges Bank må minst gjøres gjeldende fram til utgangen av hver låneperiode som er opp til to måneder. Ved bruk av disse virkemidler vil en dermed binde seg til en bestemt likviditetspolitikk for en bestemt periode framover. I visse situasjoner, f.eks. når likviditetspåkjenningen er spesielt konsentrert i tid, kan dette være mindre hensiktsmessig. Ved swapper er man ikke underlagt den samme binding. Rett nok kan Norges Bank kjøpe tilbake markedspapirer før forfall, men det vil likevel kunne være mer formålstjenlig å bruke swapper fremfor markedspapirer.

Regulering av likviditeten ved Norges Banks swapforretninger med bankene vil

kunne skje like raskt som tilfellet er i dag ved tilbud om salg eller gjenkjøp av markedspapirer.

Ved bruk av markedspapirer settes kursen i forhold til det Norges Bank mener interbank- og særinnskuddsrenten bør være. Siden swapper kan sammenlignes med markedsoperasjoner, vil Norges Bank kunne gå ut med tilbud til bankene om å inngå swapforretninger til en oppgitt kurs. Denne kursen vil kunne settes slik at virkningen på interbankrenten vil bli den samme som ved bruk av markedspapirer. Alternativet er at swapforretningene inngås

til gjeldende kurs i markedet. Hvilket alternativ som velges, avhenger av den aktuelle situasjon.

Erfaringene med Norges Banks swap- og terminforretninger med bankene er foreløpig ikke tilstrekkelige til at det kan trekkes sikre konklusjoner om effektiviteten av dem som likviditetspolitiske virkemidler. Den praktiske gjennomføring har imidlertid hittil forløpt tilfredsstillende, og en har unngått intervensjoner i spotmarkedet i en periode hvor dette ble ansett som spesielt ønskelig fra myndighetenes side.

Byggingen i gang — Etableringstillatelse for Norges Banks nye hovedsetebygning

*Kjell Stixrud,
kontorsjef i administrasjonsavdelingen
i Norges Bank*

Det er omtrent åtte år siden Norges Bank tok de første skritt i arbeidet med å reise en ny hovedsetebygning. Problem nummer en var å finne en passende tomt. Det viste seg etter hvert at det var mulig å erverve kvartalet Kirkegaten—Rådhusgaten—Dronningensgate—Revierstredet, som faktisk tangerer Bankplassen, hvor Norges Banks nåværende hovedsetebygning fra 1906 ligger. I 1973 ble arkitektkonkurransen om ny bygning holdt. Siden da har prosjekteringsgruppen i samvirke med byggherren arbeidet kontinuerlig med planleggingen.

Som et ledd i byggesaken har Norges Bank også restaurert fire bevaringsverdige bygninger i utbyggingskvartalet. De står ferdig i disse dager. Videre må nevnes at banken har gjennomført to større ombyggingsprosjekter for å skaffe plass til institusjoner som har måttet flytte fra utbyggingskvartalet på grunn av riving.

I 1978 var man kommet så langt at søknad om etableringstillatelse kunne fremmes.

Myndighetenes syn var at man i prinsippet ikke hadde noe å innvende mot at Norges Bank fikk bygge sitt nye hovedsete som planlagt. Imidlertid mente man at prosjektet av forskjellige grunner burde gjennomføres i etapper, og på den bakgrunn la Norges Bank i år fram ny søknad om etableringstillatelse for byggetrinn I, som kort kan beskrives slik: Randbebyg-

gelse i tre etasjer med tilbaketrukket fjerde etasje langs Revierstredet og en tilknyttet sentralblokk på syv etasjer inne i kvartalet. De restaurerte bygningene vil fremstå som en del av randbebyggelsen. Et senere byggetrinn skal omfatte utfyllende bebyggelse i hjørnesonen mot Kirkegaten/Rådhusgaten og Rådhusgaten/Dronningensgate, samt resten av sentralblokken. Mot Dronningensgate er endelig utforming foreløpig ikke fastlagt. De store bygningsmasser det dreier seg om, er dekomponert i enheter som i dimensjoner, form og karakter slutter seg til bebyggelsen i strøket omkring. Over bakken utgjør byggetrinn I ca. 18 700 m². Underetasjene vil av praktiske og økonomiske grunner bli bygget fullt ut, dvs. ca. 20.000 m². Byggetrinn I vil gi plass til ca. 430 personer.

Norges Bank ble i november i år meddelt at etableringstillatelse var gitt. Det knytter seg visse vilkår til tillatelsen. Blant annet forutsettes at Norges Bank overfører en del arbeidsoppgaver til steder utenfor Oslo-området, slik at tallet på årsverk ved hovedsetet i Oslo bygges ned til ca. 500 i løpet av 1984. Norges Bank har meddelt at man i prinsippet er innforstått med dette. Arbeidet med å utrede de praktiske konsekvenser er i gang.

Nylig ble det også gitt arealkvote forutsatt at arbeidet i marken kunne settes i gang innen utgangen av 1979. I midten av

desember ble "spaden stukket i jorden" i form av innledende grunnarbeider.

Et problem for seg er den såkalte grunnlinjen, som skal løse de problemer øst-vesttrafikken gjennom Oslos sentrum har skapt. Den følger Revierstedets trasé og vil måtte komme ca. 12 meter inn under Norges Banks bygning. Det foreligger forslag til samarbeid med Vegdirektoratet om felles entreprise. I øyeblikket synes det å knytte seg noen usikkerhet til grunnlinjens skjebne. Norges Bank kan gjennomføre sitt prosjekt uansett om denne trafikkåren blir bygget eller ei.

Personalet i Norges Banks hovedsete er i

dag spredt på fem ulike bygninger. Dette er selvsagt lite rasjonelt. Nybyggets trinn I vil ikke kunne absorbere alle. På sikt er det ønskelig å kunne stille deler av de restaurerte bygninger til disposisjon for aktiviteter som mer henvender seg til byen og dens borgere. Men foreløpig vil Norges Bank måtte bruke dem selv. Man baserer seg også på å beholde den nåværende hovedsetebygningen, Bankplassen 4. Av den grunn er det planlagt kulvert-forbindelse mellom den gamle og den nye bygningen.

Etter fremdriftsplanen skal byggetrinn I stå ferdig i 1984/85.

Alternativer i stabiliseringspolitikken

*Foredrag av direktor Hermod Skånland
på Norske Sosialøkonomers Forenings høstkonferanse
12. oktober 1979*

Politikk er så mye. Jeg skal her begrense meg til slik politikk som tar sikte på å opprettholde et høyt aktivitetsnivå på noe lengre sikt. Dette omfatter tiltak for å kunne påvirke pris- og inntektsutviklingen, utenriksøkonomien og sysselsettingen, kort sagt de sentrale makroøkonomiske størrelser.

Jeg vil ta som forutsetning at det internasjonale klima som vårt næringsliv skal arbeide i, vil være preget av skjerpet konkurranse, moderat ekspansjon og en ledighet som ikke er mye lavere og kanskje høyere enn den har vært siden 1975.

De vestlige lands styringssystemer

Overfor dette problemkompleks møter de vestlige land med styringssystemer som har viktige fellestrekk, og for å unngå den vanlige tendens til å tro at våre problemer er særnorske, kan det være nyttig å se litt på de hovedlinjer i systemene som er allmenne.

Svært generelt kan man si at vi har et sentralt beslutningsorgan, organiserte gruppeinteresser og et marked. Det sentrale beslutningsorgan består av en folkevalgt nasjonalforsamling, regjering og sentralbank. Det innbyrdes styrkeforhold mellom disse kan variere med politisk situasjon, konstitusjon og sedvane. Regjeringen ad-

ministrerer og fremmer forslag overfor nasjonalforsamlingen, som har det i sin makt å gi lover, skrive ut skatter og bevilge penger. Noen av de vedtak som blir truffet, blir godt mottatt av velgerne, andre er nødvendigvis lite populære. Medlemmene av nasjonalforsamlingen er avhengige av tilslutning fra velgerne for å bli valgt, og regjeringen er avhengig av mer eller mindre aktiv støtte fra et flertall i nasjonalforsamlingen. Det ligger derfor i selve systemet en tendens til at det er lettere å få truffet populære vedtak enn å få gjennomført tiltak som er nødvendige, men lite populære.

Sentralbanken kan bare øve innflytelse over finanspolitikken gjennom sin vilje til å finansiere statskassen eller påta seg andre finansieringsoppgaver etter anmodning av regjering og nasjonalforsamling. Dessuten har den i større eller mindre grad herredømme over pengepolitikken. Sentralbankens stilling innenfor det sentrale beslutningssystem varierer ganske sterkt. Blant våre naboland har Finland en meget sterk sentralbank, og det samme finner vi i Vest-Tyskland og i USA. Sentralbanker med en svakere stilling finner vi blant annet i Sverige og Storbritannia. Det er vanskelig å se noen internasjonalt gjeldende regel som bestemmer sentralbankens stilling i forhold til den valgte statsmakt. Spesielt er der ingen sammenheng mellom hvor "demokra-

tisk" et land er, og hvor sterkt sentralbanken står. Vi har høyt utviklede demokratier med både sterke og svake sentralbanker. I land med et totalitært styre på den annen side sier det seg nesten selv at sentralbanken vil være underlagt den samme totalitære makt. En sterk sentralbank behøver ikke komme i noe konkurranseforhold til det sentrale styringsorgan for øvrig. Dens særlige muligheter ligger i at ledelsen ikke er avhengig av å bli valgt. Den kan derfor gjennomføre tiltak som de politisk valgte organer aksepterer nødvendigheten av, men som de har vanskeligere for å treffe. Slike tiltak kan være så pass ubehagelige at de også virker tilbake på de beslutninger som disse organer selv treffer. Men dens styrke avhenger av at den også kan ta selvstendig stilling til anmodninger som måtte komme fra de politiske myndigheter.

Mens beslutninger om finanspolitikk og kredittpolitikk nødvendigvis må treffes i relativt få sentrale organer, kan beslutninger om priser og inntekter bli truffet så vel sterkt desentralisert som gjennom forhandlinger mellom sterke landsomfattende organisasjoner. Individuelle lønnsavtaler finner en mest på toppen og i bunnen av lønnskalaen, mens storparten av lønnstakerne får sine inntekter fastsatt gjennom de avtaler deres organisasjoner inngår. Organisasjonene opptrer da som en konkurranse- og regulerende sammenslutning på arbeidsmarkedet. På arbeidsgiversiden er bildet noe mer uensartet. I USA har man ingen arbeidsgiverforeninger, mens de hos oss er landsomfattende. Noen land har sterkt oppsplittede organisasjoner som delvis konkurrerer seg imellom, mens andre har klarere rollefordeling. Også priser blir til dels fast-

satt av konkurranseregulerende sammenslutninger, foruten at enkelte bedrifter behersker en så stor del av sitt marked at dette i seg selv begrenser konkurransen. På den annen side setter den internasjonale handel grenser for hvor effektivt en monopolsituasjon kan utnyttes.

Det som gjenstår av økonomiske beslutninger, kan vi for enkelhets skyld kalle for markedsbeslutninger. De vil f.eks. supplere de avtaler om lønninger som organisasjonene inngår.

Selv om hvert av disse beslutningsorganer har et noenlunde avgrenset område å arbeide på, vil beslutninger truffet av et organ få avgjørende betydning for hvilke beslutninger et annet kan treffe, eller for virkningene av slike beslutninger. Lønnstakerne kan f.eks. få gjennomført lønnsøkninger som går imot myndighetenes målsetting om å styrke utenriksøkonomien. Om det gjennomføres en devaluering for å motvirke dette, oppnår ikke lønnstakerne den realinntektsøkning det tas sikte på. Men heller ikke devalueringen får den tilsktede virkning dersom lønnstakerne svarer med krav om kompensasjon, slik det i praksis ofte vil skje. Selv om det er enighet om det økonomiske resultat beslutningene bør resultere i – og det kan være vanskelig nok å nå en slik enighet – kreves det en betydelig grad av samhandling for at dette resultat skal bli realisert. Lykkes det ikke å få i stand en slik samhandling, vil systemet naturligvis likevel produsere et resultat, men dette resultatet har elementer i seg som er allment mislikt, så som arbeidsløshet, inflasjon eller uønskede underskott i utenriksøkonomien. Ofte får vi et resultat som inneholder flere av disse elementene samtidig. Vi kan si at med de målsettinger

systemet er pålagt, er dette overbestemt. Men ved at en eller flere av målsettingene ikke blir oppfylt, blir systemet likevel på en måte saldert.

Ved utvikling av en styringsstrategi kan vi tenke oss maktens tyngrepunkt lagt i retning av de sentrale organer eller over mot markedet. Eller vi kan basere oss på en form for samhandling mellom sentrale organer og organiserte gruppeinteresser, utveksling av innflytelse, som det også har vært kalt. Hver av disse strategier har sine fordeler og ulemper, og om disse alternativer og deres implikasjoner var det meningen at dette foredraget skulle handle. Men siden vi primært er interessert i å se på alternativenes anvendelighet i vårt eget land, kan det være nyttig først å plassere det norske styringssystem i det generelle bilde jeg har forsøkt å trekke opp.

Vårt eget systems plassering i bildet

Vårt parlamentariske system atskiller seg vel ikke vesentlig fra hva man finner i andre land. Hittil har partistrukturen medført at regjeringene kanskje har stått noe sterkere og vært mer stabile enn man finner mange andre steder, men slett ikke i noen utpreget grad. Spesielt er det ikke vanskelig å finne eksempler på land hvor regjeringer sikrere har kunnet støtte seg til et flertall i nasjonalforsamlingen. Det vil både gjelde hvor man har et to-partisystem, og hvor det har dannet seg et noenlunde stabilt system av koalisjoner.

Siden mellomkrigstiden har det blitt hevd for at sentralbanken i liten grad skal ha egne virkemidler. Tesen er at den skal ha innflytelse; men ikke makt. Troen på inn-

flytelse uten makt er meget smigrende for sentralbankens folk med hensyn til de intellektuelle og pedagogiske evner de antas å besitte. I de senere år kan man kanskje se tegn til at avgjørelser på det kredittpolitiske området i større utstrekning er blitt truffet av sentralbanken, men sentralbanken har, etter den praksis som har utviklet seg, ytterst små muligheter for å virke inn på finanspolitikken inklusive statsbankenes virksomhet, og knapt nok til å nøytralisere virkningen av den om det skulle være behov for det.

Gruppeinteressene er representert gjennom forholdsvis sterkt sentraliserte organisasjoner med relativt lite konkurranse seg imellom. Denne sterke sentralisering både av statsmakt og organisasjonsmakt skulle gi betydelige muligheter for samarbeid mellom organisasjoner og stat. Men i virkeligheten er kanskje ikke organisasjonenes beslutningsmyndighet så sentralisert som det kan se ut til. Lønnsglidningen er f.eks. større hos oss enn i de fleste land, og det gir uttrykk for at markedet spiller en større rolle enn oppslutningen om organisasjonene kan gi inntrykk av. Noe tilsvarende gjelder vel også på andre områder av det økonomiske liv.

Pris- og inntektsstoppen viser muligheten for samarbeid mellom stat og organisasjoner i en situasjon som oppfattes som akutt. Den har suspendert systemets funksjonsmåte i 15-16 måneder, men representerer ikke noe varig brudd med systemet.

Sammenliknet med andre land, har toleransen for arbeidsledighet vært svært liten. Når beslutningene ikke har harmonert med hverandre, har man i stedet saldert regnskapet med opplåning i utlandet.

Status quo-alternativet

Når vi ser oss om etter styringsstrategier for 1980-årene, er det første alternativ å beholde det nåværende system noenlunde uforandret. Siden før 1974 har dette systemet ikke maktet å gi full sysselsetting i en balansert økonomi, selv med betydelige statlige inngrep. Vi har enda mindre grunn til å vente at det skal gi et slikt resultat i tiden fremover når utgangssituasjonen, selv etter pris- og inntektsstoppen, er en relativ konkurransevne som er vesentlig svakere enn den gang vi klarte å kombinere full sysselsetting med forsvarlig balanse i utenriksøkonomien, riktignok under langt gunstigere internasjonale konjunkturer. For å opprettholde sysselsettingen, har vi hittil — og vi kan gjerne ta med 1980 — ofret hensynet til økonomisk balanse. Men vi kan ikke på ubestemt tid fortsette med en oppsamling av utenlandsgjeld på statens hånd eller som staten har garantert for. Ett eller annet sted går det en grense hvor vår kredittverdighet vil være truet. Selv om det er ulike oppfatninger om hvor denne grensen går, er det neppe stor meningsforskjell om at om utenlandsgjelden fortsetter å stige som nå, vil den nås i hva man kaller overskuelig framtid. Og da vil det måtte foretas endringer i den økonomiske politikk som kan få drastiske konsekvenser.

Det er viktig å være klar over at den bekymring som uttrykkes for utenriksøkonomien, ikke gjelder tall i en statistikk, med den fare disse tall på lengre sikt innebærer for vår sysselsetting og produksjon.

Lenge før kredittverdigheten er truet, er det imidlertid blitt uforsvarlig sett fra våre egne interesser fortsatt å øke utenlands-

gjelden. Rente og avdrag vil belaste statsbudsjettene og binde vår økonomiske handlegfrihet. Positiv realrente til utlandet betyr en overføring av ressurser som vi selv kunne anvendt, og over tid vil det innebære at vår egen bruk av varer og tjenester blir mindre enn den ellers kunne vært.

Stigende oljeinntekter i årene framover gjør at det er vesentlig lettere for oss å komme ut av denne situasjonen enn det er for enkelte andre land hvor stillingen likner en del på vår. Men den økning i oljeinntektene som vi i dag har oversikt over, går ikke lenger enn til å avvikle statens lånebehov i utlandet og redusere det innenlandske finansieringsbehov så mye at vi kan få gjenreist et norsk kapitalmarked for andre enn staten noenlunde av den relative størrelse som vi hadde før 1978. Enda har vi da ikke begynt å tilbakebetale vår utenlandsgjeld.

Til dette kommer at selv om vi kunne skaffe dekning gjennom stigende oljeinntekter, ville det bety at vår økonomi ble stadig mer oljeavhengig. Spør noen om det gjør noe, vil jeg vise til det historiske dokument som heter "Petroleumsvirksomhetens plass i det norske samfunn". Resonnementene i dette dokument er fortsatt like gyldige, selv om ikke tallene er det.

Hvis vi lar systemet fortsette slik vi kjenner det og ikke lenger kan saldere det med opplåning i utlandet, vil vi, i likhet med andre land, måtte saldere det med sysselsettingen. Ingen målsettinger eller trosbekjennelser kan hjelpe oss ut av dette. Vår eneste mulighet ligger i å velge en annen strategi. Og det er slike alternative strategier jeg nå vil gå over til å se på.

Samhandlingsalternativet

”Status quo” er ikke et særlig entydig begrep. Vi har jo selv eksperimentert en god del innenfor det eksisterende system med forbundsvisse oppgjør, sentrale oppgjør og samordnede inntektsoppgjør. Særlig de siste har i de senere år vært vår form for inntektspolitikk. Internasjonalt taler man i dag gjerne om nødvendigheten av en ”consensus” eller forståelse mellom partene i arbeidslivet og myndighetene. Forståelsen må imidlertid følges opp med handling, og en politikk som bygger på forpliktende avtaler mellom våre eksisterende institusjoner, kan vi derfor kalle for samhandlingsalternativet.

Det var et slikt alternativ som i sin tid ble utviklet av Prisproblemutvalget og som de samordnede oppgjør i noen grad har bygget på. I et foredrag i Statsøkonomisk Forening for et par år siden, som jeg kalte ”Prisproblemene fire år etter”, droftet jeg de erfaringer som til da var vunnet, og egentlig er det ikke mye mer å si seks år etter heller. Men det kan kanskje være grunn til å trekke fram enkelte forutsetninger for at dette systemet skal kunne virke. Det skal ikke nektes at enkelte av disse forutsetningene var tatt nokså lett på i utvalget for å få en enstemmig rapport, og i håp om at enkelte problemer skulle kunne la seg løse langs vegen.

En avgjørende forutsetning er at de sentrale organisasjoner som deltar i forhandlingene, har et rimelig fast mandat fra sine medlemmer til å opptre på deres vegne. Hvis enkelte grupper skal kunne forkaste det resultat man er kommet fram til, ville forutsetningene for andre gruppers tilslut-

ning også svikte, og dermed faller hele den forståelse eller avtale man er kommet fram til, sammen. Det innebærer blant annet at organisasjonene må ha langt bedre kontroll over lønnsglidningen enn de hittil har hatt, og dette er et krav som stilles til begge sider i arbeidsmarkedet. Det er videre en forutsetning at regjeringen har myndighet til å inngå en avtale som Stortinget må godta i sin helhet eller forkaste. Hvis Stortinget vrir på avtalen i den ene eller den annen retning, er vi i den samme situasjonen som om et enkelt forbund skulle forkaste den. Da er forutsetningen for de andre deltakers tilslutning falt bort. Derimot må selvsagt Stortinget kunne forkaste avtalen i sin helhet, for dermed har man forlatt dette alternativet og er tilbake til status quo, riktignok med de konsekvenser det medfører. Normalt ville vel en slik avvisning av en avtale innebære regjeringskrise, og Stortinget er derfor i realiteten sterkt bundet av den avtale regjeringen har inngått.

Når jeg har skissert disse forutsetningene for at systemet skal virke, har jeg egentlig også pekt på kostnadene ved det. Det svekker den brede medvirkning fra medlemmenes side i lønnspolitikken som organisasjonene har forsøkt å bygge opp, og det svekker Stortingets stilling i forhold til regjeringen. Det første anser jeg for alvorligere enn det siste. Allerede nå er Stortinget sterkt bundet hvis regjeringen i det hele tatt gir seg inn i forhandlinger om et inntektsoppgjør, og den nødvendige kommunikasjon mellom storting og regjering bør disse to institusjoner kunne greie hvis det i det hele tatt er noen vilje til å prøve dette alternativet. Stillingen innenfor organisasjonene er langt vanskeligere, fordi man her

har et kontakt- og kommunikasjonsproblem fra en sentral ledelse til et helt nett av organisasjoner. En inngått avtale ville også måtte gå ut til uravstemning i organisasjonen som helhet, slik at ikke enkelte forbund kunne forkaste den for sitt vedkommende. Det forhandles jo imidlertid med flere hovedorganisasjoner, og dersom en avtale var vedtatt av den største av dem, kunne man ikke akseptere at den ble forkastet av andre og mindre organisasjoner. Da ville man i praksis måtte gripe til lønnsnemnd. Systemet vil altså styrke Landsorganisasjonens stilling i forhold til de øvrige organisasjoner.

Systemet er beskyldt for både å være korporativt og sentralistisk. De sentralistiske trekk i systemet kunne i noen grad avdempes ved at det blir gitt muligheter for mer desentraliserte forhandlinger innenfor rammer som er sentralt fastsatt. Men det er meningsløst å forhandle hvis det ikke er gitt et visst spillerom, slik at den samlede ramme for inntektsøkninger da lett vil måtte bli større med de konsekvenser det ville ha for prisstabiliteten. Systemet ville nok gi muligheter for å føre en lønnspolitikk med sikte på utjamning, så lenge en ikke beveger seg altfor langt fra markedsnivået for lønninger. Begrensningene på en slik politikk vil være noenlunde de samme som nå.

I den kritikk som har vært reist mot systemet, har jeg ikke sett noen hevde at det ikke ville kunne gi de tilsiktede økonomiske resultater hvis det først ble akseptert. Vi står altså overfor et system som vil ha muligheter for å virke etter hensikten, men som har korporative og sentralistiske trekk.

Det sentralistiske alternativ

De som forkaster samhandlingsalternativet fordi det har et for sterkt korporativt innslag og gir for liten plass til folkevalgte organer, vil kanskje være interessert i å se nærmere på systemer hvor disse er gitt en avgjørende innflytelse over inntektsfastsettelsen. Jeg har tidligere pekt på at dette kunne oppnås f.eks. gjennom en skattebasert inntektspolitikk der bedriftene ble pålagt en særskilt skatt ved overskridelse av fastsatte rammer for lønnsøkninger. Den kan også gis andre utforminger som jeg ikke skal gå nærmere inn på her. De som er interessert, kan henvises til en omfattende litteratur på området. Systemet har aldri vært utprøvd. President Carter gjorde et forsøk, men måtte oppgi å få det gjennom i Kongressen. Innvendingene mot det har mer rettet seg mot den praktiske gjennomførbarhet og de uheldige sidevirkninger det kunne ha, enn mot at det ikke skulle virke i retning av å redusere inflasjonen og dermed legge grunnlaget for et høyere aktivitetsnivå. Et slikt system ville sette hovedorganisasjonene praktisk talt ut av spillet, unnatt som konsultasjonsorganer når rammen for tillatt lønnsøkning skulle fastsettes, og ved den praktiske gjennomføringen av systemet. Derimot ville det gi grunnorganisasjonene på arbeidsplassen en meget sterk stilling ved gjennomføringen av lønnsøkninger innenfor den fastsatte ramme. Om man vil kalle det udemokratisk eller ikke, avhenger derfor av hvilken medbestemmelse man legger mest vekt på. Systemet vil ikke behøve å gripe inn i maktforholdet mellom storting og regjering, idet rammen like godt kunne fastsettes av Stortinget som av regjeringen. Det

ville i prinsippet gi betydelige muligheter for lønnsutjamning innenfor den enkelte bedrift, men små muligheter for utjamning bedrifter og bransjer imellom.

Et annet sentralistisk system som vel aldri har vært alvorlig overveiet, er å sette alle lønnstakere på regulativ av samme type som gjelder for offentlig ansatte. Det ville gi organisasjonene den samme frihet som de organisasjoner har som i dag forhandler med stat og kommuner som motpart. Det ville gi de ansatte i den enkelte bedrift like mye eller liten mulighet for å påvirke sine egne inntektsforhold som offentlig ansatte har. Det ville gi muligheter for å føre en lavtlønnslinje så lenge man holdt seg så noenlunde innenfor de begrensninger markedet setter. Det ville virke stivt, men den samme stivheten er offentlige foretak nødt til å leve med i dag. Det er klart at den kunne få alvorligere konsekvenser i foretak som skal selge sine produkter på et konkurranseutsatt marked. Men det er ikke opplagt at de ville være uheldigere stilt enn i dag da de i praksis ofte må justere opp det generelle lønnsnivået i bedriften for å tiltrekke seg marginal arbeidskraft. Systemet ville kunne suppleres med produktivitetsstimulerende former for belønning på samme måte som man ofte i dag finner kombinasjoner av fast lønn og produksjonspremie. Tanken om et slikt generelt lønnsregulativ for hele samfunnet kan umiddelbart synes veldig fremmed og urealistisk. Hvis vi imidlertid for alvor ville tenke gjennom mulige alternativer til det vi har, ser jeg ingen grunn til at ikke fordeler og ulemper også ved et slikt system er verdt å studere.

Markedsalternativet

Samhandlingsalternativet er vel imidlertid like mye avvist fordi det er sentralistisk som fordi det er korporativt. For å tilfredsstille også dem som avviser det på dette grunnlag, kan vi forsøke oss med hva vi vil kalle markedsalternativet. Dette er kjennetegnet ved at de sentrale myndigheter ikke griper inn i inntektsdannelsen unntatt for sine egne ansatte, men begrenser seg til å påvirke størrelser som indirekte forutsettes å ha betydning for priser og inntekter, det vil i praksis si etterspørselsregulering gjennom tradisjonelle finans- og pengepolitiske virkemidler. Skal vi være konsekvente, får vi vel tenke oss at også valutakurser er markedsbestemte, dvs. flytende kurser. I markedsalternativet kan vi heller ikke ha landsomfattende organisasjoner som forhandler for en hel industribransje. Aksepterte vi dette, ville vi i hovedsaken være tilbake til status quo-alternativet. Derimot må man, uten at det innebærer noe avgjørende brudd med markedskreftene, kunne ha sammenslutninger av lønnstakere på den enkelte arbeidsplass som forhandler med arbeidsgiveren.

Et slikt system ville ha en høy grad av "demokratisk medvirkning", idet de ansatte ville ha en mer direkte innflytelse over sin egen arbeidslønn enn når tariffavtalene er landsomfattende. Begrenser staten seg til å regulere samlet etterspørsel, vil de forhandle med sin arbeidsplass som innsats uten at man bør regne med at dette gir noen garanti mot arbeidsledighet. Systemet vil ikke gi rom for noen lønnsutjamning, kanskje unntatt innenfor den enkelte bedrift. Man måtte nok regne med at de ansatte ville ha lønnsnivået i sammenlign-

bare bedrifter for øye under forhandlingene og ikke bare den enkelte bedrifts betalingscvne. I den utstrekning dette ville være tilfelle, ville ledigheten bli større enn den ellers ville behøve å bli. Systemet ville gi en høy grad av fleksibilitet, men hvordan det ville gå med prisstabiliteten, ville både være avhengig av den alminnelige etterspørselsregulering og av partenes adferd under forhandlingene. I USA er det langt på vei et slikt system som er praktisert, og som man vet, gir det hverken høy sysselsetting eller høy prisstabilitet. Systemet i Sveits går også langt i denne retning, og der gir det som kjent bedre resultater på begge disse områder. Men Sveits har jo hittil, som kjent, kunnet løse sitt sysselsettingsproblem ved å variere tallet på fremmedarbeidere.

En mulig syntese

Det ville være mulig å lage en syntese av et sentralistisk alternativ og markedsalternativet om man klarere kunne skille mellom to typer av arbeidsmarked. Det ene kunne omfatte offentlig ansatte og skjermede deler av næringslivet, særlig de som i alle fall er avhengige av forskjellige former for offentlige reguleringer, f.eks. prisregulering. I denne delen kunne lønnsnivået være fastsatt sentralt, gjerne i form av ett eller flere regulativer med slike former for tilpasninger som jeg tidligere har nevnt. Her ville det herske en høy grad av jobbsikkerhet, og man ville ha brukbare muligheter for å sysselsette de som ellers har lett for å falle utenom arbeidsmarkedet. Vi kan karakterisere dette som et "mykt" arbeidsmarked.

I en annen del av arbeidsmarkedet kunne man tenke seg lønningene fastlagt mer på

den måten jeg nettopp har skissert i markedsalternativet. Lønnsnivået i det "myke" arbeidsmarked måtte ligge så pass lavt at denne "harde" del av arbeidsmarkedet gjennomgående kunne holde et høyere lønnsnivå for sammenlignbare stillinger. Til gjengjeld ville risikoen både for bedriftene og for den enkelte arbeidstaker være større. Det "harde" arbeidsmarkedet ville omfatte de konkurranseorienterte bedrifter, først og fremst de som selger på eksportmarkedet og på hjemmemarkedet i klar konkurranse med import, men også bedrifter i sterk innbyrdes konkurranse på det hjemlige marked. Tallmessig ville det "harde" arbeidsmarked være langt mindre enn det "myke".

Skulle det være realistisk å få godtatt to slike parallelle arbeidsmarkeder med forskjellig lønnsnivå, måtte det fremstå som et system forskjellig fra dagens og med et annet sett av avtaler. Ulikheten i lønnsnivå måtte aksepteres som en kompensasjon for forskjell i jobbsikkerhet. Likevel har naturligvis også dagens arbeidsliv sterke innslag av en slik deling mellom sikre og mindre sikre arbeidsplasser, men det er uklart hvilke utslag dette gir seg i lønnsnivået. De som har sikre arbeidsplasser, har vel en tendens til å sammenligne seg med grupper som er mer utsatt uten å ta noe hensyn til at jobbsikkerhet er et gode som det kan være grunn til å betale noe for.

Et slikt todelt system ville gi store muligheter for å holde inflasjonen under kontroll, idet inntektsnivået for storparten av lønnstakerne vil være fastlagt sentralt, og spesielt i bransjer og næringer som betyr mest for det innenlandske prisnivå. Den markedsorienterte del av arbeidsmarkedet ville tilpasse sitt lønnsnivå så mye høyere

enn den skjermede del at man der fikk den arbeidskraft man trengte. En viktig innvendig mot ethvert sentralistisk system, nemlig at det medfører en stivhet som fører til dårlig ressursanvendelse, ville få mindre vekt fordi en slik stivhet ikke ville gjelde i den del av arbeidsmarkedet som er mest avhengig av fleksibilitet for å være konkurransedyktig.

Det måtte naturligvis være muligheter for å gå over fra det ene system til det andre. Men om man faller utenfor i den "harde" del, fanges man ikke automatisk opp i den "myke". Det ville avhenge av om der var et udekket behov for arbeidskraft i denne delen.

Organisasjonenes rolle ville bli en annen enn i dag, men vi må anta at de fortsatt ville delta ved utformingen av regulativene. I det "harde" marked ville de dessuten ha en viktig funksjon på det lokale plan. Her ville det være lite rom for utjamningspolitikk, noe som det "myke" marked ville gi langt større muligheter for.

Det er kanskje urealistisk i dag å tenke seg et arbeidsmarked organisert på denne måten. Jeg har likevel villet peke på muligheten for å vise at vi ikke er henvist til en rendyrking av slike alternativer som jeg tidligere har nevnt. Mer pluralistiske løsninger er også tenkbare.

Behovet for etterspørselsregulering

Under markedsalternativet er sentralmyndighetenes ansvar i hovedsaken begrenset til å regulere etterspørselen slik at det på den ene siden ikke oppstår noe generelt press på arbeidsmarkedet som kan drive lønnsnivået oppover, mens det på den annen side er

tilstrekkelig etterspørsel til at arbeidskraften kan finne anvendelse. Under ideelle forhold skulle vi da ikke ha annet enn friksjonsledighet, slik at den ledighet som registreres, blir avhengig av hvor mobil arbeidskraften er og hvor godt arbeidsmarkedet fungerer.

Men også under de andre alternativene vil utfallet i høy grad være avhengig av etterspørselsreguleringen. I status quo-alternativet vil den være det viktigste virkemiddel myndighetene har for å påvirke også organisasjonenes adferd. Men vi må regne med at det er vanskeligere å påvirke grupper med stor enn med liten markedsrett gjennom etterspørselsregulering, og det synes derfor rimelig å anta at ledigheten vil være større under status quo-alternativet enn under markedsalternativet ved en bestemt grad av inflasjon. Under samhandlingsalternativet og det sentralistiske alternativ har myndighetene flere virkemidler for å påvirke inntektsfastsettelsen og behøver ikke i like høy grad å basere seg på etterspørselsregulering. Men også under disse alternativene er det vesentlig at det ikke får lov å utvikle seg et generelt press i arbeidsmarkedet. Vi har bredt erfaringsgrunnlag for at et slikt press øker lønns-glidningen og dermed setter de avtaler som inngås om inntektsøkning, ut av funksjon i praksis. Under et system med skattebasert inntektspolitikk ville presset innebære at det blir mer lønnsomt å gå utover de fastsatte rammer for inntektsøkning og heller betale den skatt dette ville medføre. Selv under det nokså hypotetiske system med alle lønnstakere på regulativ, er det grunn til å tro at man ville finne omveier for lønnstillegg i et stramt arbeidsmarked.

Av alle som har arbeidet med inntekts-

politikk, er det påpekt at den ikke er noen erstatning for etterspørselsregulering, og en av de viktigste innvendinger mot slik politikk er at den kan friste myndighetene til å la være å treffe de ofte ubehagelige vedtak som skal til for en nødvendig tilpasning av etterspørselen. Både under "status quo" og "samhandlingsalternativet" appelleres det til organisasjonenes ansvar. Men organisasjonene har også ansvar for at de ikke selv skal gå i oppløsning, og den faren blir større desto sterkere og lengre de må følge en linje som er i konflikt med hva de er opprettet for og hva medlemmene venter av dem, nemlig at de skal fremme deres interesser med hensyn til inntektsnivå, både absolutt og relativt. Dersom ikke de sentrale organer er i stand til å treffe de vedtak som kreves for å regulere etterspørselen, har de ingen rett til å vente av organisasjonene at de skal ta belastningen ved å demme opp for virkningene av manglende beslutninger i de sentrale organer.

Jeg pekte tidligere på at enkelte land har benyttet seg av den mer uavhengige stilling som sentralbanken står i når det gjelder å treffe etterspørselsregulerende tiltak. Ikke noe sted betyr dette at sentralbanken kan føre en politikk ut fra egne målsettinger på tvers av hva regjering og nasjonalforsamling ønsker. Selv om den skulle ha legale muligheter for det, sørger man for å sette folk i ledelsen som ikke kan tenkes å misbruke sin stilling på en slik måte. Skulle de likevel forsøke på det, vil sentralbanken være dømt til å bli den tapende part. Det sentralbanken derimot kan gjøre, er ut fra sine faglige forutsetninger å føre en politikk med hensyn til etterspørselsregulering som er i samsvar med de mer langsiktige målsettinger og prinsipielle retningslinjer som er

trukket opp av de politiske myndigheter. Dette forutsetter imidlertid at den også har mulighet til å motsette seg ønsker og anmodninger fra de samme myndigheter når de tar sikte på å løse mer kortsiktige problemer, men samtidig kommer i konflikt med mer langsiktige målsettinger. Det er ingen underkjenning av de politiske organer å peke på at det i deres vedtak ofte er en slik konflikt mellom kortsiktige hensyn og mer langsiktige mål. Det følger simpelthen av den måten det politiske system fungerer på, og de hensyn det må ta. Derfor ligger det i dette heller ingen kritikk mot noen regjering eller noe enkelt parti.

Men skal sentralbanken kunne fylle en slik funksjon, må dens finansiering av statskassen være i samsvar med de stabiliseringspolitiske hensyn som de politiske myndigheter på mer prinsipiell basis har trukket opp, og ikke være bestemt av hva slags statsbudsjett som for det enkelte år kan bli resultatet av tautrekkingen om politiske onskemål. Om hensikten skal nås, må omfanget av sentralbankfinansiering gjøres avhengig av statens opplåning i utlandet, slik at det reduseres tilsvarende dersom slik opplåning går ut over hva som er forutsatt. Omfanget vil måtte fastlegges på et slikt tidspunkt at det får bestemmende betydning for utformingen av budsjettet. Selvsagt ville det kunne oppstå situasjoner i løpet av budsjettåret der de fastlagte beløp vil måtte revideres, men dette bør i så fall være underlagt en prosedyre som gjør at slike avvik ikke er alt for lettvinte.

Et slikt opplegg ville ikke gjøre sentralbanken til en selvstendig maktfaktor på linje med de organiserte interessegrupper, som kan føre sin politikk ut fra egne

intensjoner. Men den selvstendighet som sentralbanken ville være gitt innenfor det sentrale beslutningsorgan, ville sette dette i bedre stand til å fylle den oppgave som under alle alternativer ikke kan fylles av noen annen enn et sentralt organ.

Valgproblemer

Det synes åpenbart at vi står overfor et vanskeligere valg mellom ulike styrings-systemer enn vi tidligere har gjort. Om noen spør hvorfor tingene ikke lenger fungerer som de gjorde i femti- og seksti-årene og vi derfor så sterkt feler behovet for mer radikale inngrep i systemet, må jeg innrømme at jeg ikke har noe godt svar. Jeg tror den sterke veksten, den ubegrensede energitilgang og det forhold at de toneangivende aldersgrupper hadde fått sine bestemmende erfaringer fra mellomkrigstid og krig, er noe av forklaringen til at vi den gang hadde mindre friksjoner. Valuta-systemets sammenbrudd og langvarig krypende inflasjon kan også ha bidratt til endrede holdninger i 1970-årene.

Uansett hva årsakene er, viser erfaringene så vel fra andre land som fra vårt eget at den form for interaksjon mellom beslutningsorganer i samfunnet som vi hittil har hatt, ikke gir forsvarlig utnyttning av produksjonsfaktorene under slik form for balanse mellom samfunnets inntekter og utgifter at tilstanden kan opprettholdes over lengre tid. Vil vi oppnå dette, må systemet endres, og slike endringer medfører kostnader i den ene eller den annen form. Vil vi bevege oss i retning av sam-handlingsalternativet, må vi akseptere et sterkere korporativt innslag, mindre lokal

innflytelse og en viss maktforskyvning fra storting til regjering. Velger vi det sentralistiske alternativ, vil de organiserte interessegrupper få vesentlig mindre innflytelse på det sentrale plan, men ikke nødvendigvis på det lokale. Velger vi markedsalternativet, får vi en høy grad av medvirkning fra interessegruppene side på det lokale plan, men lite på det sentrale. Samtidig må vi akseptere større inntektsulikheter enn under de andre alternativer, og bare erfaring kan vise hvordan det går med ressursutnyttningen. Den antydde syntese gir en kombinasjon av egenskapene ved det sentralistiske alternativ og markedsalternativet. Hovedsaken er at vi ikke kan velge desserten fra hver av disse menyene, fordeler og ulemper ved hvert av alternativene henger logisk sammen.

Det er forståelig at man viker tilbake for dyptgripende inngrep i våre organisasjoners måte å fungere på, særlig siden dette har sammenheng med verdier som vi setter høyt, så som en utstrakt grad av medbestemmelse i forhold som angår den enkelte. Det har også vært sagt at vårt samfunn er så pass rikt at det må kunne tåle de kostnader dette medfører. Det kan høres rimelig, men før vi godtar dette utsagnet, bør vi tenke litt over hvem det er som betaler kostnadene. Det er ikke de som sitter i faste stillinger i det offentlige, i organisasjoner eller i det vi pleier å regne som skjermet næringsliv. Stort sett er det heller ikke de som er vel etablert med god utdannelse i andre deler av næringslivet. Kostnadene faller tyngst på de yngste og de eldste arbeidstakere, for de med relativt svak utdannelse og med bare måtelige yrkesforutsetninger for øvrig og på folk som er bosatt på steder med et ensidig

næringsliv. Tallmessig er likevel disse forholdsvis få, og det ser i de fleste land ut til at man er villig til å ofre deres interesser til fordel for verdier som er viktigere for det store, etablerte flertall. Kanskje vil det vise seg å være slik også hos oss når vi tvinges til å sette vår hengivenhet overfor den fulle sysselsetting på prøve.

Når ting ikke går som de skulle, har vi for vane å lete etter den skyldige. Mest nærliggende er det da å skylde på regjeringen og fagbevegelsen, men en uansvarlig opposisjon og det kapitalistiske system kan også gjøre tjenesten. Denne diskusjon synes imidlertid å treffe på siden av hva saken egentlig gjelder. Regjering, nasjonalforsamling, opposisjon og organiserte interessegrupper har tiltatt seg eller tildelt hverandre roller i samfunnet, og det er dette gjen-

sidige rollespill som gir de resultater vi klager over. For så vidt har de kanskje mest rett som skylder på systemet, det er bare det at det ikke er kapitalistisk i noen vanlig mening av ordet. Det avviker fra det kapitalistiske system ved at det har en offentlig sektor som selv driver en omfattende økonomisk virksomhet og som også på et utall av måter griper inn i den private sektors disposisjoner. Dessuten er det preget av monopolistisk tilpasning når det gjelder tilbudet av arbeidskraft i minst like stor grad som når det gjelder realkapitalen. Men kommer man til at det er de krefter som virker i systemet som bringer det ut av balanse, må man forsøke å finne motkrefter. Uansett hva vi gjør, så la oss for all del ikke ha illusjoner om at det lar seg gjøre å finne et perfekt system som fungerer til alles tilfredshet.

Oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser i henhold til kredittloven av 25. juni 1965

- §§ 4– 6 Likviditetsreserver
- §§ 9–10 Plasseringsplikt
- § 11 Oppgaveplikt
- § 12 Utlånsregulering for private finansieringsselskaper
 og skadeforsikringselskaper
- § 13 Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser
- § 15 Emisjonskontroll
 Godkjenning av låneopptak hvor flere långivere deltar

Norges Banks diskonto: 9% fra 30. november 1979

Oppstillingen på de følgende sider har bare til formål å gi en oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser. All praktisk anvendelse av bestemmelserne bør skje på grunnlag av rundskrivene fra Norges Bank. Listen er ajourført pr. 5. januar 1980.

Kredittlovens §4-6. Likviditetsreserver for banker

Primære likviditetsreserver

	Primærreserver i prosent av beregningsgrunnlaget ¹⁾		Resolusjon
	Sør-Norge	Nord-Norge	
<i>Sparebanker</i>	3	0	1979-10-12
<i>Forretningsbanker</i>	3	0	1979-06-29

1) Beregningsgrunnlaget er bankens samlede passiva med fradrag for en bloc-avskrivninger (kode 262), utlån i utenlandsk valuta utbetalt fra og med 1. juli 1978 til innlendinger og utlendinger i henhold til norsk valutalisens (kode 169), renter (kode 1722-1723) og utgifter (kode 19), oppskrivning av fast eiendom (kode 2745). Det er månedsoppgavens kodenummer som er anført i parentes.

Kredittlovens §§ 9-10. Plasseringsplikt for banker, livsforsikringsselskaper, pensjonskasser og -fond

Plasseringsplikt

	Utgangspunkt for beregning (forvaltningskapital)	Plasserings- plikt	Tillatt reduksjon	Resolusjon
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under henholdsvis 30% av forvaltningskapitalen for banker i Sør-Norge og 27% for banker i Nord-Norge				
<i>Forretnings- og sparebanker¹⁾</i>				
i Sør-Norge	August 1979	60%	60%	1979-11-30
i Nord-Norge		15%	15%	
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under 60% av forvaltningskapitalen				
<i>Livsforsikringsselskaper, private og kommunale pensjons- kasser og -fond med forvaltningskapital over 5 mill. kroner</i>				
i Sør-Norge	Mars 1978	60%	60%	1978-04-21
i Nord-Norge	Mars 1978	30%	30%	1978-04-21

Oppgjørstidspunkt:

Forretnings- og sparebanker: To-månedersperioder (utgangen av februar, april osv.)

Øvrige: Kvartalsvis.

Den tilpliktete økning i obligasjonsbeholdningen beregnes med utgangspunkt i den *pliktige* obligasjonsbeholdning ved utgangen av oktober 1979 for bankene, og juni 1978 for øvrig.

1) Beregningsgrunnlaget er bankens samlede aktiva med fradrag for en bloc-avskrivninger (kode 262), utlån i utenlandsk valuta utbetalt fra og med 1. juli 1978 til innlendinger og utlendinger i henhold til norsk valutalisens (kode 169), renter (kode 1722-1723) og utgifter (kode 19) og oppskrivning av fast eiendom (kode 2745). Det er månedsoppgavens kodenummer som er anført i parentes.

Kredittlovens § 11. Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringsselskaper

Oppgaveplikt

for private finansieringsselskaper	Diverse oppgaver Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1966-03-15 Finansdepartementets bestemmelse 1974-12-24
for livsforsikringsselskaper	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972-08-10
for skadeforsikringsselskaper	Diverse oppgaver Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1972-08-10 Finansdepartementets bestemmelse 1974-12-24

Kredittlovens § 12. Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper

Utlånsregulering

	Resolusjon
for private finansieringsselskaper med forvaltningskapital over 0,5 mill. kroner	1980-01-04
Tillatt utlånsøkning det største av a) eller b) nedenfor:	
a) 5% over faktiske ¹⁾ utlån pr. 31/12 1979	for factoring-
b) 10% " " " 12 måneder tidligere	utlån
og	
a) 1% " " " pr. 31/12 1979	for øvrige
b) 2% " " " 12 måneder tidligere	utlån
for skadeforsikringsselskaper med forvaltningskapital over 10 mill. kroner ved utgangen av 1. kvartal 1980 " 2. " "	1980-01-04 Ingen regulering. Oppgaveplikt. 3% over faktiske ²⁾ utlån pr. 31/12 1979.

1) Utlån til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Dersom faktiske utlån oversteg tillatte utlån i 1979, foretas en relativ fordeling. Vi viser til rundskriv nr. 1/4. januar 1980.

2) Utlån til statsforvaltningen, til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Dersom de faktiske utlån 31. desember 1979 overstiger det tillatte utlånsnivå, skal det tillatte utlånsnivå 31. desember 1979 danne utgangspunkt for beregning av utlånsrammen.

Kredittlovens § 13. Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser

---

Oppgaveplikt

Oppgaveplikt for forretnings- og sparebanker, livs- og skadeforsikringselskaper samt kreditt- og hypotekforeninger til Norges Bank over hvilke rente- og provisjonssatser som nyttes ved inn- og utlån. Oppgaveplikten for disse institusjoner omfatter også melding til Norges Bank om enhver *endring* av de rente- og provisjonssatser som blir nyttet.

Finansdepartementets forskrift av 6. juli 1965, rundskriv av 15. juli 1965 fra Norges Bank.

Oppgaveplikten ble ved Finansdepartementets bestemmelse av 23. mars 1966 utvidet til også å gjelde private finansieringsselskaper.

Kredittlovens § 15. Emisjonskontroll

Emisjoner

Lån mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner eller andre omsetningsgjeldsbrev hvorav det utstedes mange i sammenheng og med lik tekst, må ikke legges ut til offentlig tegning eller tas opp på annen måte uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Heller ikke andre lån kan gis av syv eller flere långivere sammen uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Lån som omfattes av forskriftenes § 1, annet punktum, kan unntas fra regulering når lånebeløpet utgjør mindre enn 5 mill. kroner. Søknad om unntak sendes Norges Bank.

Finansdepartementets forskrift av 10. mars 1972, rundskriv av 15. mars 1972 og 12. oktober 1973 fra Norges Bank.

Tabeller

1.	Norges Banks balanse	12.	Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån
2.	Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån	13.	Forretningsbankenes likviditet
3.	Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank	14.	Sparebankenes balanse
4.	Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger	15.	Sparebankenes utlån til publikum
5.	Utenriksregnskap for Norge	16.	Sparebanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer
6.	Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs	17.	Sparebankenes utlån fordelt på næringer
7a.	Bankenes kronelikviditet	18.	Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån
7b.	Bankenes valutalikviditet	19.	Sparebankenes likviditet
8.	Forretningsbankenes balanse	20.	Balanse for statsbanker
9.	Forretningsbankenes utlån til publikum	21.	Balanse for private kredittforetak
10.	Forretningsbanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer	22.	Balanse for private finansierings-selskaper
11.	Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer	23.	Balanseutdrag for livsforsikrings-selskaper

24. Balanseutdrag for skadeforsikrings- selskaper 25. Beholdninger av norske ihendehaver- obligasjoner fordelt på långivere 26. Kredittilførsel til private og kommuner 27a. Endringer i publikums likviditet 27b. Sammensetningen av publikums likviditet 28. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner 29. Sparebanker. Rente- og provisjons- satser på nye utlån i norske kroner	30. Forretningsbanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner 31. Sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner <i>Standard tegn:</i> . Tall kan ikke forekomme .. Oppgave mangler ... Oppgave mangler foreløpig — Null

Tabellene 32, 33 og 34 bygger på årsoppgaver og blir publisert én gang årlig (i nr. 2).

Tabell 1. Norges Banks balanse (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	30/11 1979
Internasjonale reserver	11 956	16 053	14 773	14 453	18 665	19 924	21 276	21 932
Innskudd i norske banker	415	455	426	466	399	433	449	568
Norske statskasseveksler	5 123	3 258	4 160	6 000	5 160	4 825	5 719	8 864
Norske ihendehaverobligasjoner	1 316	2 119	2 109	1 831	1 834	1 821	1 806	1 802
Innenlandske utlån	3 879	2 386	1 785	2 139	751	623	752	462
Andre innenlandske fordringer etc. ¹⁾	6 085	5 893	5 923	6 022	5 862	6 097	5 906	5 901
Andre fordringer på utlandet	872	1 170	1 238	1 299	1 280	1 254	1 245	1 252
Diverse reguleringer	256	423	446	—	49	76	71	53
Utgifter	52	121	205	—	151	261	362	619
Fordringer i alt	29 954	31 878	31 065	32 210	34 151	35 314	37 586	41 453
Sedler og mynt i omlop	15 430	16 118	16 887	17 756	16 837	17 567	18 492	17 816
Innenlandske folioinnskudd	9 274	9 741	6 658	7 689	7 409	8 546	9 862	6 556
Norges Banks markedspapir	0	0	1 121	526	3 240	1 987	1 470	8 862
Skattefrie fondsavsetninger	148	143	138	124	127	110	107	101
Utenlandske kroneinnskudd m.v.	141	184	130	196	177	296	324	235
Annen gjeld til utlandet	707	1 022	1 096	1 127	1 117	1 101	1 101	1 185
Annen innenlandsk gjeld	87	104	86	269	70	88	85	51
Motverdi av SDR i IMF	476	477	476	499	700	700	700	700
Aksjekapital, fond etc.	3 304	3 297	3 289	4 024	4 014	4 002	3 997	3 989
Diverse reguleringer	1	1	29	—	2	—	1	1
Inntekter	386	791	1 155	—	458	917	1 447	1 957
Gjeld og egenkapital i alt	29 954	31 878	31 065	32 210	34 151	35 314	37 586	41 453

¹⁾ Herav utgjør statens konsoliderte konto 5 430 mill. kroner.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 2. Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån (Mill. kroner)¹⁾²⁾

	31/3 1979	30/6 1979	31/7 1979	31/8 1979	30/9 1979	30/11 1979
Forretningsbanker	336	297	0	634	392	113
Herav:						
A-lån (inkl. buffertransjen)	331	160	—	377	13	—
Betingede lån (B-lån)	—	7	—	—	337	32
Lån på særvilkår (S-lån)	5	130	—	257	—	81
Sparebanker	179	69	50	137	82	64
Herav:						
A-lån (inkl. buffertransjen)	162	56	43	126	47	—
Betingede lån (B-lån)	9	3	—	7	15	55
Lån på særvilkår (S-lån)	8	10	7	4	8	5
Private finansieringsselskaper	6	7	31	14	26	52
Næringsliv og privatpersoner	230	250	250	266	252	233
Herav:						
Statsgaranterte fiskelån	96	98	103	112	107	108
I alt	751	623	331	1 051	752	462

¹⁾ Låneordningen endret fra 1/1-1979.

²⁾ Tallene kan avvike noe fra tilsvarende tall i Norges Banks balanse.

Kilde: Norges Bank.

Tabell 3. Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	30/11 1979
Statskassen	5 685	6 228	2 388	4 597	4 570	5 301	5 656	2 301
Statens regnskapsforere	1 465	1 934	1 560	1 339	1 488	1 672	1 595	1 697
Annen offentlig forvaltning	113	97	64	134	139	49	178	158
Postgiro	370	96	428	208	118	496	669	123
Forretningsbanker	176	310	609	232	93	188	356	521
Sparebanker	341	108	310	143	350	93	498	565
Statsbanker	533	208	462	250	170	135	142	319
Andre finansinstitusjoner	2	11	4	—	11	46	30	23
Postverket	133	138	178	217	138	159	186	176
Andre statsforetak	398	457	550	493	278	356	486	628
Andre innenlandske sektorer	58	154	105	76	54	51	66	45
I alt	9 274	9 741	6 658	7 689	7 409	8 546	9 862	6 556
Herav:								
Statens og andre offentlige konti ifølge tidligere balanseoppstilling	8 697	9 158	5 630	7 238	6 901	8 168	8 912	5 402

Kilde: Norges Bank.

Tabell 4. Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979
Norges Banks internasjonale reserver netto (a—b)	8 471	11 775	15 823	14 601	14 254	18 482	19 622	20 947
a) Offisielle internasjonale reserver	11 329	11 953	16 049	14 769	14 449	18 659	19 918	21 271
Herav:								
Gull ¹⁾	260	260	260	260	272	272	272	272
Reserveposisjon i IMF	857	829	863	786	804	814	830	830
Lån til IMF	608	608	608	542	542	489	485	461
Spesielle trekkrettigheter i IMF	580	580	601	601	630	845	896	905
Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	9 024	9 676	13 717	12 580	12 201	16 239	17 435	18 803
b) Utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank	2 858	178	226	168	196	177	296	324
Herav:								
Banker	2 708	37	42	38	52	39	79	118
Andre innskyttere	150	141	184	130	144	138	217	206
Forretnings- og sparebankers valutabeholdninger netto (a—b)	502	-1 420	-1 721	-1 253	-1 123	-1 960	-3 681	-3 808
a) Bankinnskudd i utlandet	3 393	1 639	1 565	2 876	2 259	2 073	1 407	1 847
b) Kortsiktig gjeld i utlandet	2 891	3 059	3 286	4 129	3 382	4 033	5 088	5 655
Norges Banks internasjonale reserver og forretnings- og sparebankers valuta- beholdninger netto	8 973	10 355	14 102	13 348	13 131	16 522	15 941	17 139
Andre sektors valutabeholdninger netto (a—b)	712	342	-533	-138	489	-237	314	317
a) Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	4 214	4 918	4 794	5 509	5 940	5 463	5 872	6 650
Herav:								
Rederier	1 858	1 992	1 950	2 071	2 401	2 517	2 767	2 820
Forsikringselskaper	896	900	963	949	1 029	1 120	1 191	1 276
Handels- og industriselskaper o.a.	1 460	2 026	1 846	2 489	2 510	1 826	1 914	2 554
b) Kortsiktige valutalån fra utlandet	3 502	4 568	5 327	5 647	5 451	5 700	5 558	6 333
Internasjonale reserver og valutabeholdninger i alt	9 685	10 697	13 569	13 210	13 620	16 285	16 255	17 456

1) Etter endringen pr. 1. april 1978 i avtalen om Det internasjonale valutafond er den offisielle pris på gullet avskaffet. I likhet med de fleste andre sentralbanker vil imidlertid Norges Bank fortsatt nytte den tidligere offisielle pris på 35 SDR pr. unse ved bokføringen av gullet.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 5. Utenriksregnskap for Norge (Mill. kroner)

	1/1-30/9		1/7-30/9	
	1978	1979	1978	1979
Eksport av varer ekskl. råolje og naturgass fra Nordsjøen	24 073	30 152	7 891	10 234
Eksport av råolje og naturgass fra Nordsjøen ¹⁾	9 758	14 696	3 485	5 694
Import av varer	-43 130	-46 805	-12 813	-15 884
Varebalansen	-9 299	-1 957	-1 437	44
Eksport av nye skip og oljeplattformer	6 374	988	703	275
Eksport av eldre skip og oljeplattformer	2 640	3 392	935	884
Import av skip og oljeplattformer	-2 838	-2 851	-182	-1 294
Netto frakter	5 865	6 550	2 000	2 360
Reisetrafikk, netto	-1 833	-2 027	-730	-747
Andre tjenester, netto	-2 684	140	-464	-7
Vare- og tjenestebalansen	-1 775	4 235	825	1 515
Rente- og stonadsbalansen	-6 415	-7 635	-2 160	-2 395
A. Driftsbalansen	-8 190	-3 400	-1 335	-880
Herav:				
Skipsfart ²⁾	4 927	5 350	2 463	1 455
Oljevirksomhet ²⁾	4 420	12 851	2 188	4 967
Andre sektorer	-17 537	-21 601	-5 986	-7 302
B. Langsiktige kapitaltransaksjoner, netto	13 993	8 361	2 446	3 313
Herav:				
Statsforvaltningen	7 703	3 573	486	362
Kommuner	342	-26	-75	66
Statsbanker	3 357	3 594	1 413	1 344
Forretnings- og sparebanker	180	-2	20	17
Andre finansinstitusjoner inkl. Norges Bank	-161	-177	-198	-25
Skipsfart	-582	435	-446	736
Oljevirksomhet	2 260	755	1 047	371
Andre private og offentlige foretak	894	209	199	442
C. Grunnbalansen (A+B)	5 803	4 961	1 111	2 433
D. Kortsiktige kapitaltransaksjoner ekskl. Norges Bank	730	1 602	-2 309	-1 097
Herav:				
Statsforvaltningen	-12	-54	839	-60
Kommuner	-368	727	43	185
Statsbanker	-413	232	-610	1
Forretnings- og sparebanker	674	2 599	-1 528	220
Andre finansinstitusjoner	-41	-317	34	-30
Skipsfart	-386	-672	-410	-294
Oljevirksomhet	-161	-2 510	-968	-2 014
Andre private og offentlige foretak	-1 961	-1 532	371	-151
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	3 398	3 129	-80	1 046
E. Endring i Norges Banks kortsiktige netto fordringer overfor utlandet (C+D)	6 533	6 563	-1 198	1 336
F. Tildelte SDR	-	201	-	-
G. Diverse reguleringer og poster som ikke inngår i internasjonale reserver	-403	-71	-24	-11
Endring i Norges Banks internasjonale reserver netto (E+F+G)	6 130	6 693	-1 222	1 325

1) Prisen på naturgass er anslått på grunnlag av allment tilgjengelige opplysninger og oppgaver over transport- og terminalkostnader.

2) Utvalgte poster beregnet av Norges Bank.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 6. Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs

	100 Danske kr.	100 Svenske kr.	1 Pund sterling	1 U.S. dollar	1 Canadisk dollar	100 Tyske mark	100 Schw. frcs.	100 Gylden	100 Belgiske frcs.	100 Franske frcs.	100 Lire
1972											
Gjennomsnitt	95,0685	138,8190	16,4822	6,5943	6,6616	206,9772	172,9671	205,6454	15,0086	130,9345	1,1326
Høyest	97,25	140,50	17,42	6,7375	6,7775	209,85	176,45	210,65	15,28	132,65	1,144
Lavest	93,45	137,25	15,32	6,51	6,575	204,35	169,85	203,00	14,855	128,65	1,122
1973											
Gjennomsnitt	95,619	132,179	14,076	5,749	5,749	217,208	182,252	206,914	14,836	129,722	0,994
Høyest	97,70	140,45	15,88	6,6525	6,69	229,50	190,95	220,35	15,20	132,60	1,145
Lavest	91,05	123,60	13,03	5,1625	5,1725	203,90	173,55	200,70	13,96	122,00	0,900
1974											
Gjennomsnitt	91,2076	124,9374	12,9440	5,5401	5,6637	214,1652	186,4446	206,2162	14,2536	115,5120	0,8601
Høyest	93,00	128,05	13,540	6,0875	6,1375	218,55	209,90	209,00	14,49	122,20	0,96
Lavest	89,10	122,65	12,24	5,1725	5,2725	209,30	178,35	200,90	13,85	107,00	0,812
1975											
Gjennomsnitt	91,4036	126,3002	11,5920	5,2469	5,1582	212,9871	202,9042	208,3742	14,2733	122,50	0,8107
Høyest	92,95	128,05	12,25	5,7475	5,62	217,60	213,45	209,75	14,48	126,35	0,841
Lavest	89,50	124,80	10,835	4,88	4,7425	209,45	193,75	202,75	14,055	116,45	0,783
1976											
Gjennomsnitt	90,6726	125,7118	9,8785	5,4656	5,5441	217,3794	218,6738	207,1706	14,2087	114,7255	0,6684
Høyest	91,90	127,75	11,32	5,6125	5,7950	220,85	229,05	211,15	14,505	125,55	0,827
Lavest	88,90	124,60	8,30	5,1725	5,0725	213,10	211,55	202,25	14,00	103,95	0,600
1977											
Gjennomsnitt	89,0675	119,3872	9,3198	5,3361	5,0423	230,1574	223,2496	217,6460	14,9294	108,8602	0,6096
Høyest	90,25	126,15	10,125	5,5280	5,2925	244,30	257,50	226,95	15,735	113,75	0,630
Lavest	87,50	109,80	8,785	5,1410	4,6975	219,65	205,25	210,45	14,335	104,65	0,593
1978											
Gjennomsnitt	95,4976	116,4418	10,0751	5,2501	4,6110	261,7173	295,7602	242,9771	16,7234	116,8504	0,6205
Høyest	99,15	119,65	10,565	5,4940	4,9450	275,85	350,60	255,30	17,47	123,00	0,642
Lavest	88,55	110,00	9,755	4,6750	4,0035	242,35	254,90	226,20	16,525	104,20	0,588
1979											
November											
Høyest	96,95	119,95	10,99	5,0835	4,3045	287,90	308,45	257,95	17,69	122,70	0,616
Lavest	93,15	118,15	10,395	4,9710	4,2315	278,60	302,25	250,65	17,31	119,20	0,607
30. november	93,15	119,15	10,91	4,9710	4,2510	286,90	308,45	257,75	17,675	122,25	0,612

Kilde: Oslo Børs, Norges Bank.

Tabell 7a. Bankenes kronelikviditet. Endringsanalyse¹⁾ (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—31/10		Siste 3 mndr. pr. 31/10		Siste 12 mndr. pr. 31/10	
	1978	1979	1978	1979	1978	1979
1. Staten og andre offentlige konti	5 170	4 501	2 269	632	6 493	4 630
2. Publikums kassehold (oppgang —)	-107	-272	-1 033	-612	-908	-1 070
3. Nettosalg av valuta til Norges Bank	-4 426	4 236	-5 856	988	-10 455	6 936
4. Bankenes beholdninger av markeds- papirer (oppgang —)	-592	-4 538	-592	-1 722	-592	-4 472
5. Sjekk-kreditter i Norges Bank	-108	15	27	60	-142	19
6. Likviditetsslån i Norges Bank	-1 767	-1 826	3 346	-29	3 208	-3 502
7. Norges Banks andre transaksjoner enn kreditt til banker og kjøp av valuta og markedspapirer fra banker	-397	-51	-171	-4	-1 378	-345
A. Primærlikvider (1+2+3+4+5+6+7)	-2 227	2 065	-2 010	-687	-3 774	2 196
Herav:						
a) Kassebeholdning	200	-59	-57	-2	79	-137
b) Folio i Norges Bank	-33	842	-163	254	-48	973
c) Folio i Postgiro	-49	-19	-62	-67	23	59
d) Statskasseveksler	-2 345	1 301	-1 728	-872	-3 828	1 301
B. Pliktige primærlikvider²⁾ (oppgang —)	5 503	-2 015	1 651	-22	5 374	-2 070
C. Disponible primærlikvider (A+B)	3 276	50	-359	-709	1 600	126
D. Likviditetsslån i Norges Bank	-1 767	-1 826	3 346	-29	3 208	-3 502
E. Frie primærlikvider (C—D)	5 043	1 876	-3 705	-680	-1 608	3 628
Beholdningstall pr. utgangen av oktober						
Frie primærlikvider					-3 655	-27
l mill. kroner						
l prosent av forvaltningskapital					-2,8	-0,02

1) Tallene bygger hovedsakelig på Norges Banks regnskap. Blant annet på grunn av ulik periodisering i forhold til forretnings- og sparebankenes egne oppgaver kan det oppstå avvik fra Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk.

2) For banker uten primærreservekrav i henhold til kredittloven antok en at egne krav utgjorde 2% av forvaltningskapitalen i forretningsbanker og 1,5% i sparebanker. F.o.m. 1.8.78 ble disse tallene endret til 1,4% for begge bankgrupper.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 7b. Bankenes valutalikviditet. Endringsanalyse (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—30/9		Siste 3 mndr. pr. 30/9		Siste 12 mndr. pr. 30/9	
	1978	1979	1978	1979	1978	1979
1. Gjeld etc. i utlandet	352	2 220	-147	686	-1 239	2 403
2. Tilførsel av valuta fra andre norske sektorer	-1 354	1 277	-584	686	-4 543	-764
3. Nettokjøp av valuta fra Norges Bank	483	-3 908	2 040	-930	7 458	-2 665
A. Innskudd i utenlandske banker (1+2+3)	-519	-411	1 309	442	1 676	-1 026
B. Innskudd fra utenlandske banker	486	2 324	-147	642	-1 073	2 360
C. Netto valutalikvider (A—B)	-1 005	-2 735	1 456	-200	2 749	-3 386
Beholdningstall pr. utgangen av september						
Netto valutalikvider					259	-3 127
l mill. kroner						
l prosent av forvaltningskapital					0,2	-2,33

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 8. Forretningsbankenes balanse (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979
Primærlikvider	2 081	722	747	910	853	750	2 182
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	11 350	11 631	11 820	13 123	13 048	13 670	14 047
Andre norske ihendehaver- obligasjoner	3 412	3 744	3 485	3 421	3 518	3 512	3 415
Innskudd i forretnings- og sparebanker	1 045	1 113	1 654	1 465	2 024	1 203	1 905
Innskudd i utenlandske banker	1 491	1 459	2 636	1 925	1 805	1 254	1 705
Lån til utlandet	122	110	167	199	207	234	288
Utlån til publikum	40 405	40 956	41 374	41 660	42 570	44 578	45 845
Øvrige aktiva — en bloc- avskrivninger	3 271	3 777	4 466	4 656	6 119	6 100	6 132
Aktiva i alt	63 177	63 512	66 349	67 360	70 143	71 300	75 518
Innskudd fra kunder i norske kroner	42 624	44 086	44 280	47 256	48 488	50 828	49 852
Innskudd fra kunder i utenlandsk valuta	2 548	2 352	2 635	2 955	2 766	2 781	3 352
Innskudd fra forretningsbanker	897	957	1 218	1 021	1 331	993	1 617
Innskudd fra sparebanker	1 929	2 594	2 960	2 756	2 545	2 218	1 548
Lån og innskudd fra Norges Bank	3 281	1 952	1 318	1 878	600	471	555
Utenlandske innskudd og lån i utlandet	3 009	3 362	3 280	3 427	3 947	5 005	5 583
Annen gjeld	4 302	3 233	4 725	3 590	6 723	4 350	5 732
Øvrige passiva	4 587	4 976	5 933	4 477	3 745	4 655	7 280
Passiva i alt	63 177	63 512	66 349	67 360	70 143	71 300	75 518
Spesifikasjoner:							
Fordringer på utlandet	2 329	2 358	3 621	2 901	2 744	2 232	2 736
Gjeld til utlandet	3 224	3 539	3 458	3 608	4 128	5 133	5 790
Garantier	14 927	15 483	15 862	15 489	15 153	14 799	14 740

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 9. Forretningsbankenes utlån til publikum (Mill. kroner)

	1978			1979		
	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall
Januar	-150	-150	529	-374	-374	331
Februar	994	844	893	635	261	291
Mars	820	1 664	916	649	910	94
April	286	1 950	1 060	744	1 654	691
Mai	603	2 553	1 555	750	2 404	1 320
Juni	-346	2 207	1 028	514	2 918	1 633
Juli	-329	1 878	1 539	-455	2 463	2 083
August	258	2 136	1 896	440	2 903	2 635
September	489	2 625	2 032	1 282	4 185	3 532
Oktober	-317	2 308	2 385	-512	3 673	3 771
November	297	2 605	2 375	533	4 206	3 974
Desember	306	2 911	2 952			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 10. Forretningsbanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979
Utlån til:							
Kommuner	1 254	1 340	1 408	1 537	1 595	1 614	1 696
Næringslivet	24 930	25 592	25 765	25 515	26 062	27 658	28 078
Lønnstakere	13 921	13 703	13 802	14 312	14 576	14 983	15 748
Andre private sektorer	300	321	399	296	338	323	323
Utlån til publikum i alt	40 405	40 956	41 374	41 660	41 571	44 578	45 845
Innskudd fra:							
Kommuner	3 011	3 541	2 938	3 785	3 265	3 605	3 093
Næringsliv	17 370	16 901	18 344	19 712	19 742	20 766	21 405
Lønnstakere	17 910	18 873	18 828	19 751	20 571	22 079	22 064
Andre private sektorer	889	942	921	987	1 055	1 130	1 030
Innskudd fra publikum i alt	39 180	40 257	41 031	44 235	44 633	47 580	47 592

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 11. Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer (Mill. kroner)

	30/9 1977	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979
Utlån til:								
Jordbruk og skogbruk	381	416	442	503	536	558	563	636
Fiske og fangst	256	259	262	320	329	325	341	383
Bergverksdrift	256	283	262	296	387	276	300	288
Industri	7 538	7 344	7 925	8 185	7 817	7 809	8 189	8 867
Herav:								
Næringsmidler etc.	1 194	1 160	1 265	1 402	1 283	1 315	1 526	1 573
Trevarer	911	915	1 022	1 039	1 044	948	1 039	1 104
Treforedling	642	643	610	613	502	539	589	632
Kjemisk produksjon etc.	821	764	795	776	759	826	642	965
Metaller	717	759	717	670	514	616	510	426
Bygging av fartøyer	568	585	591	674	605	714	711	722
Verkstedproduksjon	1 507	1 334	1 590	1 608	1 602	1 523	1 782	1 814
Kraft- og vannforsyning	94	128	108	90	109	99	94	96
Bygg og anlegg	1 565	1 480	1 577	1 658	1 708	1 666	1 678	1 766
Engros-, agentur- og detaljhandel	7 758	7 959	8 527	8 444	8 561	8 386	8 472	8 881
Hotell- og restaurantdrift	407	447	476	525	527	536	542	609
Utenriks sjøfart	855	736	741	812	734	730	671	621
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	1 067	1 147	1 210	1 260	1 292	1 260	1 314	1 379
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	2 120	2 218	2 320	2 302	2 575	2 618	2 584	2 789
Sosial og personlig tjenesteyting	1 013	1 063	1 080	1 197	1 190	1 252	1 314	1 343
Utlån til næringslivet i alt	23 310	23 480	24 930	25 592	25 765	25 515	26 062	27 658

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 12. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.
Bevilgete og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1977 — Desember	18 131	8 488	10 549	5 509	22 691
1978 — September	19 306	9 105	11 704	5 963	23 707
1978 — Desember	19 488	9 069	11 161	6 103	24 396
1979 — September	21 687	9 579	12 870	6 170	26 805
Endring i perioden					
1978 Januar/september	1 175	617	1 155	454	1 016
1979 « »	2 199	510	1 709	67	2 409
1978 3. kvartal	315	218	41	44	334
1979 « »	575	211	443	-30	854

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 13. Forretningsbankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån i Norges Bank	Frie primærlikvider		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i spare- banker
				(1-2-3) I alt	1 % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1977 Desember	1 293	4 184	4 951	-7 842	-12,6	1 124	-609
1978 Januar	1 444	2 403	1 600	-2 559	-4,1	826	-1 524
Februar	952	2 366	4 150	-5 564	-8,8	68	-1 173
Mars	2 081	2 393	3 281	-3 593	-5,6	-935	-1 633
April	1 234	2 435	3 693	-4 894	-7,8	-559	-1 493
Mai	1 786	2 425	3 787	-4 426	-6,9	-950	-1 677
Juni	722	1 870	1 952	-3 100	-4,9	-1 295	-2 307
Juli	1 754	1 886	313	-445	-0,7	-1 310	-2 327
August	718	882	2 036	-2 200	-3,4	-394	-1 876
September	747	899	1 318	-1 470	-2,2	35	-2 711
Oktober	653	894	3 506	-3 747	-5,6	1 370	-2 884
November	789	918	899	-1 028	-1,5	1 105	-2 931
Desember	910	922	1 878	-1 889	-2,8	-700	-2 303
1979 Januar	2 620	931	201	1 488	2,1	-1 004	-2 586
Februar	839	934	1 715	-1 809	-2,7	-773	-2 228
Mars	853	945	600	-692	-1,0	-1 440	-1 999
April	735	966	781	-1 012	-1,5	-1 281	-1 962
Mai	724	980	1 796	-2 053	-2,8	-2 123	-1 898
Juni	750	1 030	471	-752	-1,1	-2 999	-1 858
Juli	2 280	2 071	198	11	0,0	-2 865	-1 966
August	958	2 034	830	-1 906	-2,6	-3 172	-870
September	2 182	2 090	555	-463	-0,6	-3 118	-1 059
Endring i perioden				(Prosentpoeng)			
1978 Januar/september	-546	-3 285	-3 633	6 372	10,4	-1 089	-2 102
1979 « »	1 272	1 168	-1 323	1 426	2,2	-2 418	1 244
1978 3. kvartal	25	-971	-634	1 630	2,7	1 330	-404
1979 « »	1 432	1 060	84	289	0,5	-119	799

1) Tallene bygger på Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk. På grunn av ulik periodisering kan det oppstå avvik i forhold til Norges Banks regnskap. Se note 1, tabell 7a.

2) Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 14. Sparebankenes balanse (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979
Primærlikvider	2 062	1 378	682	627	617	1 518	4 578
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	5 076	5 474	5 827	6 648	6 882	7 249	7 591
Andre norske ihendehaverobligasjoner	6 167	6 266	6 253	6 172	6 325	6 459	6 576
Innskudd i forretningsbanker	1 932	2 742	2 897	3 003	2 550	2 503	1 590
Innskudd i sparebanker	390	467	524	518	622	565	471
Utlån til publikum	30 980	31 704	32 121	33 376	34 168	35 898	36 428
Øvrige aktiva — en bloc avskrivninger	684	755	1 728	1 588	2 542	1 841	1 247
Aktiva i alt	47 291	48 786	50 032	51 932	53 706	56 033	58 481
Innskudd fra kunder i alt	41 908	43 260	43 515	46 744	47 544	49 533	50 495
Innskudd fra forretnings- og sparebanker	719	707	818	773	1 202	809	951
Lån og innskudd fra Norges Bank	584	292	568	283	349	226	250
Øvrige passivaposter	4 080	4 527	5 131	4 132	4 611	5 465	6 786
Passiva i alt	47 291	48 786	50 032	51 932	53 706	56 033	58 481
Spesifikasjoner:							
Fordringer på utlandet	222	208	326	424	363	286	267
Gjeld til utlandet	167	167	171	197	280	251	325
Garantier	1 297	1 437	1 553	1 656	1 733	1 788	1 892

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 15. Sparebankenes utlån til publikum (mill. kroner)

	1978			1979		
	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall
Januar	20	20	310	17	17	342
Februar	153	173	537	145	162	554
Mars	369	542	761	631	793	1 027
April	118	660	947	246	1 039	1 348
Mai	151	811	1 101	371	1 410	1 730
Juni	431	1 242	1 240	1 112	2 522	2 501
Juli	-106	1 136	1 360	152	2 674	2 916
August	86	1 222	1 608	-136	2 538	2 964
September	436	1 658	1 917	514	3 052	3 340
Oktober	-90	1 568	2 030	-130	2 922	3 437
November	317	1 885	2 264	343	3 265	3 686
Desember	1 029	2 914	2 895			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 16. Sparebanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979
Utlån til:								
Kommuner	1 782	1 856	1 835	1 949	2 098	2 204	2 343	2 533
Næringslivet	11 174	11 544	11 793	12 021	12 681	13 055	14 024	14 283
Lønnstakere	17 104	17 142	17 603	17 645	18 101	18 330	18 957	19 015
Andre private sektorer	429	438	473	506	495	580	574	597
Utlån til publikum i alt	30 489	30 980	31 704	32 121	33 375	34 169	35 898	36 428
Innskudd fra:								
Kommuner	4 348	4 004	4 283	3 829	4 698	4 085	4 597	4 115
Næringslivet	6 853	6 726	6 451	6 825	7 335	7 711	8 276	9 169
Lønnstakere	27 283	28 366	29 859	30 157	31 823	32 705	33 507	33 448
Andre private sektorer	1 285	1 325	1 257	1 315	1 422	1 450	1 541	1 575
Innskudd fra publikum i alt	39 769	40 421	41 850	42 126	45 278	45 951	47 921	48 307

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 17. Sparebankenes utlån fordelt på næringer (Mill. kroner)

	30/9 1977	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979
Utlån til:								
Jordbruk og skogbruk	1 943	2 100	2 172	2 333	2 326	2 554	2 475	2 830
Fiske og fangst	152	162	170	167	176	180	188	209
Bergverksdrift	43	43	48	53	49	52	63	67
Industri	1 776	1 807	1 905	1 897	1 965	2 019	2 141	2 274
Herav:								
Næringsmidler etc.	410	423	451	472	479	516	556	594
Trevarer	348	346	368	382	390	387	412	433
Treforedling	36	50	34	31	46	47	36	39
Kjemisk produksjon etc.	97	109	111	110	110	113	118	121
Metaller	32	36	41	38	42	46	54	52
Bygging av fartøyer	133	132	146	115	125	129	153	180
Verkstedproduksjon	295	290	303	305	330	333	355	373
Kraft- og vannforsyning	215	208	193	185	184	185	191	183
Bygg og anlegg	1 053	1 028	1 040	1 098	1 172	1 175	1 251	1 326
Engros-, agentur- og detaljhandel	2 385	2 463	2 569	2 536	2 513	2 568	2 704	2 849
Hotell- og restaurantdrift	436	449	463	450	477	483	511	549
Utenriks sjøfart	15	20	20	18	17	21	22	17
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	629	671	710	698	724	769	783	837
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	1 284	1 269	1 277	1 290	1 352	1 490	1 523	1 645
Sosial og personlig tjenesteyting	927	954	977	1 068	1 066	1 185	1 203	1 238
Utlån til næringslivet i alt	10 858	11 174	11 544	11 793	12 021	12 681	13 055	14 024

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 18. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.
Bevilgete og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1977 — Desember	4 548	6 903	2 540	4 703	23 220
1978 — September	5 141	7 394	2 971	5 021	24 127
1978 — Desember	5 277	7 490	3 050	5 214	25 112
1979 — September	6 032	8 222	3 524	5 441	27 463
Endring i perioden					
1978 Januar/september	593	491	431	318	907
1979 » »	755	732	474	227	2 351
1978 3. kvartal	149	271	-75	179	310
1979 » »	59	413	-132	131	531

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 19. Sparebankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån i Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i forretn.- banker
				I alt	I % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1977 Desember	2 472	2 895	545	-968	-2,1	140	992
1978 Januar	2 103	2 132	609	-638	-1,4	83	1 658
Februar	2 044	2 128	461	-545	-1,2	54	1 222
Mars	2 062	2 137	584	-659	-1,4	138	1 627
April	1 950	2 172	495	-717	-1,5	124	1 661
Mai	1 955	2 183	737	-965	-2,0	80	1 584
Juni	1 378	1 341	292	-255	-0,5	96	2 516
Juli	1 516	1 341	282	-107	-0,2	71	2 520
August	670	680	319	-329	-0,7	117	2 185
September	682	682	568	-568	-1,1	224	2 631
Oktober	678	682	376	-380	-0,8	740	3 146
November	605	697	495	-587	-1,2	632	2 636
Desember	627	709	283	-365	-0,7	308	2 762
1979 Januar	781	708	194	-121	-0,2	-34	2 821
Februar	644	717	250	-323	-0,6	238	2 606
Mars	617	728	349	-460	-0,9	167	1 947
April	669	749	259	-339	-0,6	29	2 163
Mai	658	760	424	-526	-1,0	55	1 860
Juni	1 518	1 521	226	-229	-0,4	72	2 267
Juli	1 711	1 511	218	-18	-0,0	21	2 142
August	3 768	4 557	289	-1 077	-1,9	5	1 056
September	4 578	4 578	250	-250	-0,4	-11	1 140
Endring i perioden				(Prosentpoeng)			
1978 Januar/september	-1 790	-2 213	23	400	1,0	84	1 639
1979 » »	3 951	3 869	-33	115	0,3	-319	-1 622
1978 3. kvartal	-696	-659	276	-313	-0,6	128	115
1979 » »	3 060	3 057	24	-21	-0,0	-83	-1 127

1) Se note 1, tabell 13.

2) Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 20. Balanse for statsbanker¹⁾ (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 675	1 432	1 977	1 661	1 567	1 457	1 765
Utlån i alt	58 528	61 039	63 617	67 102	70 102	72 622	75 812
Herav:							
Til publikum	56 078	58 548	61 383	64 354	67 335	69 479	72 074
Andre fordringer på statskassen	1 606	1 606	1 606	2 106	2 256	2 331	2 331
Andre aktiva	1 132	3 194	3 431	1 205	1 698	4 004	4 477
Aktiva i alt	62 941	67 271	70 631	72 074	75 623	80 414	84 385
Ihendehaverobligasjonslån							
Herav:							
I norske kroner	6 753	6 651	6 552	7 416	7 309	7 171	7 058
I utenlandsk valuta	6 480	7 705	9 118	10 106	11 188	12 356	13 819
Andre lån	44 306	46 494	47 276	49 164	50 225	52 464	53 599
Aksjekapital, fond m.v.	3 788	3 790	3 848	4 577	4 783	4 845	4 904
Andre passiva	1 614	2 631	3 837	811	2 118	3 578	5 005
Passiva i alt	62 941	67 271	70 631	72 074	75 623	80 414	84 385

1) Eksklusive Postgiro og Postsparebanken.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 21. Balanse for private kredittforetak (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979
Kassebeholdning og bankinnskudd	2 624	2 656	2 391	2 075	2 007	2 275	2 135	1 842
Utlån i alt ¹⁾	19 465	19 161	20 592	21 263	21 776	22 366	23 191	23 966
Herav fra institusjoner som finansierer:								
a) Realkreditt	6 393	6 662	6 982	7 291	7 658	7 824	8 017	8 248
b) Skip	7 511	7 552	7 906	8 069	8 190	8 338	8 782	8 994
Andre aktiva	309	468	314	381	627	474	364	673
Aktiva i alt²⁾	22 128	21 928	22 940	23 362	23 934	24 639	25 211	26 005
Ihendehaverobligasjonslån	20 479	20 352	21 477	21 802	21 893	22 814	23 267	23 797
Annen gjeld	228	288	236	236	607	305	298	448
Kapital, fond m.v.	1 421	1 288	1 227	1 324	1 434	1 520	1 646	1 760
Passiva i alt	22 128	21 928	22 940	23 362	23 934	24 639	25 211	26 005

1) Før avskrivning. 2) Etter avskrivning.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 22. Balanse for private finansieringsselskaper (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978 ³⁾	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979
Bankinnskudd	174	179	163	215	222	268	300	371
Utlån til publikum ¹⁾	3 345	3 448	3 424	3 347	3 249 ⁴⁾	3 351 ⁴⁾	3 456 ⁴⁾	3 360 ⁴⁾
Utlån til andre sektorer	817	781	823	817	749	815	864	1 233
Andre aktiva	1 149	1 143	1 209	1 242	1 203	1 257	957	1 012
Aktiva i alt²⁾	5 377	5 433	5 503	5 504	5 423	5 501	5 393	5 795
Lån i norske finansinstitusjoner	1 539	1 559	1 781	1 636	1 799	1 785	1 396	1 478
Andre innenlandske lån	2 366	2 326	2 312	2 387	1 974	2 130	2 264	2 343
Lån i utlandet	110	84	46	88	64	31	48	45
Kapital, fond m.v.	672	677	685	778	827	740	721	725
Andre passiva	690	787	679	615	759	815	964	1 203
Passiva i alt	5 377	5 433	5 503	5 504	5 423	5 501	5 393	5 795

1) Før avskrivning. 2) Etter avskrivning. 3) Statistikken er lagt om fra og med 31/12—78 og derfor ikke direkte sammenliknbar med tall for tidligere tidspunkter. 4) Beregnet av Norges Bank.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 23. Balanseutdrag for livsforsikringsselskaper (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979
Aktiva:								
Kassebeholdning og bankinnskudd	317	546	391	322	916	596	911	676
Statsobligasjoner	1 523	1 703	1 948	2 330	2 689	3 066	3 611	4 001
Statsgaranterte obligasjoner	235	233	328	343	351	396	372	379
Andre norske ihendehaverobligasjoner	7 420	7 637	7 846	7 917	7 801	7 969	8 044	8 236
Utlån til publikum	11 272	11 528	11 791	12 128	12 311	12 495	12 956	13 167
Utlån til andre sektorer	602	624	577	458	166	619	148	153
Andre spesifiserte aktiva	1 499	1 532	1 566	1 604	1 659	1 701	1 762	1 788
Balanseutdrag i alt	22 868	23 803	24 447	25 002	25 893	26 842	27 804	28 400

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 24. Balanseutdrag for skadeforsikringsselskaper (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 726	1 812	1 920	2 202	2 209	2 400	2 491	2 544
Stats- og statsgaranterte obligasjoner	2	1	1	1	1	1	1	1
Andre norske ihendehaverobligasjoner	112	127	117	125	122	129	128	126
Utlån til publikum	2 702	2 805	2 809	2 832	2 860	2 968	2 889	2 894
Utlån til andre sektorer	672	674	706	771	772	810	851	891
Andre spesifiserte aktiva	1 797	1 838	1 926	1 884	1 945	1 981	2 046	2 128
Aktiva i alt	7 011	7 257	7 479	7 815	7 909	8 289	8 406	8 584

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 25. Beholdning av norske ihendehaverobligasjoner fordelt på långivere (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979
Folketrygdfondet	12 338	12 525	12 621	12 618	13 050	13 939	13 953	14 053
Postsparebanken og Postgiro	4 523	4 467	4 602	4 539	4 472	4 420	4 377	4 326
Livsforsikringselskaper	9 179	9 573	10 122	10 490	10 841	11 431	12 027	12 616
Forretningsbanker	14 104	14 762	15 375	15 305	16 544	16 566	17 182	17 462
Sparebanker	10 927	11 244	11 740	12 080	12 821	13 208	13 709	14 168
Norges Bank	1 341	1 316	2 119	2 109	1 831	1 834	1 821	1 806
Andre	5 001	5 065	5 039	5 149	5 169	5 154	5 114	5 599
I alt ¹⁾	57 413	58 952	61 618	62 290	64 728	66 551	68 183	70 030

1) Her satt lik den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld i norske kroner.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 26. Kreditt-tilførsel til private og kommuner (Mill. kroner)

	1.-3. kvartal		Budsjett-tall for 1979 fra nasjonalbudsj. for 1979	Budsjett-tall for 1979 fra nasjonalbudsj. for 1980
	1978	1979		
Utlån fra forretnings- og sparebanker ¹⁾	4 495	7 665	..	..
Herav:				
Ordinære lån fra forretningsbanker ²⁾	2 625	4 185	3 000	3 000
» » » sparebanker ²⁾	1 656	3 052	2 550	2 550
Private finansieringsselskaper	2	110 ³⁾	75	75
Utlån fra forsikringselskaper m.v.	1 020 ³⁾	940 ³⁾	1 150	1 500
Herav:				
Livsforsikringselskaper	856	856	1 000	1 350
Skadeforsikringselskaper	130	34	150	150
Statsbanker ⁴⁾	8 421	8 131	11 000	12 150
Private kredittforetak	1 650	2 150		
Obligasjonsmarkedet	-337	-362	3 100	1 900
Samlet spesifisert kreditt- tilførsel fra innenlandske kilder	15 251	18 634	20 875	21 175
Direkte kapitalinngang fra utlandet	3 436	515	6 225	2 300
Herav:				
Rederier	-968	-237	1 300	-1 200
Oljevirkksomhet	2 099	-1 755	725	-0
Andre private og kommuner	-1 093	-622	900	1 700
Andre kortsiktige transaksjoner og statistiske feil	3 398	3 129	3 300	1 800
Samlet spesifisert kreditt-tilførsel	18 687	19 149	27 100	23 475

1) Inkl. valutalån med lisens.

2) Inkl. spesialkvote, i budsjettet 550 mill. kroner, som er skjønsmessig fordelt med 400 mill. kroner på forretningsbanker og 150 mill. kroner på sparebanker.

3) Norges Banks anslag.

4) Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

Tabell 27a. Endringer i publikums likviditet (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel (+) Inndragning (—)	1/1—30/9		1/7—30/9		Siste 12 mndr. pr. 30/9	
	1978	1979	1978	1979	1978	1979
A. Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd m.v. ¹⁾ (—)	—1 016	1 000	—287	—285	986	4 322
B. Sentralmyndighetenes låne-transaksjoner ²⁾	9 009	7 839	2 864	2 662	12 423	10 748
Herav:						
Statsbankenes utlånsøkning	7 930	7 720	2 836	2 595	10 457	10 690
C. Forretnings- og sparebankenes kreditt-tilførsel ³⁾ (+) og inntektsoverskudd (—)	1 758	4 599	562	401	7 996	10 321
Herav:						
Forretningsbankenes utlånsøkning	2 625	4 185	419	1 267	3 578	4 471
Sparebankenes utlånsøkning	1 656	3 052	415	530	2 931	4 309
D. Økning i skattefrie fonds-avsetninger og banksparing med skattefradrag (—)	—72	—313	—9	—80	—576	—1 174
E. Publikums netto valutasalg til bankene	—3 482	—1 825	—1 436	—364	—8 060	—4 744
F. Uspesifisert tilførsel inkl. statistiske feil	—438	—287	—71	1 217	—360	—971
G. Endring i publikums likviditet i alt (A+...+F)	5 759	11 013	1 623	3 551	12 409	18 502
Herav:						
Sedler og mynt	78	593	728	853	950	1 486
Innskudd på anfordring	378	2 707	—873	454	1 648	4 143
Ubenyttede kassekreditter og byggelån	541	1 715	761	839	1 333	2 227
Tidsinnskudd ekskl. banksparing med skattefradrag	4 762	5 998	1 520	1 694	8 478	10 646
H. Endring i publikums likviditet i prosent av likviditetsmassen	4,8	8,2	1,8	2,8	10,9	14,7

Merk: Publikum er i prinsippet definert som andre innenlandske sektorer enn staten, sosiale trygder og banker.

1) Omfatter den del av statens overskudd for lånetransaksjoner og statsbankenes inntektsoverskudd som gir innenlandsk likviditetsvirkning, trygdeforvaltningens inntektsoverskudd samt økning i innestående på skattekonti i banker og Postgiro. Fra anslaget over statens inntektsoverskudd har en, for å komme fram til den innenlandske likviditetsvirkning, korrigert for statens netto renter og stonader til utlandet. Trygdeforvaltningens inntektsoverskudd er antatt å svare tilnærmet til fondsopplegg i folketrygden (inkl. ufordelte renteinntekter) og økning i Rikstrygdeverkets plasseringer i form av kontolån til statskassen og innskudd på Postgiro. Økning i Folketrygd-

fondet som følge av innlemming av andre trygder er holdt utenfor.

2) Omfatter publikums nettokjøp av stats- og statsbankobligasjoner (—), Folketrygdfondets nettokjøp av \$15-obligasjoner (+), statsbankenes utlånsøkning (+), statens spesifiserte utlånsøkning og aksjekjøp (+), kontolån til statskassen fra publikum (—) og kreditt-tilførsel fra Norges Bank, Postgiro og Postsparebanken (+).

3) Omfatter bankenes nettokjøp av \$15-obligasjoner, økning i utlån og økning i ubenyttede kassekreditter og byggelån.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank samt diverse spesialoppgaver.

Tabell 27b. Sammensetningen av publikums likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Beholdningstall ved utgangen av perioden	Sedler og mynt	Innskudd på anfordring	Ubenyttede kasse- kreditter og byggelån	Sum	Tids- innskudd	Publikums likviditet i alt	Endring siste 12 mndr. i publikums likviditet i alt		
							Belop	%	
1969	6 524	7 219	5 772	19 515	24 549	44 264	3 254	7,9	
1970	7 284	8 218	6 420	21 922	28 050	49 972	5 708	12,9	
1971	7 999	9 151	7 525	24 675	31 162	55 837	5 865	11,7	
1972	8 754	10 934	8 355	28 043	34 310	62 353	6 516	11,7	
1973	9 444	12 832	8 901	31 177	38 511	69 688	7 335	11,8	
1974	10 774	14 100	9 824	34 698	42 243	76 941	7 253	10,4	
1975	12 392	16 264	11 868	40 524	48 210	88 734	11 793	15,3	
1976	14 257	19 170	13 663	47 090	56 782	103 872	15 138	17,1	
1977	Januar	13 848	20 901	13 857	48 606	57 719	106 325	14 724	16,1
	Februar	13 756	19 720	13 513	46 989	59 040	106 029	15 160	16,7
	Mars	13 785	21 689	12 944	48 418	58 916	107 334	17 710	19,8
	April	13 824	20 418	12 816	47 058	60 259	107 317	15 497	16,9
	Mai	13 808	19 642	13 070	46 520	59 860	106 380	15 199	16,7
	Juni	14 520	22 167	12 925	49 612	61 201	110 813	15 690	16,5
	Juli	14 434	21 512	14 013	49 959	62 519	112 478	16 096	16,7
	August	14 396	21 353	14 072	49 821	63 905	113 726	16 839	17,4
	September	15 217	21 059	13 951	50 227	63 648	113 875	17 169	17,8
	Oktober	15 280	22 680	14 977	52 937	65 466	118 403	17 891	17,8
	November	15 203	21 322	15 023	51 548	63 652	115 200	16 399	16,6
	Desember	16 089	22 329	14 743	53 161	67 364	120 525	16 653	16,0
1978	Januar	15 442	23 493	15 016	53 951	68 536	122 487	16 162	15,2
	Februar	15 257	21 546	14 801	51 604	69 516	121 121	15 092	14,2
	Mars	14 778	22 949	14 227	51 954	69 371	121 325	13 991	13,0
	April	14 847	21 510	14 305	50 662	70 513	121 175	13 858	12,9
	Mai	14 761	22 287	13 889	50 937	70 597	121 534	15 154	14,3
	Juni	15 439	23 580	14 523	53 542	70 606	124 148	13 335	12,0
	Juli	15 277	23 642	15 426	54 345	71 441	125 786	13 308	11,8
	August	15 321	22 882	15 019	53 222	72 656	125 878	12 152	10,7
	September	16 167	22 707	15 284	54 158	72 126	126 284	12 409	10,9
	Oktober	16 253	24 430	15 819	56 502	73 346	129 848	11 445	9,7
	November	16 173	23 587	15 923	55 683	72 614	128 297	13 097	11,4
	Desember	17 060	24 143	15 796	56 999	76 774	133 773	13 248	11,0
1979	Januar	16 355	24 949	16 347	57 651	78 792	136 443	13 956	11,4
	Februar	16 187	23 529	16 020	55 736	80 196	135 932	14 811	12,2
	Mars	16 166	24 152	16 105	56 423	79 751	136 174	14 849	12,3
	April	16 056	24 728	15 542	56 326	81 186	137 512	16 337	13,3
	Mai	16 011	23 343	15 746	55 100	80 225	135 325	13 791	11,4
	Juni	16 800	26 396	16 669	59 865	81 078	140 943	16 795	13,5
	Juli	16 505	26 591	17 866	60 962	82 061	143 023	17 237	13,7
	August	16 545	25 916	17 835	60 296	82 889	143 185	17 307	13,8
	September	17 653	26 850	17 511	62 014	82 772	144 786	18 502	14,7
	Oktober	17 109	27 268	18 375	62 752	85 011	147 763	17 915	13,8

1) Eksklusive banksparing med skattefradrag og Folketrygdfondets innskudd på termin.

Tabell 28. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssetninger på nye utlån i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Veksler		Utlån mot avbet.kontr.		Kassekreditter		Bygglån		Andre utlån		Utlån i alt	
	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon
2. kvartal 1978												
Lavest	10,0	1,3	11,7	0,4	8,7	0,9	8,8	1,3	9,4	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,4	1,8	12,6	1,8	9,7	1,4	9,2	1,6	12,9	1,5	13,1	1,4
3. kvartal 1978												
Lavest	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	9,2	1,4	9,6	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,9	1,7	13,1	1,8	10,3	1,5	9,8	1,5	13,4	1,0	13,6	1,0
4. kvartal 1978												
Lavest	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	9,2	1,4	9,6	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,9	1,7	13,1	1,8	10,3	1,5	9,8	1,5	13,5	1,0	13,6	1,0
1. kvartal 1979												
Lavest	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	9,2	1,3	9,6	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,9	1,8	13,1	1,7	10,2	1,5	9,8	1,5	13,5	1,0	13,7	1,0
2. kvartal 1979												
Lavest	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	9,2	1,3	9,7	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,9	1,8	13,1	1,7	10,2	1,5	9,8	1,6	13,4	1,0	13,7	1,0
Engangsprovisjon: (Prosent av lånebeløp)												
2. kvartal 1978												
Lavest		0,2		0,2		0,2		0,2		0,2		0,3
Høyest		0,6		0,6		0,7		0,5		0,5		0,8
2. kvartal 1979												
Lavest		0,1		0,2		0,3		0,2		0,1		0,2
Høyest		0,6		0,8		0,7		0,5		0,5		0,7

1) Rente- og provisjonssetningene er veide gjennomsnitt av det de enkelte banker oppgir som vanlig laveste, henholdsvis høyeste sats for de forskjellige arter av utlån. Oppgavene fra bankene er for øvrig behøvet med en viss usikkerhet, og små endringer i tallene må ikke tillegges noen vekt. Se for øvrig kommentarene i artikkelen i Penger og Kredittr nr. 2/1978.

Tabell 29. Sparebanker. Rente- og provisjonssetser på nye utlån i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Veksler		Utlån mot avbet.kontr.		Kassekreditter		Bygglån		Andre utlån		Utlån i alt			
	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Under 1 år	Over 1 år	Rente	Provisjon		
									Rente	Provisjon	Rente	Provisjon		
2. kvartal 1978														
Lavest	10,6	0,8	12,1	0,4	8,5	0,8	8,3	1,3	9,7	0,0	9,0	0,0	8,9	0,3
Høyest	11,6	1,4	12,6	1,6	9,2	1,4	8,6	1,4	12,4	0,9	12,2	0,9	11,4	1,4
3. kvartal 1978														
Lavest	11,1	0,6	12,3	0,4	9,3	0,8	8,4	1,3	9,7	0,0	9,0	0,0	9,0	0,3
Høyest	11,9	1,4	12,8	1,6	9,9	1,4	8,7	1,4	12,8	0,8	12,7	0,5	11,8	1,4
4. kvartal 1978														
Lavest	11,1	0,7	12,3	0,4	9,3	0,8	8,5	1,3	9,7	0,0	9,1	0,0	9,0	0,3
Høyest	12,0	1,4	12,8	1,5	9,9	1,4	8,8	1,4	12,8	1,1	12,7	0,5	11,8	1,4
1. kvartal 1979														
Lavest	11,1	0,7	12,3	0,4	9,3	0,8	8,4	1,3	9,8	0,0	9,1	0,0	9,0	0,3
Høyest	12,0	1,3	12,8	1,5	9,7	1,4	8,8	1,4	12,8	1,2	12,7	0,4	11,8	1,4
2. kvartal 1979														
Lavest	11,1	0,7	12,3	0,4	9,4	0,8	8,5	1,3	9,7	0,0	9,1	0,0	9,0	0,3
Høyest	12,1	1,3	12,8	1,5	9,9	1,4	8,7	1,4	12,8	1,2	12,7	0,4	11,8	1,4
Engangsprovisjon: (Prosent av lånebeløp)														
2. kvartal 1978														
Lavest		0,1		0,2		0,1		0,1		0,2		0,2		0,2
Høyest		0,4		0,7		0,5		0,5		0,6		0,6		0,6
2. kvartal 1979														
Lavest		0,1		0,2		0,1		0,1		0,2		0,2		0,2
Høyest		0,5		0,8		0,5		0,5		0,6		0,7		0,6

1) Se fotnote til tabell 28.

Tabell 30. Forretningsbanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Folio- innskudd	Lønns- konti ²⁾	Anfor- dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing ³⁾	Termin og andre vilkår Under 1 år 1 år og over	Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd
1. kvartal 1978										
Lavest	0,1	3,1	0,7	5,0	7,5	..	6,6	7,2	6,6	5,2
Høyest	1,9	3,8	2,3	5,1	7,5	..	10,7	9,1	8,6	7,1
2. kvartal 1978										
Lavest	0,1	3,9	0,9	5,0	7,5	..	7,5	7,1	6,9	5,5
Høyest	1,8	4,4	2,3	5,1	7,5	..	11,6	9,5	8,9	7,3
3. kvartal 1978										
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	..	7,2	7,2	6,8	5,5
Høyest	1,8	4,6	2,4	5,1	7,6	..	10,9	9,5	8,6	7,1
4. kvartal 1978										
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	..	6,7	7,5	6,7	5,3
Høyest	2,2	4,6	2,7	5,0	7,6	..	10,9	9,4	8,6	7,2
1. kvartal 1979										
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	8,1	6,3	7,7	6,5	5,2
Høyest	1,8	4,3	2,3	5,1	7,6	10,1	10,2	9,4	8,3	6,9
2. kvartal 1979										
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	7,8	6,0	7,6	6,4	5,0
Høyest	1,8	4,3	2,3	5,1	7,6	10,0	10,0	9,3	8,1	6,7

1) Se fotnote til tabell 28.

2) På lønnskonti gis vanligvis rente bare av laveste saldo hver måned.

3) Langtids sparing (inkl. sparebrev o.l.) er utskilt som egen innskuddsart med virkning fra 31/12 1978. Fram til den dato er slike innskudd tatt med under andre innskuddsarter.

Tabell 31. Sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Folio- innskudd	Lønns- konti ²⁾	Anfor- dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing ³⁾	Termin og andre vilkår Under 1 år 1 år og over	Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd
1. kvartal 1978										
Lavest	0,4	3,3	1,5	5,1	7,5	..	6,5	7,5	6,5	5,7
Høyest	2,0	3,8	2,7	5,1	7,5	..	9,5	8,7	8,7	6,1
2. kvartal 1978										
Lavest	0,4	3,9	1,7	5,1	7,5	..	6,5	7,5	6,5	5,7
Høyest	2,1	4,4	2,9	5,1	7,5	..	9,8	8,9	8,9	6,2
3. kvartal 1978										
Lavest	0,4	4,0	1,7	5,1	7,5	..	6,2	7,7	6,2	5,7
Høyest	2,3	4,5	3,1	5,1	7,6	..	9,5	9,0	9,0	6,2
4. kvartal 1978										
Lavest	0,4	4,0	1,7	5,1	7,4	..	6,2	7,8	6,2	5,7
Høyest	2,7	4,3	3,3	5,1	7,6	..	9,5	8,9	8,9	6,3
1. kvartal 1979										
Lavest	0,2	4,0	1,6	5,0	7,4	7,4	6,2	7,8	6,2	5,7
Høyest	2,4	4,4	3,1	5,1	7,6	10,1	9,4	9,0	9,4	6,3
2. kvartal 1979										
Lavest	0,4	4,0	1,8	5,1	7,4	7,1	6,3	7,8	6,3	5,7
Høyest	3,3	4,8	3,9	5,1	7,6	10,2	9,5	9,0	9,5	6,4

1) Se fotnote til tabell 28.

2) På lønnskonti gis vanligvis rente bare av laveste saldo hver måned.

3) Langtids sparing (inkl. sparebrev o.l.) er utskilt som egen innskuddsart med virkning fra 31/12 1978. Fram til den dato er slike innskudd tatt med under andre innskuddsarter.

Norges Bank Oslo

	<i>Postadresse</i>	<i>Telefon</i>	<i>Telex</i>
Hovedsetet	Postboks 336 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 21 20	11369 nbank n
Valutaavdelingen	Postboks 735 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 01 50	11375 nbfdp n

Norges Banks seddel- og myntproduksjon

Norges Banks Seddeltrykkeri	Nedre Slottsgt. 1 b, Oslo 1	(02) 42 70 80	19888 nbs n
Den Kongelige Mynt	Postboks 53, 3601 Kongsberg	(03) 73 14 86	17211 mynt n

Norges Banks avdelinger

Arendal	Postboks 23, 4801 Arendal	(041) 21555	21760 nba n
Bergen	Postboks 699, 5001 Bergen	(05) 2137 20	42155 nbber n
Bodo	Postboks 327, 8001 Bodo	(081) 21060	64353 nbbo n
Drammen	Postboks 86, 3001 Drammen	(03) S. 74 91	19790 nbd n
Fredrikstad	Postboks 158, 1601 Fredrikstad	(032) 16575	19820 nbfd n
Gjøvik	Postboks 12, 2801 Gjøvik	(061) 75100	19830 nbjk n
Halden	Postboks 278, 1751 Halden	(031) 84564	19840 nbhdn n
Hamar	Postboks 115, 2301 Hamar	(065) 27754	19860 nbhm n
Hammerfest	Postboks 55, 9601 Hammerfest	(084) 11344	64354 nbhf n
Haugesund	Postboks 233, 5501 Haugesund	(047) 28500	42893 nbhd n
Kristiansand S.	Postboks 204, 4601 Kristiansand S.	(042) 23070	21880 nbch n
Kristiansund N.	Postboks 80, 6501 Kristiansund N.	(073) 72911	55261 nbcs n
Larvik	Postboks 140, 3251 Larvik	(034) 81300	21890 nbl n
Lillehammer	Postboks 208, 2601 Lillehammer	(062) 50045	11834 nbll n
Skien	Postboks 87, 3701 Skien	(035) 27540	21107 nbks n
Stavanger	Postboks 18, 4001 Stavanger	(045) 20000	33047 nbsta n
Tromsø	Postboks 475, 9001 Tromsø	(083) 81624	64141 nbtrm n
Trondheim	Postboks 564, 7001 Trondheim	(075) 28060	55056 nbtrh n
Vardo	Postboks 68, 9951 Vardo	(085) 87621	64355 nbvar n
Ålesund	Postboks 380, 6001 Ålesund	(071) 21710	42894 nbaal n

